

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK BİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER KARAR VERME
GÜÇLÜKLERİ VE EGO KİMLİK STATÜLERİNİN
BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Hazırlayan
Zekeriya GÖKCE
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ZELİHA TRAŞ

KONYA 2016

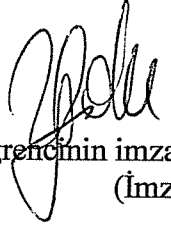

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı	Zekeriya GÖKCE
Numarası	128301051145
Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri / Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Tezin Adı	Lise Öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ve Ego Kimlik Statülerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

2
4

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Adı Soyadı	Zekeriya GÖKCE
Numarası	128301051145
Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri / Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Zeliha TRAŞ
Tezin Adı	Lise Öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ve Ego Kimlik Statülerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Lise Öğrencilerinin "Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ve Ego Kimlik Statülerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" başlıklı bu çalışma 23.12.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Zeliha TRAŞ	Danışman	
Doç. Dr. Emel ARSLAN	Üye	
Doç. Dr. Kemal ÖZTEMEL	Üye	

ÖNSÖZ

Öncelikle bu çalışmanın yapılmasına karar verilmesi aşamasından başlayarak, çalışmanın bitirilmesine kadar desteğini esirgemeyen, odasının kapısından her girişimde sıcacık gülümseyişle beni karşılayan hatalarımı değil geliştirmem gereken yönlerimi vurgulayan, bana karşı yaklaşımlarından hep güven duyduğum tez danışmanım sayın Doç. Dr. Zeliha TRAŞ hocama sonsuz teşekkür ederim.

Araştırma safhasında sorularıma fedakârlıkla cevaplandıran, kıymetli zamanlarını esirgemeyen saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Feride BACANLI ve Doç. Dr. Kemal ÖZTEMEL e verdikleri emek için teşekkürlerimi arz ederim.

Görüşlerini benden esirgemeyen işyeri arkadaşlarım. Mehmet Ali GÜNEY, Taha Ebubekir ÇİFÇİ, Kerim CANDAN ve ismini saymadığım diğer mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Arkadaşım, meslektaşım Enes AYDIN'a ve Ölçeklerin yanıtlanmasında gösterdikleri sabır ve itinadan dolayı çalışmama katılan gençlere teşekkür ederim.

Hayata başladığım günden bu yana bana her zaman sevgilerini ve dualarını eksik etmeyen, anneme, babama, şükranlarımı sunuyorum.

Adını saymadığım, bende emeği olan, benim bugünlere gelmeme katkıda bulunan herkese teşekkür ederim.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zekeriya GÖKCE
	Numarası	128301051145
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri /Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Zeliha TRAŞ
	Tezin Adı	Lise Öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ve Ego Kimlik Statülerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin ve Ego Kimlik Statülerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi ve aralarındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Araştırma grubundaki toplam 608 öğrencinin Kariyer Karar Verme Güçlüklerini ölçmek için Türkçe Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğinin Revize Edilmiş Lise Formu kullanılmıştır. Kimlik Statülerini belirlemek maksadıyla Bennion ve Adams (1986) tarafından geliştirilen Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği kullanılmıştır.

Verilerin analizinde T-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Tukey Testi, Scheffe Testi, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon ve Regresyon Tekniği kullanılmıştır. Verilerin istatistik analizi SPSS programı ile yapılmıştır.

Lise öğrencilerinin cinsiyete göre kariyer karar verme güçlükleri arasında toplam puan üzerinden bakıldığında erkek öğrencilerin lehine farklılık gösterdiği, Kariyer karar verme alt ölçeklerine bakıldığında hazırlık eksikliği ve bilgi eksikliği alt boyutlarında anlamlı farklılık olmamakla beraber güvenilir olmayan bilgi alt boyutunda erkekler lehine farklılık görülmüştür. Okul türüne göre ise KKVGO toplam puan ve alt ölçeklerden hazırlık eksikliği puanında bir farklılık tespit edilmemiş olup Anadolu Lisesi'nde olanların bilgi eksikliği ve güvenilir olmayan bilgi davranış puan ortalamaları, İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu

tespit edilmiştir. Ebeveyn eğitim durumlarına göre kariyer karar verme güçlüklerinde anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Ailenin gelir durumu açısından ise sadece bilgi eksikliği puanına ait bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencilerinin kimlik statülerinde cinsiyete göre farklılaşmaya bakıldığında başarılı ve dağınık kimlik statüsünde anlamlı bir farklılaşma bulunmamış, ipotekli ve moratoryum kimlik statülerinde erkekler lehine farklılaşma bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin kimlik statülerine göre okul türü farklılaşması olup olmadığına bakıldığında Anadolu Lisesi'nde olanların başarılı kimlik statüsü Meslek Lisesi'nde olanlardan anlamlı düzeyde yüksek. Anadolu Lisesi'nde olanların moratoryum kimlik puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde ve İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde farklı olduğu, Anadolu Lisesi'nde olanların ipotekli kimlik puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu, Anadolu Lisesi'nde olanların dağınık kimlik puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde ve İHL' de olanlardan anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur.

Ego Kimlik Statüleri ile Anne ve Baba Eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Aile gelir durumlarda ise sadece başarılı kimlik statüsünde bir farklılaşmanın olduğu belirlenmiştir. Bu farklılaşma aile gelir durumu 0-1000 TL olanların 1501-2000 TL arasında olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu yönündedir.

Ego Kimlik Statüleri ile Kariyer Karar Verme Güçlükleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür Kariyer Karar Verme Güçlükleri toplam puanına göre Başarılı Kimlik, Moratoryum kimlik ve Dağınık kimliğin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Toplam puanının önemli yordayıcıları olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Kariyer Karar Verme, Kariyer Karar Verme Güçlükleri, Ego Kimlik Statüsü,

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zekeriya GÖKCE
	Numarası	128301051145
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri /Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Zeliha TRAŞ
	Tezin İngilizce Adı	Analysis of High School Students Career Decision Making Difficulties and Ego Identity Statuses According to Some Variables

ABSTRACT

The aim of the present study is to analyze the relationship between Career Decision Making Difficulties and Ego Identity Statuses of various high school students. Hence, the revised high school form of the Turkish Career Decision Making Difficulties Scale, a Likert type scale consisting of 36 items, was applied to determine career decision difficulties of the 608 participants. In order to determine the participants' identity statuses were determined using Extended Objective Ego Identity Status Scale, a 64-item self-report scale for identifying four identities set forth by Marcia, developed by Bennion and Adams (1986).

T-test, one-way variance analysis, Tukey, Scheffe test, Pearson moment correlation and regression techniques were used to analyze data obtained. SPSS 16 package program was used for statistical analyses.

In terms of gender variable, the total career decision making difficulty scale scores revealed a positive tendency for male students. On examining the subscales, no statistically significant difference was seen in the preparation and information deficit subscales, but there was a difference in favor of male participants in the unreliable information subscale. According to the school type variable, there was no significant difference in the total and preparation deficit scores; yet the mean scores in the information deficiencies and the unreliable information behavior subscale

point average of Anatolian High School participants were significantly higher compared to Religious Vocational School participants. However, there was no significant difference in career decision making difficulties according to parental education status variable. The analysis of the difficulties in career decision-making according to family income status variable revealed only a differentiation in the information deficit score.

The analysis of the participants identity statuses according to the gender variable revealed that no significant difference in the achievement and diffusion statuses, yet a positive differentiation in the foreclosure and moratorium statuses in favor of male participants.

Differentiation according to school type variable revealed that the identity achievement status of Anatolian high school students were significantly higher than those of Vocational High School. The mean moratorium identity status scores of Anatolian High School participants were significantly different compared to Vocational High School and Religious Vocational High School and the foreclosure identity mean scores higher than those of Vocational High School. Likewise the mean identity diffusion status score of Anatolian High School Students were determined to be significantly different from those enrolled at Vocational and Religious Vocational High Schools.

There was no significant difference between Ego Identity Statuses of High School Students according to parental education status. However, there was a significant difference according to the family income variable. This difference was higher and statistically significant at the income levels of 0-1000 TL and 1501-2000 TL.

Statistically significant relationships were determined between Ego Identity Statuses and Career Decision Making Difficulties. According to Career Decision Making Difficulties total score, Identity achievement, Moratorium, Identity diffusion statuses were determined as important predictors of Career Decision Making Difficulties Total score.

Key words: career, career decision making difficulty, career decision making, ego identity statuses

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
Tablolar Listesi	xiv
BÖLÜM I.....	16
1.1.Giriş.....	16
1.2.Amaç	17
1.2.1.Araştırmanın Amacı	17
1.2.2.Alt Amaçlar	17
1.3. Araştırmanın Önemi	18
1.4. Sınırlılıklar	19
1.5. Tanımlar	19
BÖLÜM II	21
Konu İle İlgili Kuramsal ve Kavramsal Açıklamalar	21
2.1. Kariyer	21
2.1.1. Kariyer Kararı Verme	22
2.1.1.1. Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma Kariyer Gelişimi Dönemleri	23
2.1.1.2. Super'in Kariyer Gelişimi Anlayışı	25
2.1.1.3. Gottfredson'ın Daraltma Ve Uzlaşma Kuramı	29
2.1.1.4. Vroom' un Beklenti Modeli	30
2.1.1.5. Hilton'un karar modeli	31
2.1.1.6. Tiedeman ve O'Hara'nın Kuramı	32
2.1.1.7. Gelatt'ın karar modeli.....	34
2.1.1.8. Ardışık Eleme Modeli	34

2.1.1.9. Gati ve Asher’ın Ön Elemeli Kariyer Karar Verme Modeli	37
2.1.2. Kariyer Kararsızlığı.....	39
2.1.3. Kariyer Karar Verme Güçlükleri	42
2.1.4. Kariyer Karar Verme Güçlükleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	46
2.1.4.1. Kariyer Psikolojik Danışmanlığı ve Rehberliği Alanında Yurt dışında Yapılan Araştırmalar	46
2.1.4.2. Kariyer Psikolojik Danışmanlığı ve Rehberliği Alanında Yurt içinde Yapılan Araştırmalar	52
2.2. Kimlik	58
2.2.1. Kimlik Kavramı	58
2.2.2. Erikson ve Kimlik Gelişim Modeli	59
2.2.3. James Marcia ve Kimlik Statüleri Yaklaşımı.....	61
2.2.3.1. Başarılı Kimlik Statüsü (İdentity Achievement);.....	62
2.2.3.2. Moratoryum Kimlik Statüsü (Moratorium);.....	62
2.2.3.3. İpotekli Kimlik Statüsü (Foreclosure):	63
2.2.3.4. Kargaşalı Kimlik Statüsü (İdentity Diffusion):	64
2.2.4. Kimlik Statüleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar	64
2.2.4.1. Kimlik Statüleri İle İlgili Yurt dışında yapılan Araştırmalar	65
2.2.4.2. Kimlik Statüleri İle İlgili Yurt İçinde yapılan Araştırmalar	67
BÖLÜM III	72
Yöntem.....	72
3.1. Araştırmanın Modeli	72
3.2. Çalışma Evreni –Örnekleme	72
3.3. Veri Toplama Araçları	75
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	75
3.3.2. Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği(GOEKSÖ)	75

3.3.3. Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğinin Türkçe Revize Edilmiş Lise Formu (KKVGÖ-LFR):.....	77
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	78
3.4.1. Verilerin Toplanması.....	78
3.4.2. Verilerin Analizi.....	78
BÖLÜM IV.....	79
Bulgular.....	79
BÖLÜM V.....	103
Yorum ve Tartışma.....	103
BÖLÜM VI.....	111
Sonuç Ve Öneriler.....	111
6.1. Sonuçlar.....	111
6.2. Öneriler.....	112
KAYNAKÇA.....	114
EKLER.....	137

Kısaltmalar

GOEKSÖ: Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği

İHL: İmam Hatip Lisesi

KKVG: Kariyer Karar Verme Güçlükleri

KKVGÖ: Kariyer Karar verme Güçlükleri Ölçeği

KKVGÖ-LFR: Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğinin Türkçe Revize Edilmiş Lise Formu

ÖEKKVM: Ön Elemeli Kariyer Karar Verme Modeli

Tablolar Listesi

Tablo 1: Araştırma-Kararlılık ve Kimlik statüleri.....	62
Tablo 2:Cinsiyete İlişkin Frekans Tablosu	72
Tablo 3:Sınıfa İlişkin Frekans Tablosu	73
Tablo 4:Lise türlerine ilişkin frekans Tablosu	73
Tablo 5:Lise öğrencilerinin yaşlarına ilişkin frekans Tablosu	73
Tablo 6:Anne Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Tablosu	74
Tablo 7:Baba Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Tablosu	74
Tablo 8:Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre Frekans Tablosu.....	75
Tablo 9: Lise Öğrencilerinin Cinsiyete Göre KKVGO Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları.....	79
Tablo 10: Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre KKVGO Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler.....	80
Tablo 11: Lise Öğrencilerinin Okul Türü Durumu Değişkenine Göre KKVGO Alt Boyutlarına İlişkin Varyans Analiz Sonuçları	81
Tablo 12: Lise Öğrencilerinin Okul Türü Durumu Değişkenine Göre Bilgi Eksikliği ve Güvenilir Olmayan Bilgi Davranışına ilişkin Tukey Testi Sonuçları	82
Tablo 13: Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre KKVGO Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler	83
Tablo 14: Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre KKVGO Alt Boyutlarına İlişkin Varyans Analiz Sonuçları	84
Tablo 15: Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre KKVGO Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler	85
Tablo 16: Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre KKVGO Alt Boyutlarına İlişkin Varyans Analiz Sonuçları	86
Tablo 17: Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre KKVGO İle İlgili Betimsel İstatistikler.....	87
Tablo 18: Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre KKVGO Alt Boyutlarına İlişkin Varyans Analiz Sonuçları	88
Tablo 19: Lise Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Kimlik Statüleri Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları.....	89
Tablo 20: Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Kimlik Statüleri Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler.....	90

Tablo 21: Lise Öğrencilerinin Okul Türü Durumu Değişkenine Göre Kimlik Statülerine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları	91
Tablo 22: Lise Öğrencilerinin Okul Türü Durumu Değişkenine Göre Başarılı, Moratoryum, İpotekli, Dağınık kimlik statülerine ilişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	92
Tablo 23: Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Ego Kimlik Statüleri İle İlgili Betimsel İstatistikler	93
Tablo 24: Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kimlik Statülerine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları	94
Tablo 25: Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Ego Kimlik Statüleri Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler.....	95
Tablo 26: Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ego Kimlik Statülerine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları.....	96
Tablo 27: Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Kimlik Statüleri İle İlgili Betimsel İstatistikler	97
Tablo 28: Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Kimlik Statülerine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları.....	98
Tablo 29: Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre başarılı Kimlik Statüsüne ilişkin Tukey Testi Sonuçları.....	99
Tablo 30: Lise Öğrencilerinin KKVGO ve Ego Kimlik Statüleri arasındaki ilişki	100
Tablo 31: KKVGO'nun Ego Kimlik Statüleri Alt Ölçek Puanlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	102

BÖLÜM I

1.1. Giriş

Son yarım asırdır etkisini belirgin olarak hissettirmeye başlayan küreselleşmenin, çalışma hayatında ve gerek işverenler gerekse işçiler üzerinde yol açtığı değişimler ve bu değişimlerin sonuçları, mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetlerine doğrudan yansımıştır. Küreselleşmenin meydana getirdiği toplumsal ve ekonomik değişimler bundan dolayı oluşan yeni değerler, mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetlerini; gün geçtikçe dünya da hem eğitim hem de ekonomik hayatta önemli bir araç haline getirmiştir.

Bu gelişmeden dolayı hem kişinin kendini geliştirmesi ve gerçekleştirilmesi hemde içinde yaşadığı toplumun gelişiminde de etkin olarak rol alması gerekmektedir. Küreselleşen dünyamızda teknolojinin süratli bir şekilde değişmesi ve gelişmesi bilimin günlük yaşama uygulanması, dünya ekonomisi bağlamında insanların yaşamını gelişim sürecini etkileyen neticeler doğurmuştur. İş gücünün küreselleşmesi ve işsizliğin dünya sorunu haline gelmesi. Şüphesiz bu durum, politik ekonomik ve organizasyonel hedeflere ulaşmada, mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı alanında, kişinin ve toplumun ihtiyaçlarını beraber değerlendirip dönüşüm gücüyle dengeleyecek millî politikaların geliştirilmesini zorunlu hale getirmiştir.

Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin başlayış noktasını ve bu alanın gelişiminin temel taşlarını oluşturur. Böyle olması da bir bakıma doğaldır, çünkü kişinin hayatı içindeki konumu, kendini ve hayatını anlamlandırması büyük oranda işiyle/mesleği ile biçimlenir. Eğitim kademesinin hangi seviyesinde görev yaparsa yapsın, psikolojik danışmanlardan beklenen en önemli fonksiyonlardan biri, öğrencilerin iş ve meslek hayatları için karar alma aşamasında yardımcı olmaktır. Küreselleşmeyle beraber artık bu durum sadece okul ortamlarında gerekli değil okul sonunda da gerekli olmaya başlamıştır.

Gelişmiş ülkelere bakıldığında kişilerin kendi potansiyelini en üst seviyede ortaya koyabileceği, üretken ve kişisel gelişimini arttırıcı mesleki seçimler yapmasına kariyer gelişimini oluşturma ve sürdürmeye yönelik eğitim politikası

oluşturmaya önem vermişlerdir. Bu aşamada eğitimde mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı önem arz etmektedir.

Kişinin meslek ve iş tercihlerine yönelmeleri kariyer gelişimi aşamasında bireyin yapması gereken bazı kariyer gelişim görevlerini eğitim öğretim hayatı sürecinde oluşturmaktadır. Fakat mesleki gelişim eğitim öğretimin haricinde de devam etmekte, hatta kişi bir mesleği icra ederken başka bir mesleğe yönelebilmektedir. Bu ihtiyaçtan dolayı mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlık hizmeti yaşamın nihayetine kadar devam eden bir hizmettir.

Hayat boyu devam eden bu süreçte kişinin kariyer karar verme süreci ve bu süreci etkileyen faktörler kıymetlenmektedir. Bu çalışma da lise öğrencilerindeki kariyer karar verme güçlüklerinin Ego Kimlik Statüleri açısından incelenmesi, aralarındaki ilişkinin araştırılması ve literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

1.2. Amaç

Araştırmanın bu bölümünde amaç, alt amaçlar, sayılılar, sınırlılıklar ve tanımlar bölümlerine yer verilecektir.

1.2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Lise öğrencilerindeki Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin Ego Kimlik Statüleri açısından incelenmesi ve aralarındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1.2.2. Alt Amaçlar

1. Lise öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlükleri

- a) Cinsiyet
- b) Okul türü,
- c) Anne Baba Eğitim Durumu ve
- d) Ailenin Gelir Düzeyine göre anlamlı farklılık var mıdır?

2. Lise öğrencilerinin Ego Kimlik Statülerinin

- a) Cinsiyet,

- b) Okul türü,
- c) Anne Baba Eğitim Durumu ve
- d) Ailenin Gelir Düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

3. Lise öğrencilerindeki Kariyer Karar Verme Güçlükleri ile Ego Kimlik Statüleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Lise öğrencilerindeki Ego Kimlik Statüleri Kariyer Karar Verme Güçlüklerini yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kişi ergenlik dönemi ile beraber bir değişim ve gelişim aşamasındadır. Bu aşamada sosyal bilişsel duygusal, fiziksel alanlarda oluşan değişiklikler sebebiyle bir takım güçlükler yaşamakta ve bu durumlara adapte olmak maksadıyla çeşitli karar verme durumları yaşamaktadır.

Türkiyede kariyer gelişimi, kariyer planlaması, kariyer karar verme kavramlar konuşulduğunda üniversite yıllarında oluşan bir süreç gibi algılandığında kişinin kariyer kararının oluşması, şekillenmesi meslekler ile ilgili bilgi toplaması, yeteneklerinin, ilgi ve mesleki değerlerinin farkına varması daha erken eğitim kademelerine rastlamaktadır. Üniversiteye giriş sınavına başvuran aday sayısının giderek artması ve belli bir programa yerleşmiş adayların farklı bir programa başvurmak için tekrar sınava girmesi, Türkiye’de etkili bir yönlendirme sisteminin olmadığına göstergeleri olabileceği gibi yapılan kariyer danışmanlığı uygulamalarının yetersiz kaldığının göstergeleri de olabilir.

Günümüzde bireyi bir meslek seçimine hazırlamak çok yönlü bir dizi planla gerçekleşmektedir. Kariyer planlama çocuklukta başlayıp yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Super, 2003). Dolayısıyla kişisel gelişimi, sosyal uyumu ve gelecek refahını geliştirecek olan kariyer planlama ergenler için en temel gelişimsel görevlerden biridir (Erikson, 1968; Super 1990). Kariyer planlama sürecinin en temel basamağı bireyin bir kariyer seçmesi gereğinin farkında olmasıdır (Super, 1990). Yurt dışında ve Türkiye’de yapılan araştırmalarda kariyer planlama sürecinde ergenlerin ve üniversite öğrencilerinin kararsızlık ve karar verme güçlükleri yaşadıkları belirlenmiştir (Amir ve Gati, 2006; Bacanlı, 2008; 2012; Bacanlı, Eşici

ve Özünlü, 2013; Creed ve Yin, 2006; Çakır, 2003; Dogan ve Bacanlı, 2012; Gati ve Saka, 2001; Mutlu, 2011; Öztemel, 2012; 2013).

Gati, Krausz ve Osipow (1996) kariyer karar verme güçlüklerini bireyin ideal kariyer karar verme sürecinden sapma olarak tanımlamaktadırlar. Karar verme güçlüklerinin bireyin karar verme sürecinden kaçmasına veya kendisine daha az uygun olan bir karar vermesine sebep olduğu belirtilmektedir.

Bu araştırmada lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ve kimlik statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin liseli öğrencilere yönelik mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmeti açısından önemli olacağı düşünülmektedir,

Araştırmanın sonuçlarının okul psikolojik danışmanlarının ergenlere sunduğu mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerine katkı sağlayacağı ve Kariyer karar verme güçlük düzeyinin yakından ilişkili olduğu etmenlerin belirlenmesi halinde, bu etmenlerin mesleki rehberlik programlarında yer almasıyla birlikte öğrencilerin kariyer karar verme aşamasında yaşadığı kariyer karar verme güçlük düzeyleri oluşturulacak programlarla azaltılabileceği düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın bulguları yalnızca Konya merkez ilçelerinde(Meram, Selçuklu, Karatay) bulunan Lise öğrencileri ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın verileri “Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği ”ve “Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği”, verileriyle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Lise Öğrencisi: Bu çalışmada, Konya ilindeki ortaöğretim 9. 10. ve 11. sınıflarda öğrenim gören kişiler lise öğrencisi grubu olarak ele alınmıştır.

Kariyer Kararı Verme Güçlükleri: Kariyer karar verme aşamasında olan kişinin, kişisel özelliklerine uygun meslek seçeneklerinden farklı ve bu seçeneklerine yönelmesine neden olan, kendisinden ya da çevresinden kaynaklanan etkenlerden dolayı kişinin yaşadığı kararsızlık durumuna denir. Bu araştırma için kariyer karar verme güçlükleri, Gati ve Saka (2001) tarafından geliştirilmiş, Bacanlı (2008)

tarafından Türkçe'ye uyarlanmış olan Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğinin 2012 de revize edilmiş lise formu (KKVGÖ-LFR) 'ndan alınan puanlarla değerlendirilmiştir.

Kimlik: *Benliğimiz konusunda dün, geçen yıl, ondan önceki yıl, vb. kimsek, yine o olduğumuz yolundaki öznel bir bütünlük, tutarlılık ve süreklilik duygusu*" (Budak, 2005).

Kimlik Statüsü: Marcia nın kişilerarası ilişkilerde kişilerin alternatiflerini araştırması ve bağlanmalarını dikkate alarak oluşturduğu sınıflamadır. Başarılı, ipotekli, dağınık ve moratoryum olmak üzere dört kimlik statüsü belirtmiştir.

BÖLÜM II

Konu İle İlgili Kuramsal ve Kavramsal Açıklamalar

Bu bölümde önce, kariyer, kariyer karar verme, kariyer karar verme kuramları, kariyer karar verme süresi ve basamakları, kariyer kararsızlığı ve bu kavramlarla ilgili türkiyede ve yurt dışında yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Sonra kimlik, kimlik statüleri ve yurtiçi ve yurtdışında yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Kariyer

Geleneksel olarak kariyer kavramı kişinin hayatı süresince işi ile alakalı faaliyet gösterdiği pozisyonlar olarak düşünülmekte yaptığı işle alakalı ilerleme veya gerileme olarak ifade edilmektedir. Fakat küreselleşen dünya ile beraber teknolojinin etkisi ile insan hayatındaki değişim ve gelişimlerin daha hızlı olmasından dolayı kariyer kavramını meslek hayatındaki pozisyonlardan ziyade insan odaklı hale getirmiştir.

Hızlı değişen teknolojik gelişmeler, hayatında iş gücü değişiklikleri ve çeşitliliğinin artması, iş ortamlarının ve insanların hayattaki beklentilerinin artmasıyla beraber insanlar çalışma hayatları boyunca artık tek bir kariyere yönelme, bir işte kalma odaklı hareket etme azalmaktadır. Fouad (2007) kariyeri kişilerin hayatları boyunca almak mecburiyetinde kaldıkları karar dizileri veya zoraki yapılan değişiklikler ve geçişler olarak ifade etmektedir. Kariyer kararı verme aşamasına dair yapılan araştırmalar iki alana yoğunlaşmaktadır. Bunlardan birincisi kariyer kararı verirken etki eden faktörlere odaklanırken, diğeri kişinin kariyerleri ile ilgili kararlarını nasıl aldıklarına odaklanmaktadır.

Parsons (1909) ve Holland (1985) kariyer kararına etki eden unsurlarda kişiliğin iş üzerindeki önemi üzerinde dururken Süper (1957) hayat boyu gelişim ve bu gelişim görevleri, Betz ve Hackett (1981) öz yeterlilik, cinsel yönelim, cinsiyet, sosyo ekonomik düzey gibi etmenlerin üzerine yoğunlaşmaktadırlar

Bu alan ile ilgili yapılan araştırmalar daha ziyade bireylerin neden belli başlı kariyer alanlarına yönelmelere açıklık getirmeye yöneliktir. Yapılan diğer araştırmalar ise kişilerin nasıl karar verdikleri ve karasız kaldıklarında nelerin etkin olduğu ile ilgilidir. Netice itibarı ile karar verme karışık ve karmaşık bir süreç olup bu süreci araştırmak ve tanımlamak için birçok model ileri sürülmektedir.

2.1.1. Kariyer Kararı Verme

Kariyerle alakalı yapılan seçimler kişilerin yaşamı boyunca verdikleri önemli kararlar arasındadır. Kariyer kararı kişinin değişik ihtimal dâhilindeki meslekler arasından kendisine en uygun olan bir mesleği tercih etmesidir. Bu tercihlerin kişinin sosyal hayata kattığı katkının ve bireysel üretkenlik duygusunun yanında kişinin yaşam biçiminde, duygu durumunda, sosyal ve ekonomik statüsünde önemli katkıları mevcuttur. Bundan dolayı kişinin hayatının değişik aşamalarında kariyer kararıyla uğraşmaları doğal bir süreçtir.

Karar verme sürecinde bireyin ulaşmak istediği hedeflerinin olması bu hedeflere ulaşmak için yapılması gerekenleri öncelik sıralarına göre değerlendirmesi, alternatiflerin oluşması, alternatiflerin değerlendirilmesi, kıyaslamalar ve çıkarsamalar yapılması, bilgi toplanması ve bu bilgilerin değerlendirilme süzgeçten geçirilmesi gibi özellikler kariyer karar verme sürecinde ortaya çıkan durumlardır.

Kişinin kariyer seçimini karar verme davranışı olarak bakmak ve bundan dolayı kariyer karar verme tercihini karar teorileri açısından araştırmak ve tahlil etmek doğal bir süreç gibi olsada bu bakış açısı kariyer rehberlik ve danışmanlığı alanında fazla itibar görmemiştir. (Gati ve Tal, 2008).

Bunun yerine, aşağıda belirtilen teorik yaklaşımlar bu alanda daha eğemen olmuştur:(Aktaran: Doğan, 2010: 17-18).

(1) Kişi ile çevre uyumunu temel alan yaklaşımlar (Dawis ve Lofquist, 1984; Holland,1997): kişinin çevresi ile olan uyuma karar verme aşamasının sonuçlarına yoğunlaşmaktadırlar.

(2) Kariyer Gelişim Teorileri (Ginzberg, Ginsburg, Axelrad, ve Herma, 1951; Gottfredson, 1981; Mitchell veKrumboltz, 1990; Roe, 1956; Savickas, 2005; Super, 1972, 1990),, kişisel seçimlerde kişinin mesleki olęunluęunu, uyum yeteneğini ve

bunlardan dolayı oluşacak değişiklikleri kapsayan kararın verildiği gelişimsel durumlara ve bu değişikliklerin kariyer kararı verme üzerindeki tesirine yoğunlaşmaktadırlar.

Kariyer kararının aralıksız bir şekilde devam eden gelişimsel bir süreç içinde olduğu ifade edilmektedir. Kariyer gelişimiyle ilgili teoriler, çoğunlukla kişinin seçimlerindeki gelişimsel değişimlere, öz yeterlilik algısına ve karar becerilerine yoğunlaşırken, kariyer kararı verilmesindeki asıl sürece daha az yoğunlaşmaktadırlar.

Kariyer kararı verme modelleri gelişimsel süreç süresince belli karar durumlarına yoğunlaşırken, karar verme için ilgili durumlara uyabilen iyi bir tanımlanmış çerçeve ortaya koyarlar.

Literatürde genel karar modelleri özellikler ve karar teorileri ve kariyer psikolojik danışmanlık ve rehberliği alanındaki özellikler dikkate alınarak kariyer karar verme ile ilgili modeller geliştirilmiştir. Bu maksatla geliştirilen kariyer karar verme modelleri Bell ve diğerleri (1988) tarafından oluşturulan betimsel ve ön tanılayıcı modellere dayalı olarak geliştirilmişlerdir.

Gati ve Tal(2008) ise kuralcı modelin kariyer kararı verilmesi için uygulamaya yönelik güçlüklerin olduğunu, betimsel modelin eksiklikleri olduğundan dolayı bu modellerin mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı alanında benimsenilmediğini ifade etmiştir. Bununla beraber son zamanlarda ortaya konulan ön tanılayıcı karar verme modelinin diğer karar verme ile ilgili modellerin noksan ve zayıf yönlerinin çoğunu gidermiş ve minimum düzeye indirgemıştır. Bundan dolayı kariyer kararı vermede ön tanılayıcı modelin kişiye daha iyi ve etkili kararlara kanalize etmede mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı için faydalı olduğu düşünülmektedir.

Aşağıda bazı kariyer karar verme kuramları ile ilgili açıklamalar verilmiştir.

2.1.1.1. Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma Kariyer Gelişimi Dönemleri

Ginzberg ve diğerleri bireyin meslek seçimi ile ilgili kararını belli bir zamana özgü bir durum olarak görmeyip yaşamının ilk 20 yılındagelişim gösteren ve şekillenen bir süreç olduğunu belirtir. Bu kuramcılara göre kişinin mesleki gelişimi

tersine çevrilenemeyen geri döndürülemeyen bir süreçtir. Bu süreçte önem arz eden kişinin istekleri ile kişiye sağlanan fırsatların uzlaşılmasıdır. Ginzberg ve diğerleri bu mesleki gelişim sürecini üç evreye ayırmaktadırlar. Bu evreleri kısaca aşağıda değinilmiştir. (Aktaran: Kuzgun, 2006)

Hayal Evresi(7-12 yaşlar): Bu evre gelişim süreçleri içerisinde “çocukluk” evresine tekavül eder. Bu evredeki en önem arz eden gelişim görevi çocuk oyunlarının yavaş yavaş terk edilmesi ve işe yönelmesidir. bu kuramcılara göre çocuklar oldukça küçük yaşlarda net bir şekilde mesleki tercihleri belirtirler. Ancak bu tercihleri ifade ederlerken zevk ilkesi önemli bir faktördür. Yani çocuk hoşlandığı mesleğe gitme isteğini belirtir. Burada yetişkinlerin beğenisini elde etme veya mükâfat alma durumundan ziyade sadece hoşlanma duygusu ön plandadır. Bu evrenin sonuna doğru ebeveynlerinin onayı ödül gibi başka ihtiyaçların doyumu önem arz etmeye başlanır. Bu evrede ifade edilen mesleki kararların gerçekte ilişkisi yoktur. Bu evrede çocuk sahip olmak istediği mesleki ifade ederken maddi getirisini, yeteneklerini, iş doyumunu düşünmez. Bireyin zaman algısı henüz gelişmemiştir.

Deneme evresi (11-18 yaşlar): bu dönem kişinin ergenlik öncesi ve ergenliğe girdiği zamana denk gelmekte bundan dolayıda kişi bu evrede kendine yönelik farkındalık oluşturmakta, zayıf ve güçlü taraflarını, mesleklerin olanaklarını ve niteliklerini tanımak için çaba harcar. Zaman algısı gelişmiştir. Şimdiki yaptığı eylemlerin geleceğini şekillendireceği etki edeceği bilincine varmaya başlar. Gelecekteki kazanacağı doyumlar için şimdiki doyumlarından, zevklerinden vazgeçebilir.

Bu evre de dört alt basamağa ayrılmıştır. Bunlar:

- a) İlgi Basamağı (11-12 yaşlar);Ergenliğe adım atmaya hazırlanan birey hoşlanıp hoşlanmadığı etkinlikleri ayırt etmeye meslek seçimi ve ilgi alanları arasında ilişki kurmaya ve seçeneklerini ilgileri ile bağdaştırmaya başlar.
- b) Yetenek Basamağı (12-14 yaşlar); Bu basamakta birey yetenekleri üzerinde düşünüp yeteneğin meslek seçimindeki rolünü kavramaya başlar.

c) Değer Basamağı (Value Period) (14-16 yaşlar); bu basamakta artık birey mesleğin sağlayacağı başka doyum olanaklarını fark etmeye ve seçimlerinde bu doyum olanaklarını da değerlendirmeye başlar.

d) Geçiş Basamağı (Transition Period) (17-18 yaşlar); bu basamakta birey somut ve gerçekçi adımlar atması gerektiğinin farkındadır.

Gerçekçi Evre(18-22 yaşlar): bu dönemdeki zaman süreci diğer dönemlerdeki zaman sürecinden daha fazla bir farklılaşma göstermektedir. Çünkü mesleklerin gerektirmiş olduğu eğitim seviyeleri ve kişilerin iş hayatına başlama yaşları farklıdır. Deneme döneminde fiziksel açıdan olgunlaşma genel gelişim dönemi bakımından önem arz etmekte iken bu dönemde bu etkenlerin etkisi iyice azalmıştır. Gerçekçi dönem de şu alt basamaklara ayrılmıştır:

a) Araştırma basamağı; Bireyin üniversiteye giriş aşamasıyla başlar ve kişinin hedeflerini giderek daraltması ile sonlanır. Üniversite ortamında genç daha özgür olmakla birlikte belirsizliği ve kararsızlığı da yoğunlukla yaşar.

b) Billurlaşma basamağı; bu aşamada kişinin kararları daha da kesinlik kazanmaya başlar.

c) Belirleme basamağı. Kişinin özgül bir iş tutarak tercihini daha da kuvvetlendirdiği bir gelişim basamağıdır.

Ginzberg ve diğerleri, kuramlarını oluştururken gelişim ve derinlik psikolojisinin verilerinden ve bir dizi görüşme ve gözlem ile elde ettikleri bilgilere dayandırmışlardır. İlk aşamada Deneklerini üst sosyoekonomik düzeye sahip üniversitede öğrenim gören erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Fakat daha sonra alt sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerle de çalışmışlardır. Bu çalışmalar sonucunda, kişi hangi sosyoekonomik düzeyde olursa olsun muhakkak bu gelişim evrelerinden geçeceğini bulmuşlardır. (Aktaran: Kuzgun, 2006)

2.1.1.2. Super'in Kariyer Gelişimi Anlayışı

Super meslek seçimini kişinin o ana kadar geliştirdiği benlik kavramını mesleki terimlerle uygulamaya geçirmesi olarak ifade eder. Fakat benlik kavramın gelişim evreleri içinde oluşu gelişen bir kavramdır. Mesleki gelişim sürecini 20 yaş ile sınırlandıran Ginzberg ve arkadaşlarından farklı olarak Super kişinin mesleki

gelişiminin hayat boyu devam ettiği, kişinin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreç olduğunu ifade etmektedir. Super geliştirdiği bu kurama daha sonraları yaşam boyu kariyer gelişimi kuramı ismini vermektedir. Super bireyin kariyer gelişimini beş evreye ayırmış ve bu evreleri de basamaklara ayırarak incelemiştir.

1. Büyüme Evresi (Doğumdan 14. Yaşa kadar). bireyin bilincinin oluşmaya başladığı dört yaşında başlayan ve çoğunlukla çocukluk zamanı dediğimiz bu evrede birey hızlı bir fiziksel sosyal ve psikolojik gelişim sürecindedir. Birey sadece bedenen değil, aynı zamanda bilişsel kapasitesiyle de sosyal beceri ve uyum yönündende gelişme gösterir. Okula başlayınca sorumluluğu artar ve çalışma davranışını öğrenir, değişik kişilerle etkileşim halindedir. Neler yapabileceği ve ne olmak istediği konusunda bir fikir üretir. Benlik kavramı yavaş yavaş şekillenmeye başlamıştır. Mesleki olarak birçok mesleklere ait kavramlar öğrenilmiştir. Çevresindeki kişilerin gösterdikleri mesleki faaliyetler hakkında bazı fikirler edinmeye başlamıştır.

Birey doğumdan başlayarak çevreyle etkileşimi ile beraber kendisi hakkında da kavramlar geliştirir. Oluşturduğu benlik kavramı ile beraber mesleki kavramlar arasında bağ oluşturmaya başlar. Bazı mesleklerin erkekler bazılarının kadınlar bazılarında her iki cinsiyete uygun meslekler olabileceğini görür. Birey çeşitli rollerde kendini hayal eder. Oyun esnasında yetişkinlerin mesleki faaliyetlerini deneyerek bazı ihtiyaçlarını yerine getirmiş olur. Çocukluk evresi birinci derecede bir “hayal”(fantezi) evresidir. Bu evrenin alt basamakları ise şunlardır:

a. Hayal Basamağı (4-10 yaşlar). Bu basamakta bireyin hareketlerinde arzu, heves ve ihtiyaçların tesiri yoğundur. Rol denemeleri ve hayal kurma baskın etkinliklerdendir.

b. İlgi Basamağı (11-12 yaşlar). Meslek etkinlik ve amaçlarının en önemli belirleyicileri beğenme ve hoşlanma duygusudur.

c. Yetenek Basamağı (12-13 yaşlar). Yeteneklerine büyük önem verilir. İşin icap ettiği vasıflar dikkate alınır.

2. Araştırma Evresi (14-24 yaşlar). Bu evre gelişim dönemleri içerisinde ergenlik dönemine rast gelir. Ergenlik dönemi daha derin bir inceleme ve araştırma

dönemidir. Bu dönemde birey kendisi ile ilgili daha da bilinçlenir ve kendisini yetişkin rollerinde daha da bilinçli bir şekilde dener. Bu denemeler ilk başlarda çok acemicedir. Çünkü büyüme sürecinde olan birey kendi ilgi ve yeteneklerinin yeterince farkında değildir. Yetişkinlerin mesleki rollerini denemesine rağmen yetişkinlerin işle alakalı etkinliklerine ve işyerlerine, ait yeteri kadar bilgiye sahip değildirlerdir.

Bu evrede ergen hangi etkinliklerin ilgisini çektiğini ve ilgisini çektiği etkinliklerde ne ölçüde başarı gösterdiğini daha fazla düşünmeye başlar. Mesleki kararı vermede yeteneklerin ilgiler kadar önemli olduğunun farkına varmaya başlar. Yetenek ve ilgiyle beraber mesleki değerler konusunda bilgi edinir. Zaman algısı gelişir. Birey yetenek ilgi ve mesleki değerlerin yeterli olmadığını iş ve meslek hayatı için iyi bir öğrenim görmenin veya sermaye sahibi olmanın da önem arz ettiğini görmeye başlar.

Meslek seçimi kararı verirken kişisel özelliklerine ve sosyal tarafına öncelik verilir. Bununla beraber alınan kararlar deneme özelliğindedir. Ancak zamanla üzerlerinde daha kesin bir karara varılabilir. Eğer alınan bu mesleki kararlar olumsuz bir durumla karşılaşmazsa bu alınan kararlara bağlanma artar.

Kısaca araştırma evresi, bireyin kendisini tanıması, mesleki rol denemeleri yapma, meslekleri inceleme gibi faaliyetlerin sürdürüldüğü bir dönemdir. Bu evrenin alt basamakları ise şunlardır.

a. Deneme Basamağı (14-17 yaşlar). İhtiyaç, ilgi, değer ve fırsatların göz önüne alındığı, basit tercihlerin yapıldığı hayal, tartışma, ders ve iş yaşantılarında bu tercihlerin geçerliliğinin sınındığı dönemdir.

b. Geçiş Basamağı (18-21 yaşlar). Birey, iş hayatına girdiğinde ya da yapmayı düşündüğü mesleğe götüreceği olan eğitime başladığı zaman gerçeği daha çok göz önünde bulundurmayabasılar. Artık birey benlik kavramını uygulamaya koyma uğraşındadır.

c. İzleme Basamağı (22-24 yaşlar). Bu basamakta artık kişi kendisi için uygun bir meslek alanı bulunmuştur. Başlangıç olarak bir iş bulunmuş ve yaşamını kazanmak maksadıyla bu iş icraedilmeye başlanmıştır. Benlik kavramı ile işin icap ettiği roller arasında bir denge oluşturulmaya çalışılır.

3.Yerleşme Evresi (25-44 yaşlar): Bu evre genel gelişim evrelerinden genç yetişkinlik ve olgunluk dönemlerine rastlar. Bu evrede bir işe başlama, bir yuva kurma, devamlı ve kararlı bir yaşam biçimine karar verme yönelimi sıklıkla görülür. Bu evre, gerek iş kurma, gerekse aile hayatı oluşturma, bir işe yerleşme dönemidir. Bu evrenin başında deneme ve belki de başladığı işi değiştirme durumu oluşabilir. Bu evrenin alt basamakları ise şunlardır:

a. Sınama Basamağı (25-30 yaşlar): kişi daha önceden kendisi için uygun kabul ettiği çalışma alanı kişiye doyum sağlamayabilir. Bundan dolayı kişi yaşamında kendisine doyum sağlayabilecek gerçek işini buluncaya kadar birkaç iş değişikliği yapabilir.

b. Sağlama Basamağı (31-44 yaşlar): kişinin tüm gayretleri, çalışma hayatında emniyetli bir konum edinmeye yönelir. Birçok kişi için bu yıllar yaratıcı yıllardır.

4. Sürdürme Evresi (45-64 yaşlar): Kişi çalışma yaşamında bir yer edindikten sonra artık bütün çabaları bu işi elinde tutma ve bu işi geliştirmeye yöneliktir.

5. Çöküntü Evresi (65 yaş ve sonrası): Bu evrede zihinsel ve fiziksel enerjinin azalması sebebiyle çalışma faaliyetleri değişime uğrar. Bu evrede kişi beden gücünden çok önceki bilgilerinden ve deneyimlerinden faydalanma yolunu tercih eder. Bu bilgi ve deneyimlerini kullanabileceği alanlara yönelir. Bu evrenin alt basamakları ise şunlardır:

a. Yavaşlama Basamağı (65-70 yaşlar): Emeklilik ya da Sürdürme Evresinin sonunda iş temposu yavaşlar. Mesleki görevleri daha az güç isteyen başka faaliyetlere kaydırılır.

b. Emeklilik Basamağı (71 yaş ve sonrası): meslekten ayrılma veya işi tümüyle bırakma ihtiyacı duyulur.

Bütün evrelerdeki verilen yaş aralıkları kişiden kişiye göre değişebilir. Fakat herkes birey için muhakkak bir işten ayrılma yaşı vardır. Bazı kişiler bu emeklilik sürecini daha kolay kabullenebilirler bazıları içinde bu süreç daha zordur bazıları için de bu emeklilik ölümle gelir. (Aktaran: Kuzgun, 2006)

2.1.1.3. Gottfredson'ın Daraltma Ve Uzlaşma Kuramı

Gottfredson'un Daraltma ve Uzlaşma Kuramı gelişimsel bir kuramdır (L. Gottfredson, 1996), cinsiyet, zekâ ve sosyal sınıfın yanı sıra kişilerin kariyer seçiminde yaptığı uzlaşmanın, kişisellik kavramı üzerindeki etkileri üzerinde durur. Bu kuramda, mesleğe yönelmede ilgiler, temel kavram olarak görülür. Bu kuram, kişilerin iş ve meslek tercihi yaparken genellikle uzlaşıldığı ya da ödün verdiğini fikrini savunur. Cinsiyet (bireyin cinsiyet rolünü geleneksel bakış açısıyla kabullenmesi ve kabullenmemesi), itibar (örneğin ; yüksek veya alçak statü), veya mesleki ilgilerden (ör., bireyin ilgi duymadığı veya ilgi alanlarıyla uyuşan bir iş) birisi tercih yapılırken feda edilecektir. Hangisinin feda edileceği verilecek ödünün büyüklüğüne alakalıdır. Ekseriyetle her üç alandan da küçük ödümler verilir. Fakat ilgilerin feda edilmesi düşük bir ihtimaldir. Cinsiyet, itibar ve mesleki ilgilerden birisinin feda edilmesi gerekiyorsa, itibarın feda edilmesi ihtimali düşüktür. Büyük ödümler icab ettiğinde ise ilgilerden ödün verilmesi yüksek ihtimal dâhilindedir (Aktaran :Aytekin, 2005).

Gottfredson'ın daraltma ve uzlaşma kuramı aşağıdabelirtilen bazı temel prensiplere dayanır (Aktaran: Aytekin, 2005):

Bireyin soyutlama gücünün artması: kişiler yaşları ilerledikçe kendileri ve çevrelerine ilişkin soyut bilgileri daha iyi organize etmeye ve kavramaya başlarlar. Mesela kişi çocukluk çağında meslek üyelerini üniformalarına göre ayırt edebilirken daha ileriki yaşlarda bu mesleklerle ilgili gözlenemeyen soyut özellikleri de algılayabilirler.

Öz kavramı ile heveslerin etkileşimli gelişimi: Meslek seçimleri kişinin öz kavramını geliştirme çabasını artırır. Öz kavramının gelişimi meslek seçimlerinde değişikliğe yol açar. Meslek, bireyin kendisini çevresine ve yaşadığı topluma kabul ettirmede en önemli unsurlardan biri olduğu için meslek seçimleri ile öz kavramı birbirleri ile sıkı etkileşim içerisindedirler.

Ayrışma ve birleştirmede örtüşme: Çocuklar meslekler ve kendileri hakkındaki bilgileri karmaşıklik seviyesine göre anlar ve özümlemler.

Aşamalı geri dönülemez eleme: kişiler önce cinsiyetleri, daha sonra sosyal sınıfları ile ilgili unsurları içselleştirdiği müddetce ve öz kavramları giderek karmaşıklıkça

bazı tercihleri yanlış, uygun olmayan tercihler olarak listelerinden çıkarırlar. Kişilerin böyle tercihlere yeniden dönmesi için bireyin sosyal çevresinde önemli bir değişimin olması gerekir. (Aktaran: Aytekin, 2005):

Gottfredson'ın bir diğer temel kavramı olan "uzlaştırma" süreci ise en çok istenen tercihlerle dış gerçeklerin uygunluğunun sağlanması şeklinde tanımlanmaktadır. Kişinin amaçları ulaşma ihtimali olana doğru meyleder.

Bireyler ilgilerine uygun, saygınlık düzeyi yüksek ve cinsiyet rollerine uygun meslekler arasında seçim yaparken, küçük özveriler de bulunma durumunda kaldıklarında öncelikle ilgi alanlarına uygun olanı feda ederler. Orta derecede bir fedakârlıkta ise genellikle itibardan taviz vermekten kaçınılmaktadırlar.

Gottfredson'a göre, kişilerin mensubu oldukları sosyal ortam bireylere bir dizi alternatifler sunmaktadır. Her birey kendi özü gereğince bu alternatifleri azaltır. (Aktaran :Aytekin, 2005):

2.1.1.4. Vroom' un Beklenti Modeli

Vroom(1964) karar verme yi beklenti kavramı ile açıklar. Vroom'a göre, bireyin bir tercihe yönelimi, onun tercih ettiği hedefe erişebileceği yolundaki beklentisinin derecesini ifade etmektedir. Beklenti kavramı ihtimal, olasılık kavramı ile birlikte düşünülmelidir. Bir karar durumunda takip edilecek yollar (tercihler) ulaşılacak istenen amaçlarla bunlara ulaşma ihtimali arasındaki ilintinin büyüklüğüne göre yönelim değeri alırlar. (Aktaran:Kuzgun, 2006).

Vroom kararı tanımlarken arzulanan yönleri en fazla, arzulananmayan yönleri en az ve elde etme ihtimali en yüksek tercihine yönelme olarak tanımlanmaktadır. Karar aşamasındaki birey arzuları ile oluşturduğu seçeneklerin her birinin kendisine sağlayabileceği doyumunu ve kendisinin de olan özelliklerle (ilgi, yetenek, beceri vb.) yine tercihlerinin icap ettiği özellikleri değerlendirmekte olup sonucunda tercihlerinden birine yönelmektedir. Bu şekilde alınan karar kişinin neyi arzuladığı ve neler yapabileceği ile tercihlerinin her birinin isteklerini ne derecede karşılayacağı yönünde bireysel değerlendirmelerinin bir ifadesi sayılabilir. Vroom'un modeli tercihler arasından yalnız bir tanesini tercih etme durumunda olan bireylerin davranışını açıklamaktadır. Fakat günlük yaşamımızda öyle durumlar vardır ki bireyler tercihlerini istenilirlilik açısından sıraya koymakla beraber bunların hemen

hepsine başvurabilmektedir. Bireyin en çok arzuladığı ve ilk öncelik sırasına koyduğu tercih çoğunlukla birçok birey tarafından da arzulandığı için, ulaşma ihtimali en az seçenek olabilmektedir. (Aktaran:Kuzgun, 2006).

Beklenti kuramına göre bireyler ilk önce en çok arzuladıkları ve olmaolasılığının en çok olduğu amaca yönelmektedir. Bu bakış açısı kaybetme ihtimalinin en çok olduğu durumlar için geçerli olmaktadır. Kaybetme ihtimalinin az olduğu durumlarda ise tercihinin ulaşma ihtimali zayıf olsa bile, kişi en çok istediği tercihinin yönelebilmektedir. (Aktaran:Kuzgun, 2006).

2.1.1.5. Hilton'un karar modeli

Hilton(1962) mevcut karar kuramlarının meslek kararını açıklamakta noksan kaldığını çünkü bireyin mesleki kararını ne zaman verdiği ne zaman nihayetlendirdiği, uygun tercihler bulunamadığında bireyin ne yapacağı gibi sorulara karşılık bulamadığı düşüncesindedir. Hilton'a göre meslek kararı vermede motive eden faktör bilişsel uyumsuzluğu azaltma çabasıdır. Bilişsel tutarlılığa erişme bilişsel yapının yeniden dengeye kavuşmasıdır. Hilton kariyer karar verme aşamasındaki en önem arz eden etkenin bireyin mevcut durumu ile olmak istediği durumu arasındaki algıladığı bilişsel tutarsızlık olduğunu ifade etmiştir. Birey bu durumda karar almak için çaba sarf etmektedir. Başka bir ifadeyle birey hedeflediği durum ile mevcut durum arasındaki çelişkiyi fark ettiği zaman eyleme geçmekte ve kariyer karar verme ihtiyacı hissetmektedir. Bu modelde kariyer karar vermedeki zorluk düzeyi, kariyer tercihleri arasında bu ikilemi minimuma indirmek için yapılan denemeler sonucu azalmaktadır. Yapılan denemeler ikilemin nasıl çözümleneceği hakkında geri bildirim vermektedir. Yapılan her bir denemenin bu çelişkiyi azaltmadaki etkisi kariyer karar verme sürecini kolaylaştırmakta veya zorlaştırmaktadır. (Aktaran:Kuzgun, 2006).

Doğru ve sağlıklı karar alabilmek sağlıklı bir kişilik gelişiminin en önemli göstergelerindedir. Karar verme bir dizi fonksiyonu; bilgileri araştırma ve değerlendirme faaliyetlerini (tercihlerini detaylı bir şekilde incelemek, etkili çözüm yolları üretmek vb.), muhakeme etmeyi, (düşünceleri irdelemek ve bilginin kaynağının güvenilirlik düzeyini sınamak) öğrenmeyi, (geçerli ve kesin karar almayı

ve alınan karardan vazgeçmemeyi) ve hafızayı (problemlerin nasıl çözüme ulaşıldığı hakkındaki geçerli bilgiyi hatırlamak) kapsamaktadır. (Aktaran:Kuzgun, 2006).

2.1.1.6. Tiedeman ve O'Hara'nın Kuramı

Tiedeman ve O'Hara kariyer gelişim sürecini mesleki bir kimlik oluşturma bakımından değerlendirmiştir bu süreci ise " bütünleşme " ve " ayrıştırma " olarak belirlemişlerdir. Bireyin meslek seçimiyle karşı karşıya gelmesi kişi açısından yeni bir deneyimdir. Bundan dolayı bu deneyim sürecinde birey yeni bir kimlik oluşturma sürecine girer. Yani, karar verdiği mesleğiyle alakalı olarak bir ego kimlik süreci oluşturması beklenir.

Bu kuramın temel taşlarından birini karar verme süreci oluşturmaktadır. Karar verme süreci, bütünleştirme ve ayrıştırma mekanizmalarından oluşur. Yaşam süreci boyu çeşitli hallerde tekrarlanabilir. Yani meslek tercihi, kişinin işte okulda ve kişinin yaşantısı boyunca verdiği kararlarla sürekli olarak yönlendirilir.

Karar verme problemini Tiedeman ve O'Harasıyla iki aşamada incelemişlerdir. (Sharf, 1992; Shertzer ve Stone, 1976): Bunlar:

1. Bekleme/meslek-öncesi dönemi
2. Yerine getirme ve uyum yapma dönemi

1. Bekleme/Meslek-Öncesi Dönemi

Tiedeman ve O'Hara karar vermenin bekleme dönemini, araştırma, billurlaştırma, seçim ve belirginleştirme olarak dört temel gelişimsel evreye ayırmışlardır. Bu evreler ardışık olmayıp ve bireyin yaşı ile de bağlantılı değil; sadece birer rehberdirler. Bu açıdan değerlendirilirse, bu basamalar genel bir gerçekten ziyade kişisel bir gerçektir. (Sharf, 1992).

a) Araştırma. İlk başlarda birbiriyle alakası olmayan değişik tercihler ve hedefler göz önüne alınır. Birey hedeflerini oluştururken geçmişteki tecrübelerinden etkilenir. Mevcut şartlarda bu tecrübelerine yüklediği mana ve bunlara yaptığı yatırımların miktarında önemli bir rol oynar. Bu basamakta, bireyler sistematik olmayan bir yolda ilerlerler. Farklı durumlarda kendilerini hayal edebilirler. Sonraki mesleki amaçları hakkında hayal kurabilirler.

Harekete geçme veya bir karar alma ihtiyacı meydana gelmiştir. Ancak kişi bu süreci net olarak algılamayabilir.(Sharf, 1992).

b) Billurlastırma: Tiedeman ve O'Hara' ya göre, "billurlastırma fikriyattaki bir kararlılığı" temsil etmektedir. Duygular ve düşünceler daha düzenli olmaya başlar. Çeşitli seçimlerin avantajları ve dezavantajları tespit etmeye başlar. Geçici oluşturabilir. Seçimine yönelik farkındalık net olabileceği gibi belli belirsiz de olabilir. Seçimler olumsuz ve olumlu yönleriyle, dezavantajları ve avantajları incelendikçe billurlastırma oluşur. Bireyin yapabilecekleri netleşir ve somutlaşır. (Shertzer ve Stone, 1976).

c) Seçim: Karar verme aşaması burada gerçekleşir. Kişinin, farklı farklı seçimleri arasından mevcut durumunu ve amaçlarını belirginleştirip karar vermesi beklenir(Shertzer ve Stone, 1976).

d)Belirginleştirme(Netleştirme): Kişi yapmış olduğu seçimle beraber artık eyleme geçme durumuna gelmiştir. Birey yaptığı seçimlerin neticelerinin böylelikle nasıl bir geleceğinin olabileceğini hayal dünyasında canlandırır. Böylelikle, düşüncelerinden emin olur. Bu evre kişinin seçimlerinden emin olmadığı vakit öncesindeki evrelere tekrar dönebilmesi açısından önemlidir (Shertzer ve Stone, 1976).

2) Yerine Getirme ve Uyum Yapma Dönemi: Bir tercih yapıp harekete geçildikten sonra artık bu yapılan "seçime uyum sağlama evresi" başlamış olur (Shertzer ve Stone, 1976). Kişi hayal etme ve düşünme evrelerinden geçtikten sonra artık gerçekle karşı karşıya gelir. Düşüncelerini uygulama ve sonuçlarına katlanma süreci başlar.

Tiedeman ve O'Hara kişinin mesleki gelişimini, kişinin mesleki ve eğitimsel amaçlarıyla uyumlu olarak verdiği değişik kararların neticesinde oluşturduğu bir mesleki kimlik gelişim süreci olarak değerlendirmektedir. Tiedeman ve O'Hara, Ericsson'dan da etkilenererek bireyin, kimliğini önemli miktarda tercih ettiği meslek ile oluşturduğunu belirtmişlerdir. Bu sebeple kişinin kariyer seçiminin kişinin hedef ve hayallerini yansıtmakla beraber sınırlarını da göstermektedir. (Sharf, 1992).

2.1.1.7. Gelatt'ın karar modeli

Gelatt (1962) karar verme sürecini basamaklardan oluşan bir süreç olarak ifade etmektedir. Gelatt karar verme sürecinin yalnızca kararın kötü veya iyi olmasından ibaret olmadığını belirtmekte ve karar verme sürecinde bireyin takip etmesi gerektiği belli sistemler bulunduğunu ifade etmektedir. Bu sistemlerin yapısı bireyin alması gereken kararı belirlemektedir. Bu sistemler “Yordayıcı Sistem ”; “Karar Kriterleri Sistemi” ve “Değer Sistemi ” olmak üzere üç sistemden oluşmaktadır. Yordayıcı sistem karar verme seçeneklerini, karar verme seçeneklerinin olası neticelerini ve bu durumların eşleştirilmesini kapsarken; değer sistemin de ise kariyer tercihlerinin muhtemel neticelerinin istenme derecesini; Karar Kriterleri sistemi ise değerlendirme kıstaslarını kapsamaktadır. Kararın yönünü belirleyen en önemli sistem Karar Kriterleri sistemidir.

Gelatt (1962) karar modelinde bireylerin beklenti ve ihtiyaçları bu karar seçeneklerinin seçilme ihtimalini etkilemektedir. Birey şuanki durumunda ihtiyacı olan veya umutlarını karşılayabilecek kararları almaktadır. Yeterli ve doğru bir karar bu üç sistemin her birine ait bilgilerin gerçekçi olmasıyla alakalıdır. Gelatt alınan her kararın birey için birer risk teşkil ettiğini belirtmekte ve bireylerin aldığı bu riskin büyüklüğü bireyin sistemler hakkındaki sahip olduğu ayrıntılı, gerçekçi ve doğru bilgi durumuna göre değişmekte olduğunu ifade etmektedir. Riskin büyüklüğü birey açısından önemli olmasa da bireyin risk aldığı farkında olması önemlidir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Gelatt' ın kuramına göre bireyin kariyer karar verme süreci değerlendirildiğinde; ilk önce bireyin karar vermek için bu kararı vermeye ihtiyacı olduğunu hissetmesi kariyer kararı vermenin hayattakibeklentilerini karşılayabileceğini düşünmesi gerekmektedir. Bu şekilde düşünüyorsa kariyer kararı vermek ve seçeneklerini değerlendirmek için risk almaya başlayacaktır. (Gelatt. 1962)

2.1.1.8. Ardışık Eleme Modeli

Gati(1986),Bireyin karar verme durumunda karşılaştığı çelişkileri arttıran faktörleri aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

a) Karar verilme sürecini belirleyen vaktin yaklaşması (mesela; kişinin üniversite hayatının bitmesine az kalması),

- b) Çevredeki engelleyici faktörler (Tehditler, desteğin çekilmesi, talepler)
- c) İş fırsatlarının fazla sayıda olması,
- d) Başka bir alanda iş yapma ihtimallerinin yüksek olması,
- e) Algılanan tercihlerin benzer taraflarının fazla olması,
- f) Kabul edilir tercihlerle ilgili özelliklerin cazibesi (kararın geri dönüşü olup olmaması gibi),
- g) Kişinin tercihlerinin özelliklerini gerçekçi bir şekilde değerlendirememesi
- h) Karar vermenin ertelenmemesi amacıyla toplum tarafından yapılan zorlamalar.

Mesleki karar vermede bireyin karşılaştığı bu ikilemler farklı tekniklerle yok edilebilir. Birey değişik bir mesleki tercih oluşturma çabasına girer ve ya belli bir davranış gerektirmeyen, genel bir mesleki planı kabul eder. Kararı erteleme durumu, kısa süreli de olsa ikilemi azaltan bir yöntemdir. Kişinin, mesleki rolün yakın dönemdeki niteliklerini göz önünde bulundurarak, kısa süreli bir meslek seçimi yapması da karşılaştığı ikilemi azaltmaktadır.

Kişinin mesleğine karar vermesiniaçıklamada, iki temel yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlar, beklenen fayda ve ardışık eleme yaklaşımlarıdır. Beklenen fayda kuramında, karar verme aşamasındaki kişi, muhtemel meslek seçimlerinin sağlayacağı kazançları incelemekte ve en avantajlı olduğunu düşündüğü seçeneğe yönelik kararını vermektedir. Ardışık eleme kuramında, her meslek seçeneği, bir özellik seti olarak ele alınmaktadır. Kişi karar verme durumunda, tercihlerinin niteliklerini teker teker değerlendirmekte ve buna göre tercihlerini daraltmaktadır. Bu daraltma işlem, bir ya da birkaç tercih kalana kadar uygulanmakta ve kişi kalan seçenek doğrultusunda kararını almaktadır(Aktaran:Doğan ,2010).

Gati (1986), orijinali Tversky (1972) tarafından geliştirilmiş olan kriterleme modelini mesleki rehberlik ve kariyer psikolojik danışmanlığı ve kariyer karar verme sürecinde kullanılmak üzere yeniden yapılandırmış ve ardışık eleme modeli ismini vermiştir. (Aktaran:Doğan ,2010).

Tversky(1972) ardışık eleme modelinin aşamalarını aşağıda belirtildiği gibi oluşturmuştur.

1. Seçenek ile ilgili ölçütleri tanımlamak.
2. Ölçütleri kişisel değer sırasına göre oluşturmak.

3. Ölçütleri kişisel değer sırasına göre derecelendirmek.
4. Tanımlanmış ölçütler için en uygun tercihleri sıralamak.
5. Tanımlanmış ölçütlerin uygun sınırlarını karşılamayan meslekleri elemek.

Yukarıdaki bahsedilen eleme süreci tek tercihe kadar devam ettirilip karar aşamasına gelinerek sonlandırılır (Gati, 1986; Lichtenberg ve diğerleri, 1993)

Gati ve Fassa (1995) ardışık eleme modelini kariyer kararı vermek için kariyer psikolojik danışmanlarına, danışanların meslek seçimleri oluştururken yardımcı olmaları maksadıyla, karar ve bilgi işleme teorilerine dayanan, uygulamalı bir yaklaşım olarak yeniden yapılandırmışlardır.

Gati, ön tanılayıcı karar verme modellerinden ilki olan ardışık eleme modelini “tatmin edici” ya da “yeterince iyi” bir model olarak ifade etmiştir. Bu modelde tercihleri tanımlayan çeşitli ölçütlerin olduğu ve her bir ölçütün kademelendirilip tercihlerinin bu ölçütlere göre sırayla elenmesi söz konusu olmaktadır..

Bu modelde en önemli ölçütlerden başlayıp en değersiz ölçüte doğru sıralama yapılması beklenmektedir.

Bu yaklaşım birbiriyle ilişkili 9 aşamadan oluşmaktadır. Bunlar;

1. Aşama. Kararla ilgili problemi tanımlama ve yapılandırma: bu aşamada mevcut seçenekler arasında seçilebilecekler ve alınacak kararın amacı belirlenir. Örneğin , bir anabilim dalı seçmek, bir meslek seçmek gibi.

2. Aşama. İlişkili Kriterleri Belirleme: Önceki aşamada belirlenmiş olan karar amacına göre irtibatlı olabilecek bilgi ve donanım belirlemeyi içerir. Amaca ulaşmak için gerekli ölçütlerin belirlenmesi bu aşamada gerçekleşmektedir. Örneğin, gerekli olan ilgi, yetenek, zaman, kazanç gibi özellikler nelerdir.

3. Aşama. İlişkili Kriterleri Önemine göre Sıralama: Kişi için önem arz eden ölçütler önem sırasına konulur. Kişinin mesleki amacına kavuşması için önemli olarak düşündüğü nitelikler ele alınır diğerleri ise elenir.

4. Aşama. En üst Düzeyde Kabul edilebilir Seviyeyi Belirleme: Öncelikli olarak belirlenen ölçütlerin içerisindeki en çok arzu edilenler ve kabul görenler belirlenir. Daha sonra uzlaşılabilir olan ölçütler belirlenir.

5. Aşama. Tercihlerle Uyumsuz Olan Meslekleri Eleme: bu aşamada karar durumu ile ilgili ölçütler teker teker değerlendirilir. İlk başta en önemli

olandan başlayıp sırayla bütün ölçütler değerlendirme sürecinden geçer. Her bir ölçüt için kişi tarafından kabul edilebilir en üst düzeyde olmayan ölçütler elenir. Bu eleme işlemi uygun bir adede inene kadar devam eder.

6. Aşama. Yeniden inceleme ve Tercihlerde Değişikliğe Hazır Olma:

başlangıçta belirlenen tercihler listesinden sonra bu aşamaya kadar gelindiğinde elde kalan tercihler listesinde karar kılmak ve öncekilerde kaçırılan bir ihtimali gidermek için bir daha incelemek fayda sağlayacaktır. Bu tekrar yapılacak incelemede şunlar dikkate alınmalıdır.

- a. Önceki aşamalara geri dönüş yapıp karar vericinin önceki yanıtlarını değiştirmek isteyip istemediği ve verdiği kararlardan emin olup olmadığı sınıanır.
- b. kişinin başlangıçta düşünüp daha sonra elediği ölçütleri neden elediği araştırma boyunca kontrol edilir.

7. Aşama. Ek Bilgi Toplama: Kişi kendisi için en uygunu tercih etmek maksadıyla tercihleri hakkında doğru olan fazlasıyla bilgi toplamalıdır.

8. Aşama. İstenirlik Sırasına göre Alternatifleri Sıralama: Tercih sürecinin sonlarına doğru, kişi birinci, ikinci ve sonrası için hangi seçenekleri uygulayacağı kararını vermelidir. Bu süreç her ölçütün kişinin algıladığı dezavantaj ve avantajlarına göre yoğunlaşmayı icap eder.

9. Aşama. En Çok Tercih Edilen Alternatifi Uygulamak için Adım Belirleme: Son aşamada ise kişinin tercihini gerçekleştirmek maksadıyla yapılması gerekli planlama çalışmalarını gerektirir. Bu aynı zamanda en çok arzulanan tercihin farkına varılmasını da sağlayan çalışmaları da kapsar(Aktaran:Doğan ,2010).

2.1.1.9. Gati ve Asher'in Ön Elemeli Kariyer Karar Verme Modeli

Ön elemeli kariyer karar verme modeli Gati ve Asher (2001a) tarafından, ön tanılayıcı modeldeki istenen özellikleride barındıran içerisinde ardışık eleme modelinin uyarlanmış biçimi bulunan kariyer kararı verme maksadıyla düzenli bir sınır belirlemek maksadıyla düşünülmüş bir modeldir.

Gati ve Asher (2001a) kariyer karar verme aşamasının önemli hedeflerinden birinin kişinin yetenekleri ve seçimleri ile en barışık tercihini veya tercihlerini bulmak olduğunu ifade eder. Fakat değişik nedenlerden dolayı mevcut kariyer tercihlerini detaylı araştırma imkânı olmaması, kariyer tercihlerinin sayısının çok olması, kariyer kararını verme aşamasında dikkate alınması gereken bilgi miktarının fazla olması gibi sebeplerden dolayı genel kariyer karar verme modellerine bağlı olarak yetişkinlerin ve üniversite öğrencilerinin kariyer kararını verme sürecini basitleştirmek ve bu sürecin niteliğini çoğaltmak maksadıyla bir kariyer karar verme modeli oluşturmuşlardır. Bu modelde Gati ve Asher (2001a), mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı alanında kariyer karar verme sürecinde bir çerçeve olarak kullanılabilen üç evreden oluşan kolay bir kariyer karar verme modeli sunmuşlardır. Oluşturulan bu üç evre ön eleme, derin araştırma ve seçim olarak isimlendirilmiştir (Aktaran:Doğan ,2010).

I.Ön-Elleme Evresi. Bu evrede maksat kişinin ileriki hayatında yapmak istediği meslekler içinde yapma ihtimali en çok olan meslekler listesini aza indirgeyip kısa bir meslek listesi oluşturmasına yardımcı olmaktır. Bu evrede ilk olarak kişi kendisi için uygun gördüğü meslek seçerken önemli olan yeteneklerini, ilgilerini sınırlılıklarını, mesleki değerlerini tespit eder.

Ardışık elemeye başlamadan önce kişinin kendi ölçütlerini önemliden önemsizye göre sıraya koyması, özelliklerine ve seçimlerine göre dercelendirmesi yapması gerekir. Bu derecelendirme işinden sonra kişi en önem verdiği başlayıp, her defasında tek bir ölçüte yoğunlaşmış ilgi, yetenek ve kişisel özelliklerini değerlendirip, kariyer tercihlerindeki mesleklerin özellikleriyle kıyaslama yapıp kendisine en uygun olmayanları eler. En önemli ölçütten başlayıp sırayla ihtimallerini aza doğru indirgeyip daha sonraki ayrıntılı inceleme yapmak maksadıyla 7-8 potansiyele indirgeyinceye kadar devam eder.

II. Derin Araştırma Evresi. Kişi bu evrede önceki evredeki yaptıkları sonucu oluşan tercih edilme ihtimali en yüksek olan meslekleri ayrıntılı inceleyerek bu inceleme sonucunda kendisine en uygun olanları belirler. Bu evrede tercih etme ihtimali en yüksek olan kariyer hedeflerinin kişinin potansiyel özelliklerine uygun olup olmadığı detaylı araştırılması hedeflenir. Bu evrede birey öncelikle kendisine en uygun tercih edilme olasılığı yüksek kariyer olasılıkları hakkında değişik

kaynaklardan bilgi toplar. Sonrasında kendi özellikleri ile bu toplamış olduğu bilgileri kıyaslayarak uygun olmayan kariyer tercihlerini eleme yoluna gider. Birey bu evrenin sonunda hem kariyer tercihleri hemde kendi özelliklerine ait elde ettiği bilgileri değerlendirerek mevcut listesi 2-4 mesleğe düşürmeyi amaçlar(Gati ve Asher, 2001a).

III. Seçim Evresi. Kişi bu evrede ayrıntılı araştırma neticesinde ulaştığı kariyerler tercihlerini ikili şekilde ile birbirleri karşılaştırarak, seçimlerini ve kapasitesini dikkate alıp, gerçekleştirilebilme ihtimali, avantaj, dezavantajları dikkate alıp kendine en uygun olan kariyer alternatifini tespit etmeye çalışır.

ÖEKKVM, Kişinin önceliklerini ve önceliklerinin ne oranda değerli olduğunu tespit etmeleri şartına dayalı kişinin kendisine en uygun mesleğe karar verebilmesine yardımcı olmayı amaçlar Bu model kişiye ne yapması gerektiğini söylemek yerine, bir meslek kararı alırken kendisi için kıymetli olabilecek belli sayıdaki ölçütleri tespit etmesine ve bu ölçütleri kendisine göre önem sırasına koyup karar verme sürecini başlatmasını önermektedir (Aktaran:Doğan ,2010).

2.1.2. Kariyer Kararsızlığı

Super'in Araştırma Dönemi olarak isimlendirdiği dönem 14-24 yaş aralığının ilk yılları bireyin yeteneklerini, ilgilerini ve değerlerini fark ettiği ve benlik tasarımını geliştirdiği bir dönemdir. Bu dönemde kişiden, meslek alanları içerisinde bir veya birkaçına odaklanarak mesleki seçeneklerini billurlaştırması beklenmektedir. Eğer kişi mesleki seçimlerini belirginleştirme dönemine geldiği halde bunu beceremiyorsa o vakit kararsızlıktan bahsedilebilir. Kişi kesin suretle karar verme vakti geldiği halde kararlarında çelişki yaşıyorsa veya kararlarında değişiklik yapıyorsa kişi için ortada bir kararsızlık durumu vardır(Kuzgun, 2006).

Gati (1986) kariyer kararsızlığın (indecision), kariyer karar verme sürecinde, karar vericinin, değerleriyle ve seçenekleriyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmamasından, gerekli olan bilgiyi elde etmesinde zaman ve para gibi kaynakların yetersiz oluşundan, bilgiyi depolama ve işleme kapasitenin sınırlı oluşundan ve ilişkili bilgileri tanımlama ve işleme için gerekli olan çerçevenin olmayışından ya da

bunların sonucu olası meslek alanları hakkında gereksinim duyulan bilgilerin elde edilememesinden kaynaklandığını ifade etmektedir (Aktaran:Doğan ,2010).

Gati'nin (1986) kariyer seçiminde kararsızlık yaşanmaya ilişkin saptamasının yanında kariyer seçimini etkileyen ve kariyer kararsızlığına neden olan başka faktörler de vardır. Bireyler yetenek ve ilgiler gibi psikolojik faktörler, ailenin sosyo ekonomik düzeyi gibi sosyolojik faktörler ve eğitimle ilgili alınan siyasi kararlar gibi politik faktörlerden etkilenmektedir (Pişkin, 2011). Aşağıda kariyer seçiminde kararsızlık yaşamaya neden olabilecek birkaç faktörden söz edilmektedir.

a) Yetenek ve ilgilerin yeterince ayrışmamış olması. Yaşamın ilk yıllarında kişinin yetenek ve ilgilerinin daha belirsiz olduğu kişinin yaşının ilerledikçe bu fark edilmenin görüldüğü kabul edilmektedir. Fakat yetenek ve ilgilerin ayrışabilmesi için kişinin değişik alanlarda kendisini sınaama imkânına sahip olması gerekmektedir. İlgi ve yeteneklerin ayrışmaması kişinin çocukluk döneminde aynı yaşantılara maruz kalması deneme fırsatı bulabileceği imkâna ulaşamaması demektir. İlgiler ve yetenekler denenmedikçe fark edilemez ve gelişme gösterilemezler bundan dolayı okullarımızda seçmeli derslerin arttırılması ve bu dersler sayesinde öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini açığa çıkartıcı çalışmaların yapılması çok önemlidir. Bu farkındalık sürecinde bireye aile olarak anne babası ve okuldaki öğretmenleri destek olmalı rehberlik yapmalıdırlar. Bu tür fırsatları kullanmayan bireyler yetenek ve ilgilerinin farkına varamamaktadırlar. Bundan dolayıda yetenek ve ilgileri altında veya fazlasında meslekter tercih edebilme olasılığı doğmaktadır. Yetenek ve ilgileri yeterince ayrışmamış bu öğrencilerin meslek alanı ve kariyer seçim kararlarını verirken kararlarını netleştiremedikleri çoğunlukla yakın arkadaşlarının yaptıkları seçimi yapmaktalar. Ya da kendi kariyer kararlarını anne-babalarına, öğretmenlerine, okul psikolojik danışmanlarına verdirmek istemektedirler.

b) Her alanda üstün ya da eşit düzeyde yeteneğe sahip olmak. Üstün yetenekli olarak ifade edilen kişilere bakıldığında sözel, sayısal, fen bilimleri gibi alanlarda başarılı olan kişilerdir. Her alanda başarılı olmalarından dolayı ilgi ve yetenek düzeyleride ayrışmadığından dolayı alternatiflerinde çok olması ister istemez kişide kararsızlık meydana getirmektedir. Bu kararsızlıkların benzeri problem normal veya düşük zekâ kapasitesindeki kişiler içerisinde de karşılaşılmaktadır. Çünkü bu

kişilerden bazılarıda birden çok alanda birbirine yakın seviyede ilgili ve yetenekli olabilmektedirler. Bu kişilerde üstün yetenekli kişiler gibi kariyer kararsızlığı yaşamaktadır.

c) Mesleki gelişim görevlerini yeterince yapamamak. Kişinin içerisinde olduğu gelişim dönemine ilişkin tutum, bilgi, davranış ve becerilere yeteri kadar sahip olamaması, kariyer kararını netleştirememesine sebep olmaktadır (Kuzgun, 2006). Bu kararsızlığa gelişimsel kararsızlık denilmektedir. Gelişimsel kararsızlık belli durum ve vakitlerde meydana gelir. Mesela Kişinin ilköğretim 8.sınıfın sonunda okul tercihi yapması, Lise son sınıfta üniversite tercihinde bulunması gibi. Bu kararsızlık belli bir zaman ve duruma bağlı olup geçicidir. Durum ortadan kalktığında kişideki kararsızlık durumunda kaybolur.

d) Kronik kararsızlık. Kronik kararsızlık normal sıradan bir gelişim süreci değildir. Bu kararsızlık sadece kariyer kararsızlığı olmayıp yaşam sürecinde karar gerektiren her durumda karşılaşılan bir durumdur. Yani kişi her karar aşamasında problem yaşamakta ve kararsızlık sorunu yaşamaktadır. Kronik kararsızlık durumunda birey mevcut meslek seçeneklerinin hiçbirinin kendisine uymadığını düşünür.

e) Kararsızlığın önemli bir nedeni her yönü ile kişiyi hoşnut edecek bir seçim yapma isteğinden kaynaklanmaktadır. Alınması gereken her kararın avantajları olduğu kadar azda olsa bizim için dezavantajı olacaktır. Mutlak yüzde yüz bizi memnun edecek tercih yapmak çok zordur. Böyle bir beklentiye girmekte kararsızlık durumu yaşatır. Kişi aldığı kararın en uygununa odaklanmalı her yönü ile bireyi hoşnut edebilecek mükemmeli bulmaya odaklanmamalıdır (Kuzgun, 2006).

f). Kariyer kararsızlığı bireyin kendi istekleri ile ailesinin ve diğer yakınlarının isteklerinin uzlaşmamasından kaynaklanabilir. Ülkemizde maalesef bazı alınacak kararlarda kişiden çok o kişinin ebeveynleri etkili olmaktadır. Bireyin alması gereken kararlara rehberlik etme, yol göstermeden ziyade direk olarak etki etme, kanalize etme hâkimdir. Kişi karar verme aşamasında çevresinden muhakkak etkilenecektir. Burada anne babanın ve çevrenin tutumu benim istediğim olsun düşüncesi olmamalıdır. Anne babasında çocuk üzerinde bazı beklentileri muhakkak vardır. Kişi bu beklentilere göre hareket ettiğinde, kişilik özelliklerine, yetenek ve

ilgi alanına uygun olmayan tercihler yaptığında belki anne babasını memnun edebilecektir. Fakat kendisini memnun edemeyecektir.

g) Şişirilmiş Benlik. İnsanı kendini algılayış biçimi çok önem arz etmektedir. Kişi kendisini olduğundan fazla olarak kabul ediyor ve dışarıdan bu yönde destek bekliyorsa bu durumdada karar problemi yaşayabilmektedir.

2.1.3. Kariyer Karar Verme Güçlükleri

Hızla gelişen ve karmaşıklaşan bir dünyada kaliteli bir kariyer kararı hem kişisel hem de toplum açısından hayati öneme sahiptir. Kariyer kararı insanların yaşamı müddetince aldıkları en hassas kararlardan biridir. Bu alınan karar hem bireyi hem çevresini hemde toplumu ilgilendirmektedir. Mesleki kararlar kişinin yaşayış biçimini, ekonomik durumunu, sosyal statüsünü etkilemektedir. Bundan dolayı insanlar hayatlarının bazı zamanlarında bu karar verme süreçleriyle karşı karşıya gelmektedirler. Bu kadar önemli bir süreçten dolayı kariyer teorisi yaklaşımlarında kariyer kararsızlığı üzerinde durmuşlar bu konu hakkında araştırmalar yapmışlardır. Bunların her biri farklı bakış açısıyla konuyu değerlendirmişlerdir. Mesela Gelişimsel yaklaşımlar (örn., Osipow ve Fitzgerald, 1996; Super, 1953) kariyer kararsızlığının kişinin içinde bulunduğu kariyer gelişim dönemine ait kariyer gelişim görevlerini yeterli miktarda kazanamadığından dolayı ifade ederken psikodinamik yaklaşım (Bordin ve Kopplin, 1973), kişilerin kariyer kararsızlıkla ilgili problemlerini içsel kaynaklara göre açıklamaya çalışmışlardır. İlgilerin gelişimine odaklanan yaklaşım (Örn., Holland, 1985; Roe, 1956;) ise ilgilerin yetersiz billurlaşmasının bir kariyer kararına ulaşmaya engel olduğunu savunur. Yukarıda sözü edilen yaklaşımlar kariyer kararsızlığının tek bir yönüne yoğunlaştıkları için bu süreci kısıtlı bir şekilde ifade edebilmişlerdir. Kariyer kararsızlığı kişilerin kariyer kararı alırken karşılaştıkları zorluklar karar verme sürecinin evvelinde ve sonrasında karşılaşılabilecek tüm problemler olarak ifade edilebilir. (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H. 1996) Kariyer karar verme güçlükleri, istenilen bir kariyer karar verme durumundan her hangi bir sapma olarak tanımlanabilir. Başka bir ifade ile kariyer tercihi aşamasında olan kişinin, kendisinden ya da çevresinden meydana gelen, kişinin kariyer karar verme sürecini engelleyen ya da kendisine uygun olan bir meslekte daha az uygun olan bir mesleğe yönelmesine neden olan bir takım

engelleyici durumlar kariyer karar verme güçlükleri olarak tanımlanmaktadır (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996). Kariyer karar verme güçlükleri (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996) tarafından kariyer kararsızlığına sebep olan etkenlerin daha ayrıntılı, sistemli ve kapsamlı bir şekilde bir taksonomiye bağlı olarak oluşturulmuştur. Bazı insanlar kariyer karar verme aşamasında herhangi bir sorun yaşamazken bazı kişiler ise kariyer karar verme aşamasının öncesinde ve sonrasında karar verme ile ilgili problem yaşamaktadır. Bu durumları yaşayan bireylere yardım maksadıyla problemi ortaya koymak ve çözüm yolları sunmak önem arz etmektedir.

Karşılaşılan bu problemler bazen kararın ertelenmesi, karar vermekten kaçınılması bazen de kariyer kararı ile ilgili bireyin sorumluluğunun bir başka kişiye aktarılması gibi sonuçlar doğurmaktadır. Bu da kişi için kendisine daha az uygun olan bir karar verme süreci ve meslek tercihinine sebep olmaktadır.

Kariyer Karar Verme Güçlüklerini Gati ve arkadaşları aşağıda belirtilen etkenlere göre belli kategorilere ayırmışlardır (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996):

- a) Ortaya çıktıkları zaman (Kariyer kararı verme süreci esnasında ya da öncesinde)
- b) Güçlüğü kaynağı (Duyuşsal ya da Bilişsel)
- c) Güçlüğü karar üzerindeki etkisi (süreci engelleyen ya da daha az uygun olan kariyer seçeneğine yönlendiren)
- d) Güçlekle baş etmek için gerekli olan müdahale türü.

Kariyer kararsızlığı yukarıda belirtilen dört kategoriden birisine, birkaçına ya da hepsine sahip olmaktan kaynaklanabilmektedir. Kariyer karar vermeyi güçleştiren etkenleri daha düzenli ve fonksiyonel olarak açıklayan Gati ve arkadaşları, İsraili ve Amerikalı üniversite öğrencileri üzerinde kariyer karar verme güçlüklerinin kuramsal bir taksonomisini oluşturmak için bilgi işleme teorilerine dayanarak çalışma yapmışlardır. Taksonomideki ele alınan güçlükler “ideal kariyer kararı veren birey” ve “ideal bir kariyer karar verme ” durumundan sapmalar üzerine oluşturulmuştur.

İstenilen bir karar verme sürecinde oluşan herhangi bir sapma kişinin kariyer karar verme sürecinde kariyer karar verme güçlükleri ile karşılaşması ile

neticelenmektedir. Bu güçlükler ise bireyi kariyer karar verme sürecinde engelleyen veya kendisine daha az uyan bir karar almasına sebep olan bir duruma karşılığınca sebep olmaktadır. Gati ve arkadaşlarının oluşturduğu bu taksonomiye göre kişinin yaşadığı karar verme güçlükleri *hazırlık eksikliği*, *bilgi eksikliği* ve *tutarsız bilgi* olarak adlandırılan 3 ana kategoriye dayanmakta olup bu ana kategorilerde kendi aralarında 10 alt kategoriye ayrılmaktadır. *hazırlık eksikliği* ana kategorisi; üç alt kategoriden oluşmaktadır: (a) *motivasyon eksikliği*, (b) *genel kararsızlık*, (c) *işlevsel olmayan inançlardan* oluşmaktadır. Bu 3 alt kategoride yaşanan güçlükler, kariyer karar verme sürecine girmeden önceki hazırlık aşamasında yaşanmaktadır. Diğer iki ana kategoride karşılaşılan güçlükler ise *bilgi eksikliği* ve *tutarsız bilgiden* kaynaklanan ve kariyer karar verme sürecinde ortaya çıkan güçlükleri kapsamaktadır. *Bilgi eksikliği* ana kategorisi ise dört alt kategoriden oluşmakta olup bunlar: (a) kariyer karar verme sürecindeki basamaklarla alakalı olan bilgi eksikliği, (b) *benlik hakkında bilgi eksikliği*, (c) *çeşitli alternatifler (meslekler) hakkındaki bilgi eksikliği*, (d) *ek bilgi elde etme yolları hakkındaki bilgi eksikliği* alt kategorileri olarak sıralanmıştır. *Tutarsız bilgi* ana kategorisi de üç alt boyuttan oluşmakta olup bunlar: (a) güvenilir olmayan bilgiler, (b) *iç çatışmalar*, (c) *dış çatışmalar* alt kategorileridir.

Gati ve arkadaşları(Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996) bu 10 kategoride tanımladıkları kariyer karar verme güçlüklerinin bazen kariyer karar verme sorumluluğunun başka birisinin üzerine aktarılması, karar vermekten kaçınmak ya da kararın ertelenmesi gibi durumlarla neticelenebileceğini vebundan dolayıda bireyin kendisine uygun olmayan, ders, lise türü ve kariyer alanı ya da kariyer kararı vermesine yol açabileceğini ileri sürmektedirler. Gati ve arkadaşlarının (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996) geliştirmiş oldukları kariyer karar verme güçlükleri taksonomisinin aşağıda 10 kariyer karar verme güçlük alt kategorisi ile ilgili açıklamalar özetlenmiştir:

Motivasyon Eksikliği. Bu alanda elde edilen yüksek skor karar verme konusunda istek eksikliğini yani isteksizliğini ortaya koymaktadır. Bu güçlük, kişinin içinde bulunduğu zaman zarfında karar vermeyi istemediğini ya da zamanın kişiyi doğru karara götüreceği için kariyer seçimi konusunda çaba ve zaman harcamaya gerek olmadığı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, bireyin bir meslek tercihi

yapması gerektiğini bilmesi, fakat meslek seçme isteğinin bulunmaması kariyer karar vermeyi engelleyen isteklendirme eksikliğine ilişkin güçlük yaşadığını göstermektedir.

Genel Kararsızlık. Bu alanda elde edilen yüksek skor karar vermedeki genel güçlük durumunu ifade etmektedir. Birçok insan hayatının değişik zamanlarında karar verme problemi yaşarlar. Genelde kararlarla beraber başarısızlık korkusu, tereddüt ve sorumluluk korkusu da yer almakta olduğu için genel kararsızlıkla karakterize olan kişiler karar aldıktan sonra kararlarını erteleme ya da sürekli değiştirme davranışı görülmektedir. Bazen bu kararlarını değişik kişilere onaylatma ihtiyacı duymaktadır. Başkalarına onaylatma başkalarının desteğini alma durumu genel kararsızlık problemleri içinde değerlendirilir.

İşlevsel Olmayan inançlar. Kariyer kararlarıyla ilgili mantıksız inançlar ve beklentilerden kaynaklanan bu güçlüklerle ilişkin alınacak yüksek skor kariyer kararı verme sürecinin algı bozukluklarını ifade eder. Örneğin, tercih ettiği mesleğin mesleğin hayatındaki bütün problemleri çözeceğini düşünmesi veya hayatında kendisine hiç uygun bir meslek olmadığını ifade etmesi işlevsel olmayan inançlarla ilgili probleminin olduğunu gösterir.

Karar Verme Süreci Hakkında Bilgi Eksikliği. Bu alanda elde edilen yüksek skor doğru karar alma ile ilgili bilgi eksikliğini, özellikle de kariyer kararı verme sürecindeki basamaklarla alakalı bilgi eksikliğini gösterir. Örneğin, birey karar verirken nelere dikkat etmesi gerektiğini, dikkat etmesi gerektiği şeylerle kariyer tercihleri arasında nasıl bir bağ kurması gerektiğini bilememesi.

Benlik Hakkındaki Bilgi Eksikliği. Bu alanda elde edilen yüksek skor bireyin kendisiyle alakalı yeterli derecede bilgi sahibi olmadığı durumları ifade eder. Bireyin kendisi hakkında ilgileri, yetenekleri ve değerlerine yönelik bilgi eksikliğini olduğunu göstermektedir.

Kariyerler Hakkındaki Bilgi Eksikliği. Bu alanda elde edilen yüksek skor kariyer seçenekleriyle bağlantılı bilgi eksikliğini yansıtmaktadır: “Hangi kariyer alternatifleri vardır ve/veya her bir kariyer alternatifin özellikleri nelerdir’ gibi.

Bilgi Elde Etme Yolları Hakkında Bilgi Eksikliği. Bu alanda elde edilen yüksek skor karar vermeyi hızlandırabilecek ek bilgi elde etme yolları ile alakalı bilgi eksikliğini yansıtmaktadır. Örneğin; Bireyin mesleklerle alakalı bilgi edinmeyi nasıl

ve nerede yapabileceği, meslek ve kariyer danışmanlığı hizmetini nerelerden alabileceği konusunda bilgi eksikliği olması gibi.

Tutarsız Bilgi. Bu alanda elde edilen yüksek skor bireyin kendisini algılama biçimi ile tercih etmeyi düşündüğü mesleklerle alakalı bilgiler arasında çelişkiler olduğunu yansıtmaktadır. Örneğin; bireyin kendini nasıl algıladığı ile başkalarının bireyi nasıl algıladığı arasında ya da kendisiyle ilgili öznel ve nesnel bilgiler arasında çelişkiler olabilir

İç Çatışmalar. Bu alanda elde edilen yüksek skor iç çatışma durumunu gösterir. Bu iç çatışmalar kişinin değerli gördüğü birçok faktörden bazılarının birbirleri ile tezatlık teşkil ettiğinde ve birbiri ile uyumamasından kaynaklanabilir (örn. gazeteci olmak isteyen birinin düzenli bir yaşam sürmek istemesi gibi.). İç çatışmalar, kişi için birçok mesleğin özelliklerinin birbirine benzediği durumlarda veya istenilir bir mesleğin istenilir olmayan bir özelliği içerdiğinde (örn. doktor olmak için gereken uzun eğitim ya da çok fazla ders çalışmak vb. gibi) yaşanabilir.

Dış Çatışmalar. Bu alandaki elde edilen yüksek skor bireyin seçimleriyle birey için değerli olan kişilerin ifade ettikleri seçimler arasındaki uyumsuzluğu belirtmekte olup bu durum kişi için önemli kişilerin kendisi hakkında söylenenlerin çelişmesi şeklinde olabileceği gibi; birey için önemli olan kişilerin söyledikleri ile bireyin tercihlerinin uyumamasından da kaynaklanabilir (Örn. kişi kısa bir eğitim programı gerektiren bir mesleği tercih ederken, ailesi onun akademik kariyer yapmasını tercih edebilir) (Aktaran:Doğan,2010).

2.1.4. Kariyer Karar Verme Güçlükleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu kısımda kariyer kararsızlığı ve kariyer karar verme güçlükleri konusunda yapılabilecek araştırmalardan önce yurtdışında sonra Türkiye’de yapılan araştırmalar özetlenecektir.

2.1.4.1. Kariyer Psikolojik Danışmanlığı ve Rehberliği Alanında Yurt dışında Yapılan Araştırmalar

(Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996) kariyer karar verme sürecini anlamak için genel karar verme teorilerine bakarak bu süreçte yaşanan güçlüklerin teorik bir taksonomisini belirlemişlerdir. Karar verme güçlükleri ile ilgili literatürde

bu araştırma teorik temelli ilk betimsel araştırma olma özelliğini gösterir. Yapılan bu araştırmanın örneklemini Amerikan ve İsraili öğrenciler oluşturur. Araştırmanın neticesinde bu öğrencilerin kariyer karar verme sürecine başlamadan önce ve kariyer karar verme sürecinde 3 ana ve 10 alt kariyer karar verme güçlüğü yaşadıklarını ve yaşanan bu güçlüklerin belli bir yapıya sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Araştırma sonucundaki bu tespitlere dayanarak kariyer karar verme güçlüklerini ölçen Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğini (KKVGÖ) geliştirmişlerdir.

Wilson (2000), ırk, cinsiyet, kariyer karar vermede yetkinlik ve aileye bağımlı olmayla kariyer kararsızlığı arasındaki ilişkiyi araştırmış olup üniversite 1.sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada, ırk ve cinsiyet değişkenlerine bakıldığında, kız ve erkeklerin kariyer kararsızlıkları, karar verme özyetkinlik düzeyleri ve aileye bağımlılık ortalamaları arasında manidar bir farklılık bulunamamıştır. Aynı sonuç, ırk bağımsız değişkeni için de bulunmuştur.

Günümüze kadar spesifik olarak kariyer karar verme güçlüklerini azaltmayı amaçlayan ilk araştırma Gati ve diğerlerinin (2001) genç yetişkinlerin kariyer karar verme güçlüklerine bilgisayarlı 3 kariyer rehberlik sisteminin çeşitli kombinasyonlarının etkisini inceledikleri araştırmadır. Araştırmacılar, kariyer karar verme güçlüklerini azaltmayı amaçlayan bilgisayar yardımıyla uygulanan 3 kariyer rehberlik sistemi geliştirmişlerdir. Bu sistemlerden ilki Gati ve Asher'in (2001a) ön eleme, derin araştırma ve seçim aşamalarından oluşan kariyer karar verme modelinin ön eleme aşamasında karşılaşılan kariyer karar verme güçlüklerini "ardışık eleme modeli" ile azaltarak deneklere "Daha iyi Kariyer Kararı Vermeyi" öğretmektedir. İkincisi, Bilgisayarlı Mesleki Bilgi Sistemi'dir. Bu sistem deneklere 500 mesleğin gerektirdiği yetenekler, ilgiler, değerler, çalışma koşulları hakkında bilgi vererek deneklerin hem kendi ilgi, yetenek ve değerlerini hem mesleklerin özelliklerini tanımalarına ve onlar arasından kendilerine en uygun olanları belirlemelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Üçüncüsü ise yüksek öğretim programları hakkında (programa giriş ve kabul edilme koşulları, programın süresi, bu programlarda hangi mesleklerin öğreniminin yapıldığı vb.) bilgi vermeyi amaçlayan "Yüksek Öğretimdeki Mesleki Programlar Hakkındaki Bilgi Sistemi" dir. Araştırmanın sonuçları, bu üç sistemden sadece birinin, ikisinin ve üçünün birlikte

kullanıldığı uygulamalara katılan deneklerin Gati ve arkadaşları (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996) 10 kariyer karar verme güçlük kategorisinden 7'sinden aldıkları puanlarda anlamlı düzeyde azalma görülmüştür. Ayrıca bu uygulamalara katılan deneklere bu üç uygulamadan en çok hangisinden yararlandıkları ile ilgili değerlendirmeleri sorulduğunda; üç sistemin bir arada kullanıldığı uygulamadan en fazla, sadece bir sistemin kullanıldığı uygulamadan en az yararlanıldığı belirtilmiştir.

Kariyer karar verme teorilerinden normatif modellere göre en iyi karar, karar vericinin amaçlarına ulaşmasına en iyi yardım edicidir. Bu amaçlar, bireye açık olan seçenekler tarafından sunulur. Mantıklı kariyer karar verici, kendisine açık olan kariyer seçeneklerini önce birbirileri ile karşılaştırır, kendisine uygun olmayanları eler, geriye kalanlardan kendine uygun olanları sıraya koyup en uygun kariyer seçeneğini belirler.

Gati ve Ahser (2001) KKVGO'nin üniversite versiyonunu israilli lise öğrencilerine (9., 10. ve 12. Sınıflardaki) uyarlamış araştırma bulguları, 9., 10. ve 12. sınıflarda uyarlanan ölçeğin taksonomik yapısının orijinal ölçeğin taksonomik yapısına oldukça benzediğini bulmuştur. Aynı zamanda bu araştırmada kariyer karar verme güçlükleri cinsiyet faktörüne göre karşılaştırılmıştır. Tüm sınıf düzeylerinde erkeklerin kızlardan daha fazla dış çatışmalardan ve akılcı olmayan inançlardan kaynaklanan kariyer karar verme güçlükleri yaşadıklarını göstermiştir. Buna ek olarak 9. ve 10. sınıfta okuyan erkek öğrenciler kariyer alternatifleri hakkında bilgi elde etme yollarından ve iç çatışmalardan kaynaklanan kariyer karar verme güçlüklerini kız öğrencilerden daha fazla yaşadıkları görülmüştür. 12. sınıfta okuyan kızlar ise erkek öğrencilerden daha fazla kariyer karar verme süreci hakkında bilgi eksikliğinden, kariyerler hakkında bilgi eksikliğinden ve kariyer alternatifleri hakkında ek bilgi elde etme yollarına ilişkin bilgi eksikliğinden kaynaklanan kariyer karar verme güçlükleri yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Creed ve Yin (2001) Çinli ergen öğrencilere Gati ve Saka'nın (2001b) israilli lise öğrencileri için geliştirdikleri KKVGO'yü uyarlamışlardır. Araştırma sonuçları KKVGO'nün 3 ana kategorisinden Hazırlık ana kategorisinin Çinli öğrencilere uyarlanan KKVGO'de oluşmadığını göstermiştir. Dolayısıyla bu bulgular İsraili öğrencilerle Çinli öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin yapısının farklı olduğunu göstermektedir. Bacanlı (2008) da Gati ve Saka (2001b) tarafından

geliştirilen KKVGO'yü Türk ergen öğrencilere (9.10. ve 12.sınıflara) uyarlamıştır. Araştırma bulguları, 9. sınıfların kariyer karar verme güçlüklerine ilişkin taksonomik yapının orijinaline oldukça benzer olduğunu göstermiştir. Ancak 10. ve 12.sınıflardaki öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerine ilişkin taksonomik yapının orijinaline benzer olmadığı tespit edilmiş araştırmacı 10. ve 12. Sınıflarda yapının uymaması durumunu ortaöğretimde uygulanan eğitim sisteminden kaynaklanabileceği görüşündedir. Bu araştırmada da kariyer karar verme güçlükleri cinsiyete göre karşılaştırılmış cinsiyete ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde tüm sınıf düzeylerinde kızların genel kararsızlık ve işlevsel olmayan inançlardan kaynaklanan kariyer karar verme güçlüklerini erkeklerden daha fazla yaşadıkları bulunmuştur. 10. ve 12.sınıflardaki erkek ergen öğrencilerinin ise dış (anne-baba, öğretmenler ve arkadaşlarla ilgili) çatışmalardan kaynaklanan kariyer karar verme güçlüklerini kızlardan daha fazla yaşadıkları tespit edilmiştir. Araştırmacı cinsiyete ilişkin bu farklılıkları, Türk toplumunun kültürel yapısından kaynaklanabileceği şeklinde yorumlamaktadır.

KKVGO'nün ölçtüğü taksonomik yapı kültürler arası çalışmalarda da incelenmiştir. Mau (2001) Amerikalı ve Tayvanlı kolej öğrencilerin kariyer kararsızlık düzeylerini ve mesleki karar verme güçlüklerini incelemiş olup araştırmasında Amerikalı ve Tayvanlı öğrencilerin kariyer karar verme güçlükleri Yapısal Eşitlik Modeli kurularak karşılaştırmıştır. Bu analiz sonuçları Tayvanlı öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerinin ve kariyer kararsızlıklarının Amerikalı öğrencilerinkinden yüksek olduğunu göstermiş aynı zamanda amerikalı üniversite öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerinin KKVGO'nün (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996) orijinal taksonomik yapısına uyum gösterdiği fakat Tayvan'lı üniversite öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin ise uyum göstermediği tespit edilmiştir.

KKVGO'nün ölçtüğü kariyer karar verme güçlüklerinin yapısı, ilk geliştirildiği Amerikalı ve İsraili üniversite öğrencileri (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996) dışındaki diğer bazı farklı kültürlere sahip öğrenciler üzerinde de test edilmiştir. Bunlardan Albion ve Fogarty (2002) ve Lancaster ve diğerleri (1999) tarafından Amerikalı üniversite öğrencileri örneklemini üzerinde KKVGO'nün yapısını test etmişler ve araştırmaların sonuçları önceki Amerikalı üniversite öğrenciler

üzerinde yapılan benzeri araştırmaların sonuçlarını desteklemiştir. Bu iki araştırmada da KKVGO'nun 3 ana ve 10 alt kategorisi belirlenmiştir. Bunlardan Tien (2001) KKVGO'ni Tayvanlı üniversite öğrencilerine uyarlamış ve uyarlanan ölçeğin taksonomik yapısının orijinal ölçeğin taksonomik yapısına oldukça benzediğini belirlemiştir. Ayrıca kariyer kararı vermemiş öğrencilerin kariyer kararını vermiş öğrencilerden farklı düzeyde kariyer karar verme güçlüklerine sahip oldukları bulunmuştur.

Gordon ve Meyer (2002) ise kişinin özü hakkındaki bilgiler ile mesleki bilgilerin dengeli bir biçimde birleştirmesinin kariyer karar verme sürecinde en önemli etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. Akos, Konold ve Niles (2004) kariyer kararı verme sürecine etki eden en öncelikli faktörün kişinin özü hakkındaki bilgilerden olduğunu, ikinci öncelikli faktörün ise kariyer alternatifleri hakkındaki bilgilerin olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte

Morgan ve Ness (2003) üniversite birinci sınıf devam eden öğrencilerin üst sınıftaki öğrencilerinin diğer üst sınıflara göre daha fazla kariyer karar verme güçlükleri, kariyer kararsızlığı yaşayabileceği düşüncesinden yola çıkarak Kanadalı birinci sınıf öğrencilerinin kariyer karar verme yetkinlik inancı, kimlik gelişimi evreleri ve cinsiyet rolü kimlikleri arasındaki ilişkileri incelemiş olup araştırma neticesi kariyer karar verme yetkinlik inancı arttıkça kariyer kararsızlıklarının azaldığını göstermiştir. Gati ve Saka (2001a, 2001b) KKVGO'nun İsraili ve Amerikalı üniversite öğrencileri ve yetişkinler üzerinde İngilizce ve Hebrew dillerindeki kâğıt-kalem versiyonlarını internet versiyonu olarak uyarlamışlardır. Bu araştırmanın bulguları KKVGO'nun her iki dildeki internet versiyonlarının taksonomik yapısının kâğıt-kalem versiyonlarının yapısına benzer olduğunu bulmuşlardır.

Hijazi ve Tatar (2004) Filistinli ve İsraili lise öğrencilerine yönelik kariyer karar verme güçlüklerine ilişkin çapraz kültürler arası bir araştırma yapmışlar ve İsraili öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerinin taksonomik yapısının Amerikan örneğine (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H.1996) benzer bir teorik yapı yansıttığını gösterirken, Filistinli öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerinin taksonomik yapısı Gati ve arkadaşlarının (Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S.

H.1996), önermiş oldukları kariyer karar verme güçlüklerinin teorik yapısını yansıtmamıştır.

Roaten (2004), lise öğrencilerinin kariyer gelişim ve kariyer karar verme beceri düzeylerini geliştirmeyi amaçladıkları araştırmalarında Gati ve Asher'in (2001a) 3 evreli kariyer karar verme modelinin ön eleme evresine bilgi işleme modeline ve Holland'ın tipolojisine dayalı eklektik bir kariyer karar verme müdahale programı geliştirmiştir. Uygulanan kariyer karar verme programı sonucunda deney grubundaki öğrencilerin kariyer karar verme süreci hakkındaki bilgilerinin kariyer karar verme becerilerinin ve kariyer gelişim düzeylerinin yükseldiği bulunmuştur.

Osborn ve Reardon (2006) ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada Bilisel Bilgi İşleme Süreci Yaklaşımına dayalı geliştirmiş oldukları kariyer eğitim programının öğrencilerin kariyer araştırma davranışlarına ve kariyer karar vermelerinde etkili olduğunu bulmuşlardır.

Son yıllarda ise kariyer karar verme güçlükleri ile kişilik değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelendiği çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Kleiman, Gati, Peterson, Sampson, Reardon ve Lenz (2004) üniversite öğrencilerinin işlevsel olmayan kariyer inançları ve kariyer karar verme güçlükleri arasında anlamlı düzeyde ilişki bulmuşlardır. Bu ilişkiye benzer bir ilişki kariyer kararlılığı ve işlevsel olmayan inançlar arasında ters yönde ilişkiler bulan araştırmalara da rastlanmaktadır (Osborn, 1998; Saunders, Peterson, Sampson ve Reardon, 2000). Bu araştırmaların sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde kariyer karar verme güçlüklerinin olumsuz kişilik özellikleri (düşük benlik saygısı, işlevsel olmayan inançlar, düşük kariyer yetkinlik inancı, kişisel kararsızlık vb.) ile anlamlı pozitif ilişkiler gösterdiği söylenebilir.

Amir ve Gati (2006) genç yetişkinlerin ifade edilen kariyer karar verme güçlükleri ile ölçülen kariyer karar verme güçlükleri arasındaki ilişkilerini incelemişler ve katılımcıların hem ifade edilen hem de ölçülen kariyer karar verme güçlüklerinin yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Buna ek olarak hem ifade edilen hem de ölçülen kariyer karar verme güçlüklerinin kariyer karar verme yetkinliği ile negatif bir ilişki gösterdiği bulunmuştur. Kariyer planlarını kesinleştirmiş genç yetişkinlerin düşük düzeyde kariyer karar verme güçlüklerine

sahip oluğu ve daha yüksek düzeyde kariyer karar verme yetkinliğine sahip oldukları bulunmuştur.

Skorikov (2007), Ergenleri kariyer seçimine hazırlayan ve kariyer gelişimlerini artıran etkinliklerin ergenlerin kariyer seçeneklerinin gerektirdiği görevleri yerine getirebilmelerinde, kariyer seçeneklerini daraltmalarında, kariyer gelişimi hedeflerine ve uzun dönemli kariyer gelişimi planları yapmalarında olumlu etkileri olduğunu bulmuşlardır. Araştırmacı bu bulguya dayanarak ergenlerin kariyer ve benlik kavramı gelişimlerinin desteklenmesini önermektedir. Bunun için de ergenlere benlik kavramlarını geliştirmeyi ve araştırma davranışını kazandırmayı amaçlayan yardım hizmetlerinin yararlı olacağını belirtmektedir.

Zhou ve Santos (2007) Çinli ve İngiliz üniversite öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerini cinsiyet ve kültür bakımından karşılaştırmış olup yapılan araştırmada Çinli öğrencilerin İngiliz öğrencilere göre sadece kariyer karar verme güçlüklerinin hazırlık kategorisinde daha fazla güçlük yaşadıklarını ancak diğer kategoriler bakımından bu öğrenciler arasında anlamlı farklar olmadığını göstermiştir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha düşük düzeyde kariyer karar verme güçlükleri yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca yaş ile sınıf düzeyi yükseldikçe kariyer karar verme güçlük düzeylerinin azaldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Woodman (2008) koçlu ve koçsuz kariyer planlama programının kariyer karar verme güçlüklerini azaltmadaki etkisini incelemiştir. Koçlu ve koçsuz iki deney grubu ve bir kontrol grubuna ilişkin sonuçların karşılaştırıldığı bu araştırmada bir sönestr süren koçlu ve koçsuz kariyer programının üniversite öğrencilerinin KKVGO'nun *bilgi eksikliğinden* kaynaklanan kariyer karar verme güçlüklerinin ana kategorisine ilişkin puanlarını anlamlı düzeyde azalttığını, kontrol grubunda ise anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını göstermiştir.

2.1.4.2. Kariyer Psikolojik Danışmanlığı ve Rehberliği Alanında Yurt içinde Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde kariyer rehberliği uygulamaları ve karar verme süreci ile ilgili olarak Türkiye'de yapılan deneysel araştırmalar tarihsel bir sıra ile özetlenmiştir.

Türkiye'de lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini yükseltmek amacı ile ilk deneysel araştırma Bacanlı (1995) tarafından yapılmıştır. Mesleki

olgunluk düzeyi düşük skorlar elde eden öğrencileri tesadüfi olarak deney ve kontrol gruplarına yerleştirmiş ve deney grubuna Super ve Overstreet (1960) tarafından belirlenen Bir Kariyer Tercihini Billurlastırma kariyer gelişim görevine ilişkin şu davranışları geliştirici bir kariyer karar verme grup rehberliği programı uygulamıştır:

- Kariyer seçiminde göz önüne alınacak faktörlerin farkında olma
- Bir kariyer tercihinin billurlastırma gereğinin farkında olma
- Kariyer seçiminde şimdi ve gelecek ilişkisinin farkında olma
- Kariyer seçiminde hedefleri etkileyebilecek olasılıkların farkında olma
- Tercih edilen kariyerle ilgili bilgi edinme
- İlgi ve değerleri farklılaştırma (ayırıştırma)
- Kariyer seçiminde kaynakları kullanma

Grup rehberliği programında kişilere ev ödevi verme, bilgi verme, bazı hipotetik vak'a örnekleri üzerinde karar verme yaşantısı kazandırma, kariyer seçme sorununun önemi ve gerekleri üzerinde grubun tartışmasını sağlama ve rol oynama tekniği ile karar verme sürecini yaşatma gibi uygulamalar yapılmıştır. Sekiz haftalık uygulama sonunda deney grubundaki bireylerin yukarıda belirlenen gelişim görevlerine ilişkin maddeleri içeren Kariyer Olgunluk Ölçeği puan ortalamalarının kontrol grubundakilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çakır (2003) tarafından genel lise 9. sınıf öğrenciler üzerinde kariyer kararsızlığı ile ilgili yaptığı araştırmada öğrencilerin mesleki kararsızlık düzeylerini tespit etmek amacıyla Mesleki Karar Envanteri geliştirilerek, kariyer karar verme grup rehberliği programının genel lise 9. sınıf öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeylerine etkisi araştırılmıştır. Araştırma, deney ve kontrol gruplu öntest ve sontest modeline dayalı deneysel bir çalışma olup araştırmada geliştirilen mesleki rehberlik etkinlikleri uygulamasını Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen "Bir kariyer karar verme grup rehberliği programı ve uygulama klavuzu"ndan ve Sampson ve diğerleri (2004) geliştirmiş oldukları "Bilişsel Bilgi İşleme Yaklaşımı" problem çözme aşamalarından yararlanarak oluşturmuştur. Araştırma bulguları kariyer karar verme grup rehberliği programının uygulandığı, deney grubundaki ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeylerinin kontrol grubundaki öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde düşük olduğunu göstermiştir.

Bozgeyikli (2005) kariyer karar verme grup rehberliği programının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin, kariyer kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisini araştırmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyleri ön-test ve son-test aşamalarında, araştırıcı tarafından geliştirilen Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğiyle (KKVYÖ) ölçülmüş, deney grubundaki öğrencilerle 7 hafta süreli haftada iki oturum olmak üzere kariyer karar verme grup rehberliği proğramı uygulanmıştır. Bu araştırmada denenen kariyer karar verme grup rehberliği programı Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği (MKVYÖ) ile ölçülebilen 3 kariyer tutum ve davranışı içermektedir. Bunlar bireysel ve kariyer özellikleri dogru olarak değerlendirme, kariyerlerle ilgili bilgi toplama ve gerçeği plan yapma davranışlarıdır. Kariyer karar verme grup rehberliğinde bu kariyer tutum ve davranışlar kazandırılırken grup tartışması, bilgi ve ev ödevi verme ve hipotetik olgu teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, kariyer karar verme grup rehberliği programının ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin her üç davranış alanında kendilerini yetkin görme düzeylerini artırmada etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Dogan (2005) yükseköğretime giriş ve yükseköğretimin sağlayacağı yararlar konusunda yanlış inançları olan lise öğrencileri üzerinde kontrol gruplu öntest, sontest deneysel bir araştırma yapmıştır. Araştırıcı kariyer seçimi sırasında bocalama, hedefleri çok yüksek ya da çok düşük olarak belirleme gibi kariyer seçiminde işlevsel olmayan davranışların temelinde yanlış bilgi ve inançların bulunduğuna ilişkin yanlış inançları ölçen bir ölçek ve yanlış inançları azaltan dokuz oturumluk bir eğitim programı geliştirmiştir. Bulgular uygulanan programın yanlış inançlarda azalma sağladığını ortaya koymuştur.

Türkiye'den bilgisayar destekli kariyer karar verme yetkinlik algısının artırmaya yönelik ilk çalışma ise Bozgeyikli ve Dogan (2008) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar, bilgisayar destekli kariyer karar verme grup rehberliği programının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin, meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisini incelenmişlerdir. Deney ve kontrol gruplu öntest, sontest modeline dayalı deneysel bir çalışma yapmışlardır. Deney grubundaki öğrencilerle 5 hafta süreli haftada iki oturum olmak üzere toplam 11 oturum kariyer karar verme grup rehberliği yapılmıştır. Deney grubundaki öğrencilere grup rehberliği uygulanırken, kontrol grubunda okulun genel rehberlik planından seçilmiş konular

üzerinde tartışmalar yürütülmüştür. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin meslek kararı verme yetkinlik düzeyleri ön-test ve son-test aşamalarında Kariyer Kararı Verme Yetkinlik Ölçeği'yle (KKVYÖ) ölçülmüştür. Deneysel işlem sonrasında deney ve kontrol gruplarının KKVYÖ ön-test-son-test puanları arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla ilişkisiz gruplar için t testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda deney ve kontrol gruplarının KKVYÖ'nün her üç boyutu için ön-test-son-test puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bulgular, araştırmada denenen bilgisayar destekli kariyer karar verme grup rehberliği programının ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerini arttırmada etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Yukarda sözü edilen bu araştırmada kullanılan sistem Bozgeyikli ve Kuzgun (2008) tarafından yapılan BİLDEMER-Ortaöğretim olarak adlandırılan ve kısaca BİLDEMER-O olarak anılan bilgisayar destekli meslek rehberliği programı, ilköğretimi bitiren öğrencilerin değişik düzey ve alanlardaki üst eğitim kurumlarını ve kendilerine uygun olan meslek alanlarını seçmelerine yardımcı olmak üzere hazırlanmıştır.

Türkiye'de kariyer karar verme güçlükleri ile ilgili ilk çalışma Bacanlı (2008) tarafından yapılmıştır. Araştırmacı, Türk ergen öğrenciler üzerinde yapmış olduğu araştırmasında, lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlük düzeylerini incelemiştir.

Araştırmanın örneklem grubunu 9.10. ve 12. Sınıfta okuyan 2500 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma bulguları, kızların, erkeklere oranla tüm sınıf düzeylerinde *genel kararsızlık ve işlevsel olmayan inançlarla* ilgili güçlük kategorilerinde daha fazla kariyer karar verme güçlüğü yaşadıkları göstermiştir. Buna ek olarak 9. Sınıfta okuyan kız öğrenciler *kariyer karar verme süreci ve meslekler* hakkında erkeklerden daha fazla güçlük yaşamaktadırlar. Erkek öğrenciler ise tüm sınıf düzeylerinde *motivasyona* ilişkin kariyer karar verme güçlüğünü kızlardan daha fazla yaşamaktadırlar. 10. ve 12. Sınıflarda okuyan erkek öğrenciler *dış çatışmalara* ilişkin kariyer karar verme güçlüğünü kız öğrencilerden daha fazla yaşamaktadır. Bununla birlikte 12. sınıfta okuyan erkek öğrencileri ise *benlik* hakkındaki kariyer karar verme güçlüklerini kız öğrencilerden daha fazla yaşamaktadırlar. Araştırma sonuçları

genel olarak değerlendirildiğinde ise öğrencilerin genel olarak *işlevsel olmayan inançlar, genel kararsızlık ve dış çatışmalardan* kaynaklanan güçlükleri daha fazla yaşadıklarını göstermektedir. Bu durum kararsızlıkla ilgili olarak Bacanlı'nın (2006) daha önce yaptığı araştırma sonuçları ile de benzerlik taşımaktadır. Sözü edilen bu çalışmada genel kararsızlığın olumsuz kişilik özellikleri (düşük benlik saygısı, akılcı olmayan inançlar ve yüksek düzeyde kaygı) ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca kronik kararsızlık yaşayan kişiler karşılaşmış oldukları bütün durumlarda kararsızdırlar ve ilgili ölçme araçlarından da yüksek düzeyde kararsızlık puanları almaktadırlar.

Doğan (2010) .Kariyer karar verme grup rehberliği programının 9. sınıf öğrencilerinin kariyer karar verme güçlük düzeylerine etkisini araştırmış ve 1.Kariyer karar verme grup rehberliği programı uygulamasına katılan deney grubundaki öğrencilerinin KKVGO ile ölçülen *toplam* kariyer karar verme güçlük düzeyleri plasebo kontrol grubundaki öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde azaldığı. 2. Kariyer karar verme grup rehberliği programı uygulamasına katılan deney grubundaki öğrencilerinin *hazırlık eksikliği, bilgi eksikliği ve tutarsız bilgilerden kaynaklanan* kariyer karar verme güçlük düzeyleri plasebo kontrol grubundaki öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde azaldığı. 3. Kariyer karar verme grup rehberliği programı uygulamasına katılan deney grubundaki öğrencilerinin Motivasyon eksikliğinden, genel kararsızlıktan, işlevsel olmayan inançlardan, kariyer karar verme süreci, meslekler, benlik, bilgi elde etme yolları hakkında bilgi eksikliklerinden, güvenilir olmayan bilgilerden, iç çatışmalar ve dış çatışmalardan kaynaklanan kariyer karar verme güçlük düzeyleri plasebo kontrol grubundaki öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde azaldığı bulgularına ulaşmıştır.

Yayla. A. , & Bacanlı, F. (2011) 8. sınıf öğrencilerinin karar verme stillerinin kariyer gelişimlerini yordayıp yordamadığını incelemiş olup ihtiyatlı seçicilik kariyer gelişiminin en güçlü yordayıcısı olduğu bunu sırasıyla karar vermede özsaygı ve paniğin takip ettiği bulgusuna erişmişlerdir. Öğrencilerin kariyer gelişimi puanları anne ve babanın öğrenim düzeylerine ve cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı gözlenmiştir. Öğrencilerin sosyo ekonomik düzeyleri, yaşları ve algılanan akademik başarı düzeyleri yükseldikçe kariyer gelişimi düzeyleri de yükselmiştir.

Bacanlı, F. & Sürücü, M. (2011) ilköğretim öğrencilerinin (6, 7 ve 8. sınıflardaki) ebeveynlerine bağlanmaları ile cinsiyetin birlikte kariyer gelişimlerini yordayıp yordamadığını incelemiştir. Anneye bağlanma, kariyer gelişiminin en güçlü yordayıcısı olup bunu cinsiyet (kız olmak) izlemiştir. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin sınıf düzeyine, anne ve babanın öğrenim düzeyine ve algılanan akademik başarıya göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur.

Bacanlı (2012a), Ortaöğretim 9.sınıf öğrencilerinin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların kariyer karar verme güçlüklerini yordayıp yordamadığını ve kariyer karar verme güçlüklerini yaşa, cinsiyete, algılanan akademik başarı düzeyine, algılanan sosyo ekonomik düzeye, meslek seçimi kararını alma ve almama durumlarına göre karşılaştırmak amacıyla yaptığı araştırmasında dışsal kontrol tek başına mesleki karar verme güçlüklerinin anlamlı yordayıcısı olarak bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilerinkinden, kariyer kararını vermeyen öğrencilerin verenlerden ve akademik başarısını kötü algılayanların iyi algılayanlarından kariyer karar verme güçlükleri puan ortalamaları anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Öztemel, K. (2012) kariyer karar verme öz yetkinlik ve kontrol odağının lise öğrencilerinin kariyer kararsızlıklarını yordayıp yordamadığını incelemek ve kariyer kararsızlıklarını okul türü, cinsiyet, karar durumu ve SED'e göre karşılaştırmak amacıyla yaptığı çalışmada kariyer karar verme öz yetkinliği tek başına kariyer kararsızlığının anlamlı yordayıcısı olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kız öğrencilerden, meslek ve teknik liseye devam eden öğrencilerin genel liseye devam eden öğrencilerden, kariyer kararı vermemiş öğrencilerin verenlerden ve SED'i düşük algılayanların orta ve yüksek algılayanlarından kariyer kararsızlığı puan ortalamaları anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Öztemel (2013) orijinali Saka ve arkadaşları (2008) tarafından İsraili genç yetişkinler örnekleminde geliştirilmiş Duygusal ve Kişilik İlişkili Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği (DKKKGÖ) meslek liselerinde ve akademik liselerde öğrenim gören Türk lise öğrencilerine uyarlamıştır. Duygusal ve kişilikle ilişkili kariyer karar verme güçlüklerini ölçen Türkçe DKKKGÖ orijinali gibi 53 maddeden (Bir alışma, iki geçerlik ve 50 güçlük maddesi) oluşmaktadır. DKKKGÖ Likert tipi 9 lu derecelenmeli (1 = *bana hiç uymuyor*, 9 = *bana tamamıyla uyuyor*) bir ölçektir. Türkçe DKKKGÖ'nün kuramsal temeli de Saka ve arkadaşları (2008) tarafından

geliştirilen duygusal ve kişilikle ilişkili kariyer karar verme güçlükleri taksonomisine dayanmaktadır. Alandaki diğer ölçekler (Örn, Bacanlı, 2008; Büyükgöze-Kavas, 2012; Çakır, 2004 kariyer kararsızlığının bilişsel yönlerine odaklanmakta olup. mevcut araştırmada geçerliği test edilen DKKKGÖ kariyer kararsızlığının duygusal ve kişilik yönlerine odaklanmaktadır

Öztemel(2014) Duygusal ve Kişilik İlişkili Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği'nin kısa formunu oluşturmuş ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını incelemiştir. Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiş ve analiz sonucunda elde edilen uyum iyiliği katsayıları kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur. Uyum geçerliği için ölçek, Kişisel Kararsızlık Ölçeği ile birlikte 145 kişilik lise öğrenci grubuna uygulanmış ve iki ölçek arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeğin tamamının Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı. 88, üç hafta ara ile uygulanması ile elde edilen test-tekrar test korelasyon katsayısı. 70 olarak bulunmuştur. Ölçeğin psikometrik özellikleri ile ilgili elde edilen bulguların yeterli düzeyde olduğu ve kariyer karar verme güçlükleri ile ilgili araştırmalarda kullanılacak kullanışlı bir yapı ve özelliğe sahip olduğu kanısına ulaşılmıştır. Geçerliği test edilen ölçeğin lise öğrencilerinin kariyer kararsızlığı ile yapılacak çalışmalarda önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Ülkemizde kariyer kararsızlığı ve kariyer karar verme güçlüklerini belirlemeyi amaçlayan ölçekler (Örn, Bacanlı, 2008; Büyükgöze-Kavas, 2012; Çakır, 2004) temel olarak kariyer kararsızlığının bilişsel yönlerine odaklanmaktadır. Ancak mevcut araştırmada geçerliği test edilen DKKKGÖ-KF, kariyer kararsızlığının duygusal ve kişilik yönlerine odaklanmaktadır. Bundan dolayı geçerliği test edilen ölçeğin diğer ölçeklere uygun olarak kariyer kararsızlığı ile yapılacak çalışmalarda önemli bir boşluğu doldurmuştur.

2.2. Kimlik

2.2.1. Kimlik Kavramı

Yaşantımızı biçimlendirmesi, yaşamımıza yön vermesi açısından insan gelişiminde en önemli kavramlardan biri olarak karşımıza çıkan kimlik “Ben kimim?” sorusuna verilen yanıt olarak tanımlanabilir (Morsümbül ve Tümen, 2008).

Dereboy'a (1993) göre kimlik, ego kimliği, kişisel kimlik, grup kimliği, ulusal kimlik, kültürel kimlik gibi çok çeşitli bağlamlarda kullanılabilen bir kavramdır. Bunların hepsi kimlik duygusunun değişik yanlarını oluşturmaktadır.

Kimlik, psikolojik bir duyumdur ve bireyin kendisini duyumsamasıdır. Bireyin başkalarının nasıl bilindiği ile ilgili, bazen gerçeğe yakın ve bazen de gerçekten uzak bir duyum olarak tanımlanabilir. Geniş anlamda kimlik, kimliklerin etkileşimde bulunarak bir araya gelmesinden oluşan bir bütün olarak ifade edilebilir (Aktaran Çelen, 2007).

Budak'a (2005) göre kimlik, bedensel duyumlarımızla, beden imajımızla, anılarımızla, amaçlarımızla, değer yargılarımızla ve yaşadıklarımızla olduğu kadar ait olduğumuz cinsiyet, etnik, yaş, statü, vb. gibi toplumsal konumumuzla ve başkalarının bize ne gözle baktığına ilişkin inançlarımızla da şekillenir. Kimlik, Erikson'a göre ergenlik döneminde kazanılması gereken temel özelliştir ve grup kimliği, mesleki kimlik, kültürel kimlik, cinsel kimlik ve ulusal kimlik gibi statülerin bir birleşimidir (Gönül, 2008).

Marcia (1989) kimliği, bireyin dürtülerinin, inançlarının, yeteneklerinin ve kişisel geçmişinin dinamik bir örgütlenmesinden oluştuğunu belirtmiştir.

2.2.2. Erikson ve Kimlik Gelişim Modeli

Kimlik kavramı ilk kez Erikson tarafından ortaya atılmıştır. Erikson kimliği Psiko-sosyal Gelişim Kuramı içinde incelemiştir. Erikson (1968) gelişimi sekiz evrede incelemiş ve her evrenin kendine özgü gereksinimleri, yerine getirilecek görevleri, çözülecek sorunları, psikososyal bunalımları olduğunu belirtmiştir ve her bir evreye ilişkin psiko-sosyal sonucunda biri olumlu diğeri olumsuz iki karşıt öge tanımlamıştır. Bunlar;

1. Temel Güven-Güvensizlik (0-1,5 yaş)
2. Özerklik-Utanç ve Şüphe (1,5-3 yaş)
3. Girişim-Suçluluk Duygusu (3-5 yaş)
4. Üreticilik-Aşağılık Duygusu (6-12 yaş)
5. Kimlik-Kimlik Karmaşası (12-20 yaş)
6. Yakınlık-Yalnızlık (20-40 yaş)

7. Üreticilik–Verimsizlik (40-60 yaş)

8. Benlik Kaynaşımı-Çökkünlük ve Bezginlik (60 yaş ve üstü)

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olan ergenlik döneminde kişi bir kimlik duygusu geliştirdiği için bu dönem oldukça önemlidir. Bu dönemin temel psikososyal karmaşası kimliğe karşı kimlik kargaşasıdır. Kimlik oluşumu ergenlik döneminde başlamadığı gibi bu dönemde sona ermemektedir. Ancak kimlik gelişimin en üst düzeyde olduğu dönem ergenliktir (İnanç ve Yerlikaya, 2009).

Erikson (1968), ergenlik dönemini insan hayatında en önemli dönemi olarak görmüş ve kuramında oldukça büyük yer vermiştir. Ergenlik döneminde bireyler, bedensel, psikolojik ve bilişsel değişimler sonucunda toplumun beklentileri ile karşı karşıya kalmakta bir yandan özdeşimlerin, kendilik algılamalarının sürdürülmesi ve var olan dengeyi sürdürme çabaları, öte yandan toplumsal beklentiler ergendeki değişimi mecburi kılmaktadır. Bu durumda ergen kendi kimliğini yeniden tanımlayarak toplum içinde yer edinmek zorunda kalır .

Kişi bu dönemde, kimlik karmaşası ile kimlik kazanma arasındaki çatışmayı çözmek durumundadır. Ergenin karşılaştığı başlıca görev, bir kimlik duygusu geliştirmek, “ben kimim?”, “yetişkinlerin arasında yerim nedir?” ,“bana ne oluyor?” , ve “ne olacağım” gibi soruları yanıt bulmaya çalışmaktır.

Erikson (1968) kimlik oluşumunun hızlı ve kolayca oluşmayan önceki gelişim dönemlerinin aşamalı bir neticesi olduğunu belirtir. Ergen, “ben kimim?” sorusuna yanıt ararken daha önceki psikososyal gelişim basamaklarını (temel güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı kuşku ve utanç ve diğer evreler) sentezleyerek bir kimlik bütünlüğüne ulaşır (Arı, 2006). Erikson’a göre kimliğin oluşmasını saplayan iki kaynak mevcuttur. Bunlardan ilki ergenin, çocukluk çağı özdeşimlerini kabul etmesi ya da reddetmesidir. Bundan dolayıdır ki kimlik oluşum süreci; bebeklikte başlayan, çocuklukta süren, ergenlikte yükselişe geçen ve yetişkinlikte de devam eden bir süreçtir. İkinci kaynak ise ergenin içinde yaşadığı tarihsel ve sosyal bağlamdır (Aktaran: İnanç ve Yerlikaya, 2009).

Ergenlik dönemi, kişinin yaşamdaki rolünü tanımlama çabasıyla başlayıp genellikle eğitimin bitmesi, bir işe girme ve bir eş seçimiyle nihayete erer. Erikson’a göre bu evre, bireyin kimliğinin birçok yönünün çözüme ulaştığı evredir(Aktaran : İnanç ve Yerlikaya, 2009)

Erikson'a göre ergenlik bir askıya alma dönemidir. Ergen cinsel kimliğini, mesleki tercihini ve toplumdaki yerini belirlemeye çalışmaktadır. Erikson bu çabayı kimlik bunalımı olarak adlandırmaktadır. Çağdaş toplumlarda ergenlere meslek seçimi, eş seçimi ve uyumlu bir dünya görüşüne sahip olma gibi kararlarını ertelemeleri konusunda izin verici bir yaklaşım sergilenmektedir. Böylece ergenler kimliklerini oluşturma sürecinde farklı rolleri ve inançları inceleme ve deneme fırsatı bulurlar. Bu nedenle ergenlik bir deneme yanılma dönemi olarak da düşünülebilir. Ergenlikte yaşanan kimlik bunalımı her gencin yaşadığı gelişimsel bir süreçtir. Kimlik kargaşası ise yaşanan bu bunalımın ağırlaşması ve uyumun geçici de olsa ağır bir şekilde bozulmasıdır (Aktaran : İnanç ve Yerlikaya, 2009). Kimlik kargaşası kimlik arayışı için gerekli olsa da çok fazla kargaşa yaşanması geçmiş dönemlere gerilemeye ve uyumun bozulmasına neden olabilir. Birey yetişkin yaşamının sorunlarını erteleyerek bir meslekten bir diğer mesleğe, bir cinsel partnerden diğerine ya da ideolojiden diğerine amaçsızca sürüklenebilir. Karmaşanın başarılı bir şekilde çözülmesi durumunda birey toplumsal, cinsel ve mesleki rollerini edinebilir

2.2.3. James Marcia ve Kimlik Statüleri Yaklaşımı

Erikson'un ergenin kimlik gelişimine ilişkin kuramı James Marcia (1966) tarafından genişletilmiş ve test edilmiştir. Marcia (1966) yarı yapılandırılmış, açık uçlu görüşmeler temelinde Erikson'un kimlik oluşumu konusunda dört kimlik durumunun ya da konumunun var olduğu sonucuna varmıştır. Marcia kimliğin kazanılması ile ilgili bunalım (crisis) ve bağlanma (commitment) kavramlarını önermiştir (Arı, 2006; Bacanlı, 2009; Eryüksel, 1987; Varan, 1990). Marcia kimlik gelişimi ile ilgili ilk zamanlar bunalım kavramını benimserken, daha sonra seçeneklerin araştırılması (exploration of alternatives) kavramını kullanmıştır. Seçeneklerin araştırılması ergenlik döneminde bireyin kendisi için olası alternatif iş, inanç ve düşünceleri sorgulaması ya da seçenekler arasında seçim yapma ve bu seçim doğrultusunda davranışlar ortaya koymasını ifade etmektedir. Bağlanma ise bu seçenekler arasında karar verme ve bu karar doğrultusunda hareket etme olarak tanımlanmaktadır (Çelen, 2007).

Marcia yapılandırılmış görüşmelerle iş, politik ideoloji, din alanlarındaki seçeneklerin araştırılması ile bağlanma hakkında bilgi toplayarak dört kimlik statüsü belirlemiştir (Çelen, 2007). Tablo 1.'de görüldüğü gibi bunlar; Başarılı Kimlik Statüsü, Moratoryum Kimlik Statüsü, İpotekli Kimlik Statüsü ve Kargaşalı Kimlik Statüsüdür.

Tablo 1: Araştırma-Kararlılık ve Kimlik statüleri

	<i>Araştırma</i>	<i>Kararlılık</i>
Başarılı Kimlik	Var	Var
Moratoryum	Var	Yok
İpotekli Kimlik	Yok	Var
Kargaşalı Kimlik	Yok	Yok

2.2.3.1. Başarılı Kimlik Statüsü (İdentity Achievement);

Başarılı kimlik statüsündeki bireyler işlevsel olarak araştırma sürecini yaşamakta çeşitli rolleri deneyimleyip bağlanmalar oluşturmaktadırlar (Marcia, 1966; Kroger, 2004). Başarılı kimlik statüsündeki bireyler kimliğe karşı kimlik dağınıklığı çatışmasını başarıyla çözümlemişlerdir. Başarılı kimlik statüsündeki bireyler kendileri ile uyum içindedir, kendi kapasitelerini, sınırlılıklarını ve düşüncelerini kabul ederler. Bu kimlik statüsünde olanlar bir kimlik krizi atlattıkları ve neye inandıklarına ve hangi hedeflerin peşinde koşacaklarına ilişkin kişisel kararlar vermişlerdir. Bu gençler mesleki politik, dini konularda keşif yapmış, mücadele etmiş ve bu mücadeleyi her alanda bir kararlar vererek bir sonuca varmışlardır (Marcia, 2002).

2.2.3.2. Moratoryum Kimlik Statüsü (Moratorium);

Moratoryum kimlik statüsündeki bireyler seçenekleri araştırırlar, denemelerde bulunurlar ancak kalıcı herhangi bir bağlanma yapamazlar. Bu bireyler sürekli yeni roller denerler. Bu statü, kesin yönelmelerin yapılmasından önceki seçeneklerin araştırıldığı dönemdir. Marcia'ya göre moratoryum kimlik başarılı kimlik için bir ön koşuldur. Moratoryum kimlik statüsündeki bireyler genellikle hükümeti, politikayı,

eğitimi kısaca her Şeyi değiştirmek isterler. Marcia'nın moratoryum olarak adlandırdığı statüdeki ergenler kimlik krizinin tam ortasındadırlar ve kriz devam ederken, bu ergenler önemli kararlar vermeyi ertelerler. Bu zaman içerisinde çok sayıda seçeneği keşfederler (Parsons, Nalbone, Killmer ve Wetchler, 2007).

Moratoryumdaki bireyler dünyayı değişen, kaygı verici bir yer olarak algırlarlar. Yapılan araştırmalar, bu bireylerin başarılı kimlik statüsündeki bireylere nazaran daha kaygılı; ilişkilerinde uçarı ve katı, bağlanmadan kaçınan özellikler gösterdiklerini ortaya koymuştur (Kroger, 2004). Moratoryumdaki bireylerin aile ilişkileri ikircikli duygu (ambivalence) özellikleri taşır. Bu kişilerde ailelerin beklentileri ile bireylerin beklentileri birbiri ile örtüşmez. Ahlaki olarak kaygılı ve aşırı duyarlıdırlar. Ahlaki akıl yürütmede ise gelenek ötesi düzeydedirler (Çelen, 2007).

2.2.3.3. İpotekli Kimlik Statüsü (Foreclosure):

İpotekli kimlik statüsündekiler herhangi bir araştırma yapmadan bağlanma yaparlar. Bu statüdeki bireyler anne-baba, akraba ya da diğer önemli kişilerin beklentilerine göre kimliklerini oluştururlar. Akran gruplarının belirlediği roller ve değerler de bazen ergenin herhangi bir sorgulama yapmaksızın ipotekli kimlik oluşturmasını sağlayabilir. İpotekli kimlik statüsündeki ergenler, herhangi bir kriz yaşamadan çeşitli meslek ve ideolojilere bağlanmakta, ancak bu bağlanmalar ergenin kendi araştırmaları sonucunda gerçekleştirdiği seçimlere değil, genellikle anne-babanın sunduğu seçimlere dayanan bağlanmalar olmaktadır. Bu statüdeki ergenler başkaları tarafından sağlanmış, olgunlaşmamış bir kimliğe sahiptirler. İpotekli kimlik statüsünde olanlar çoğunlukla mutludurlar, kendilerini güvende hissederler, çoğu zaman kendilerinden hoşnutturlar ve güçlü aile bağları vardır. Kanuna ve düzene saygı duyar, güçlü bir liderin izinden gitmekten hoşlanırlar (Kroger, 2004).

Yapılan araştırmalar, ipotekli kimlik statüsündeki bireylerin başkalarının izinden yürüdüğünü, onlara göre davrandıklarını, özerklik ölçümlerinden düşük puan aldıklarını göstermiştir. Bu statüde yer alan bireyler karmaşık bilişsel yöntemleri az kullanırlar, ahlaki akıl yürütmede gelenek öncesi ya da geleneksel düzeydedirler. Aile ilişkileri güçlü, çatışmasız ve idealleştirilmiştir. Kişiler arası ilişkilerde iyi huylu, uysal, daha az güvenli bağlanmış, şüpheli tutumlar sergilerler (Kroger, 2004).

2.2.3.4. Kargaşalı Kimlik Statüsü (Identity Diffusion):

Kargaşalı kimlik statüsündeki bireyler kimlik alanlarında gelişigüzel keşif yaparlar fakat bağlanma da bulunmazlar. Meslek seçimi, dinsel inanç, felsefe, cinsiyet rolü ya da politik görüş konularında kişisel bir bağlanma yapmamışlardır. Kargaşalı kimlik statüsündeki bireyler, yönlenebilecekleri bu alanlara ilişkin bir kimlik krizi yaşantısı geçirmemiş, araştırma dönemi yaşamamış, yeniden değerlendirme yapmamış ve seçenekleri değerlendirmemişlerdir. En az gelişmiş kimlik statüsüdür (Yip, Seaton ve Sellers, 2006).

Kimlik statüleri yaklaşımında başarılı ve moratoryum kimlik statüleri üst, kargaşalı ve ipotekli kimlik statülerini ise alt kimlik statüleri olarak tanımlanmıştır (Marcia, 2002; Kroger, 2006).

Waterman (1982), kimlik statüleri arasında ilerleyici ya da gerileyici biçimde sırasal geçişler olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre kargaşalı kimlik statüsündeki bireyler moratoryuma, ipotekli statüye geçebilir ya da bu statüde kalabilirler. İpotekli kimlik statüsündeki bireyler moratoryuma geçebilir, bu statüde kalabilir ya da kargaşalı kimlik statüsüne gerileyebilirler. Moratoryum statüsündeki bireyler başarılı kimlik statüsüne geçebilir ya da kargaşalı kimlik statüsüne gerileyebilirler. Başarılı kimlik statüsündeki bireyler bu statüde kalabilir, moratoryuma geri dönebilir ya da kargaşalı kimliğe gerileyebilirler. Ergenlik döneminde yapılan çalışmaların birçoğu kimlik statüleri arasında sırasal geçişlerin olduğuna ilişkin kanıtlar bulmuştur (Kroger, 2004).

2.2.4. Kimlik Statüleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Literatüre bakıldığında Marcia'nın Ego Kimlik Statüleri yaklaşımının birçok araştırmada kullanıldığı gözlemlenmiştir. Kimlik statüleri ile alakalı çalışmalara bakıldığında bu konunun farklı değişkenle olan ilişkisi üzerine araştırmalar yapılmıştır. Bu değişkenler cinsiyet, yaş, sınıf, yaşam doyumu, aile nitelikleri, öznel iyi oluş, madde bağımlılığı, bağlanma stilleri, olarak söz edinebilir. Bu kısımda “Ego Kimlik Statüsü” konusunda türkiyede ve yurt dışında yapılmış çalışmalar hakkında bilgi verilecektir.

2.2.4.1. Kimlik Statüleri İle İlgili Yurt dışında yapılan Araştırmalar

Archer (1982), ilk ve orta öğrenime devam eden 6, 8, 10 ve 12. Sınıflarda öğrenim gören öğrencilerle yaptığı çalışmada, kimlik statülerini sınıf düzeyi ve cinsiyet açısından incelemiştir. Başarılı kimlik statüsünün sınıf düzeyi ile arttığı, dağınık ve ipotekli kimlik statülerinin bütün sınıf düzeylerinde en belirgin statüler olduğu görülmüştür. Araştırmada cinsiyet açısından bir fark bulunamamıştır.

Adams ve Jones (1983) yaşları 15, 16, 17 ve 18 olan ve lisede okuyan kız öğrencileri kimlik statüleri açısından karşılaştırmış ve Sınıflar arasında kimlik statüleri dağılımı açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlardan biri de, orta ergenlik yıllarının kimlik kazanımındaki farklılık ve değişimleri görmek için uygun bir dönem olmadığı, diğer bir deyişle kimlik gelişim sürecinin henüz billurlaşmadığıdır. Kimlik gelişiminin ergenlikte başlayan bir süreç olduğu ancak lise yıllarında kimlik gelişimi açısından belirginleşmenin olmadığı ileri sürülmüştür.

Abraham (1986), bir çalışmada kimlik statüleriyle devam edilen sınıf düzeyi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Ortaokul ve lise öğrencisi olan toplam 841 kişi ile araştırma sonunda orta 3 ve lise 1'e giden öğrenciler, lise 2 ve lise 3'e giden öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha fazla askıya alınmış ve ipotekli kimlik statüsünde bulunmuşlardır.

Streitmatter (1993), erkek ve kızların kimlik statülerinde cinsiyet açısından fark olup olmadığını incelemek için boylamsal bir araştırma yapmış olup bu çalışmada ilk uygulamada 7. ve 8. sınıfa devam eden yaklaşık 500 öğrenci, üç yıl aradan sonra ise aynı gruptan 10. ve 11. sınıfa devam eden 105 öğrenci yer almıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında kimlik statülerinde cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunamamış, yaşa göre değişime bakıldığında ipotekli ve dağınık kimlik statü puanlarının zamanla anlamlı şekilde azaldığı, askıya alınmış kimlik statüsü puanlarının ise anlamlı şekilde arttığı gözlemlenmiştir. Başarılı kimlik statüsünde ise anlamlı bir değişme meydana gelmemiştir.

Taylor ve Oskay (1995), Türk ve Amerikalı üniversite öğrencilerini kimlik statüleri ve ailesel özellikleri açısından karşılaştırmışlardır. Çalışma sonucunda Amerikalı ergenlerin Türk akranlarına göre daha fazla başarılı ve askıya alınmış

kimlik statüsünde oldukları belirlenmiştir. Öte yandan Türk ailelerinin daha yetkici (otoriter) olduğu, özerkliğe izin vermeyen tutumlar gösterdiği, bu nedenle gençlerin daha fazla ipotekli kimlik statüsüne sahip olduğu ifade edilmiştir.

Matos, Barbosa, Almeida ve Costa (1999), ebeveyne bağlanma ile kimlik statüleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmaya 361 ergen katılmış ve katılımcılara kimlik ve ebeveyne bağlanma ölçekleri uygulanmıştır. Bulgular cinsiyet açısından ele alındığında cinsiyete ilişkin farklılıkların sadece dağınık kimlik statüsünde yer aldığı görülmüştür. Erkeklerin dağınık kimlik statüsü puanlarının, Bergh ve Erling (2005), ve Graf, Mullis ve Mullis' in (2008) çalışmalarında da belirttikleri gibi, kızların dağınık kimlik statüsü puanlarına oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Dağınık kimlik statüsündeki ergenlerin en düşük düzeyde ebeveyne bağlanma yaşadığı saptanmıştır. Ebeveynlerin, ergenlerin araştırma ve bireyselliğini engellemesi ise kimlik boyutları ile ilişkili bulunmamıştır.

Bradley ve Matsukis (2000), Avusturyalı üniversite 1. sınıf öğrencilerinde benlik kimlik statüsü ile suç davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda askıya alınmış ve başarılı kimlik statüsünde olan ergenlerin benzer düzeyde suç davranışları gösterdikleri, askıya alınmış kimlik statüsündekilerin başarılı kimlik statüsünde olanlara göre suç davranışını daha çekici buldukları görülmüştür. İpotekli kimlik statüsünde olanların suç davranış düzeylerinin az olduğu ve suç davranışlarının en az bu grup için çekici olduğu saptanmıştır.

Sandhu ve Tung (2004), geç ergenlerin kendilerine yönelik yabancılaşmasında kimlik bilgisi ve kimlik statülerinin katkısını araştırmışlardır. Yaşları 18–21 arasında değişen bireylerle yapılan araştırma sonucunda başarılı kimlik ve ipotekli kimlik statüsünün yabancılaşma ile anlamlı düzeyde ters yönde bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Askıya alınmış ve dağınık kimlik statülerinin ise yabancılaşma ile anlamlı düzeyde pozitif yönde bir ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Graf, Mullis ve Mullis (2008) tarafından, 434 ergen ile yürütülen bir çalışmada, cinsiyet ve yaşlar arasında da anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Erkeklerin kızlara göre daha fazla ipotekli ve dağınık kimlik statüsü içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca küçük yaştaki ergenlerin, büyük yaştaki

ergenlerden daha düşük düzeyde askıya alınmış kimlik statüsünde olduğu bulunmuştur.

2.2.4.2. Kimlik Statüleri İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Erçelik (2016) Temel psikolojik ihtiyaçlar ile kimlik statüleri arasındaki ilişkiyi beliren yetişkinlik döneminde aile ve arkadaş ortamı olmak üzere iki ayrı sosyal bağlamda incelemeyi amaçlamış olup 288 üniversite öğrencisi kimlik statüleri ve temel psikolojik ihtiyaçların anne, baba ve en yakın arkadaş ortamında karşılanması ile ilgili ölçekleri doldurulmuştur. Sonuçlar temel psikolojik ihtiyaçların arkadaş ortamında aile ortamından daha fazla karşılandığını göstermiştir. Bunun yanı sıra üniversite eğitim yılının dağınık kimlik üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Dağınık kimliğin üniversitenin ilk yılındaki öğrencilerde en az beş yıldır üniversite eğitimi alan kişilerden daha fazla olduğunu bulunmuştur. Sonuçlar ayrıca temel psikolojik ihtiyaçların en yakın arkadaş tarafından karşılanmasının tüm kimlik statülerini yordadığını göstermiştir ancak temel psikolojik ihtiyaçların anne tarafından karşılanmasının yalnızca askıya alınmış kimliği, baba tarafından karşılanması ise ipotekli kimliği arkadaş ile beraber yordadığı bulunmuştur.

Ergin(2015) yetişkinlik dönemindeki bireylerin kimlik statüleri ile kullandıkları başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada. Beliren yetişkinlik dönemi özelliklerinin ve kimlik statülerinin bazı demografik değişkenlere (çalışan ya da öğrenci olma, cinsiyet, aile ile birlikte yaşama ya da aileden ayrı yaşama) göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla analizler yapılmış olup kimlik statüleri ile ilgili olarak yapılan analiz sonuçları incelendiğinde; ipotekli kimlik açısından çalışan ve öğrenci bireyler açısından anlamlı fark olduğu, çalışan bireylerin öğrencilere göre ipotekli kimlik puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra erkeklerin kadınlara göre ipotekli ve kararsız kimlik puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Son olarak da ailesi ile birlikte yaşayan bireylerin ipotekli kimlik puanlarının ailesinden ayrı yaşayanlara göre; ailesinden ayrı yaşayan bireylerin başarılı kimlik puanlarının da ailesi ile birlikte yaşayanlara göre daha yüksek olduğu ve aradaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür.

Baş (2013) ergenlerin bağlanma stilleri ve kimlik statüleri arasındaki ilişkiyi ve bu iki değişkenin yaş, cinsiyet, annenin eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu,

annenin doğum yaptığı yaş ve ergenin kardeş sırasına göre değişip değişmediğini incelemeyi amaçlanmıştır. Bulgular, askıya alınmış kimlik statüsü ile kayıtsız bağlanma stilleri arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu, aynı zamanda dağınık kimlik statüsü ile saplantılı bağlanma statüsü arasında ise düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Cinsiyete göre korkulu bağlanma stili puanları farklılaşmış ve kızların daha yüksek bir puan aldığı görülmüştür. Askıya alınmış kimlik, dağınık kimlik ve ipotekli kimlik statülerinden ise erkeklerin kızlara oranla daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Askıya alınmış kimlik statüsü ve Başarılı kimlik statüsü puanları arasında ise düşük düzeyde ve negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Annenin eğitim durumu değişkenine bakıldığında, anneleri üniversite ve üzeri eğitime sahip ergenlerin güvenli bağlanma stili puanlarının, anneleri okur-yazar olmayan ergenlerin güvenli bağlanma stili puanlarından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Annesi ilköğretimden mezun olan ergenlerin askıya alınmış kimlik ortalamalarının, anneleri üniversite ve üzeri eğitime sahip ergenlerin askıya alınmış kimlik ortalamalarından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Annesi çalışan ergenlerin askıya alınmış kimlik statüsü ve dağınık kimlik statüsü puanlarının da, annesi ev hanımı olan ergenlerin askıya alınmış kimlik statüsü ve dağınık kimlik statüsü puanlarından anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Ergenlerin kardeş sırası incelendiğinde ise bağlanma stilleri ve kimlik statüleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bacanlı(2012) Dört genel karar verme stili ve ego kimlik statüleri arasındaki ilişkilerin doğasını incelemiş ve Karar verme stratejileri (Kuzgun, 2005) ile Genişletilmiş Ego Kimlik Statüleri (Oskay, 1997) ölçeklerini üniversiteye yeni başlamış 298 (168 kız ve 130 erkek) Türk öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları, başarılı kimlik statüsünün mantıklı karar verme stiliyle pozitif anlamlı fakat bağımlı ve kararsız stiller ile negatif anlamlı ilişkili olduğunu gösterdi. Kargaşalı, bağımlı ve moratorium statüler içtepkisel ve kararsızlık stilleriyle pozitif anlamlı ilişkili olduğu bulgusuna varmışlardır.

Oral (2012) ergenlerde kimlik statülerinin başarı amaç yönelimleri arasındaki ilişkiyi incelemiş olup araştırmada elde edilen sonuçlara göre, ergenlerin kimlik statüleri ve başarı amaç yönelimlerinin, sınıf düzeyine, cinsiyete ve okul türüne göre

anlamli şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bulgulara bakıldığında ayrıca, başarı amaç yönelimlerine göre ergenlerin kimlik statülerinin anlamli olarak yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Akar(2012) üniversiteye devam eden öğrencilerinin kimlik statüleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında ayrıca kimlik statüleri ile cinsiyet, yaş, sınıf, anne-babanın eğitim düzeyi, anne baba ilişkileri, kardeş sayısı, doğum sırası, çalışıp çalışmama durumları, köy/kent kökeni arasındaki ilişki de araştırılmıştır. Araştırmada, üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma stili puanları ile başarılı kimlik statüsü puanları arasında pozitif yönde, moratoryum kimlik statüsü ve kargaşalı kimlik statüsü puanları arasında ise negatif yönde anlamli ilişki bulunurken; korkulu bağlanma stili puanları ile moratoryum kimlik statüsü puanları ve kargaşalı kimlik statüsü puanları arasında pozitif yönde anlamli ilişki bulunmuştur. Kaçınan bağlanma stili puanları ile de moratoryum ve kargaşalı kimlik statüsü puanları arasında pozitif yönde anlamli ilişki bulunurken; saplantılı bağlanma stili puanları ile kimlik statüleri arasında anlamli bir ilişki bulunmamıştır. Üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri ile yaş, sosyoekonomik düzey ve doğum sırası arasında anlamli bir ilişki bulunmuştur.

Yenihayat (2011) Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, kimlik statüleri ve algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkilerini incelemiş olup araştırmanın bulgularına göre, algılanan baba denetimi, anne kabulü ve denetimi başarılı kimlik statüsünü olumlu yönde; anne kabulü moratoryum kimlik statüsünü olumsuz yönde; baba denetimi ve kabulü ipotekli kimlik statüsünü olumlu yönde; anne kabulü ise kargaşalı kimlik statüsünü olumsuz yönde yordamaktadır. Gelişime açıklık, başarılı kimlik statüsünü olumlu yönde; ipotekli ve kargaşalı kimlik statüsünü olumsuz yönde yordamaktadır. Özdenetimin, başarılı ve ipotekli kimlik statüsünü olumlu yönde, moratoryum ve kargaşalı kimlik statüsünü olumsuz yönde yordadığı görülmektedir. Duygusal tutarsızlık ise, moratoryum kimlik statüsünü olumlu yönde yordamaktadır.

Arslan (2008), Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanmasını, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmışlardır. 233 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ve testin tekrarıyla güvenilirlik ölçülmüştür. Geçerlik ise kapsam kapsam geçerliği yolu

ile bulunmuştur. Elde edilen bulgular, Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türk öğrenciler üzerinde geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceğini göstermiştir.

Şahin(2009) yetiştirme yurdunda yaşayan ergenler ile ailesi yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada Kimlik statüleri verileri cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde, kızların kararsız kimlik statüsü skorlarının erkeklerin puanlarından yüksek olduğu görülmüştür. Bu iki grup cinsiyet ve kimlik statüleri açısından ayrı ayrı değerlendirilmiş ve bu değerlendirme sonucunda ailesinin yanında yaşayan erkeklerin, bağımlı kimlik statüsü puanlarının kızlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu yetiştirme yurdunda yaşayan kızların ise kararsız kimlik statüsünde erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Yaş değişkenine göre kimlik statüleri puan ortalamaları karşılaştırıldığında, başarılı kimlik statüsünde yaşı 18 olan ergenlerin, yaşı 16 olan ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek puanlar elde ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşama durumlarına göre ergenler karşılaştırıldığında ise, ailesi yanında yaşayan ergenlerin başarılı ve bağımlı kimlik statüsü puan ortalamalarının yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin ise kararsız ve kargaşalı kimlik statüsü puan ortalamalarının ailesi ile birlikte yaşayan ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelendiğinde, güvenli bağlanma stili ile kararsız kimlik statüsü arasında negatif yönlü, saplantılı bağlanma stili ile kararsız kimlik statüsü arasında pozitif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur.

Gönül(2008) Bu araştırmanın amacı, genç yetişkinlerin kimlik statüleri ile durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır. Araştırma sonucunda; başarılı kimlik statüsü ile durumluk ve sürekli kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunurken; ipotekli, moratoryum ve başarısız kimlik statüleri ile durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Cinsiyetlere göre kimlik statüleri incelendiğinde, başarılı kimlik statüsüne sahip kadınların oranının erkeklere göre fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pala(2007)Türkiyedeki ergenlerin kimlik statüleri, algılanan anne- baba kabul redleri ve psikolojik uyumları arasındaki ilişki karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bağımlı ergenlerin başarılı kimlik statüsü puanları kontrol grubunun ilgili puanlarından anlamlı derecede düşükken; bağımlı grubun kargasalı kimlik statüsü puanları kontrol grubuna oranla anlamlı derecede yüksektir.

Morsünbül(2005) çalışmasında Türkiye'deki ergenlerin kimlik statüleri ve bağlanma stilleri, Psikososyal Gelişim Kuramı ve Bağlanma Kuramı çerçevesinde ele almış ve kimlik statülerinin bağlanma stillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı, kimlik statülerinin ve bağlanma stillerinin cinsiyete göre ve lisede, üniversitede öğrenci olmaya göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırmıştır. Yapılan araştırmada lisede ve üniversitede okuyan toplam 401 kişiye ulaşılmış olup araştırma bulgularına göre Kimlik statülerinin bağlanma stillerine göre farklılaştığı ancak bu farklılaşmanın sadece askıya alınmış kimlik statüsü boyutunda olduğu saptanmıştır. Kimlik statülerinin ve bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaştığı ve aynı zamanda lisede ve üniversitede öğrenci olmaya göre de farklılaştığı saptanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin kimlik gelişim düzeylerinin buldukları fakülte ve anabilim dalına göre inceleyen Oskay (1997) 1710 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Öğrencilere Kişisel Bilgi Formu ve Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre hem fakülte hem de anabilim dalları düzeyinde kimlik gelişimine ilişkin bazı farklılıklar bulunmuştur. Kimlik başarısı açısından en üst düzeyde Eğitim Fakültesi ve Tıp Fakültesi, en alt düzeyde ise Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri yer almıştır. Anabilim dallarına göre ise kimlik başarısı açısından en üst düzeyde İngilizce Öğretmenliği ve Rehberlik ve Psikolojik Danışma öğrencileri, en alt düzeyde ise Eğitim Programları ve Öğretim öğrencileri yer almıştır.

BÖLÜM III

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, lise öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlükleri ile Ego Kimlik Statüleri arasındaki ilişkinin incelendiği genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modelindedir. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan taramalardır. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2008).

3.2. Çalışma Evreni –Örnekleme

Araştırmanın evreni, 2015–2016 Öğretim Yılında Konya ili merkez ilçe (Meram, Karatay, Selçuklu) de devam eden lise 9.10. ve 11. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Örnekleme, 306'si erkek, 302'si kız toplam 608 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubunun çeşitli değişkenlere göre dağılımı Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7 de gösterilmiştir.

Tablo 2:Cinsiyete İlişkin Frekans Tablosu

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Kız	302	49.7
Erkek	306	50.3
Toplam	608	100

Tablo 2 incelendiğinde, lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımı görülmektedir. Kızlar, 302 kişiyle çalışma grubunun %49,7'ini, erkekler 306 kişiyle çalışma grubunun %50,3'nu oluşturmaktadır.

Tablo 3:Sınıfa İlişkin Frekans Tablosu

Sınıf	Frekans	Yüzde (%)
9.sınıf	201	33
10.sınıf	204	33.5
11.sınıf	203	33.5
Toplam	608	100

Tablo 3'ye göre örneklemdaki lise öğrencilerinin 201'inin (% 33) 9. Sınıf, 204'ünün (%33,5) 10. Sınıf, 203'ünün (%35,5)11. Sınıf olduğu gözlenmektedir.

Tablo 4:Lise türlerine ilişkin frekans Tablosu

Sınıf	Frekans	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	197	32,5
Meslek lisesi	198	32,5
İmam Hatip Lisesi	213	35
Toplam	608	100

Tablo 4'e göre örneklemdaki lise öğrencilerinin 197 si (%32,5) Anadolu Lisesi öğrencisi,198'i (32,5)Meslek Lisesi öğrencisi ve 213'ü İmam Hatip Lisesi öğrencisi olduğu gözlenmiştir.

Tablo 5:Lise öğrencilerinin yaşlarına ilişkin frekans Tablosu

Yaş	Frekans	Yüzde (%)
15	195	32,1
16	191	31,4
17	187	30,7
18	35	5,8
Toplam	608	100

Tablo 5 e göre örneklemdaki lise öğrencilerinin 195 inin (%32,1) 15 yaşında, 191 inin (%31,4) 16 yaşında, 187 sinin (%30,7) 17 yaşında ve 35 inin de (%5,8) 18 yaşında olduğu gözlenmiştir.

Tablo 6: Anne Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Tablosu

Eğitim durumu	Frekans	Yüzde (%)
İlkokul	344	56,6
Ortaokul	141	23,2
Lise	94	15,5
Üniversite	28	4,6
Diğer	1	0,2
Toplam	608	100

Tablo-6 incelendiğinde örneklemi oluşturan lise öğrencilerinin anne eğitim durumlarına bakıldığında 344'ü (%56,6) ilkokul. 141' inin (%23,2) ortaokul, 94'ünün (%15,5) lise, 28' inin (%4,6) üniversite, 1'inin (%0,2) diğer eğitimi aldığı görülmektedir.

Tablo 7: Baba Eğitim Durumuna İlişkin Frekans Tablosu

Eğitim durumu	Frekans	Yüzde (%)
İlkokul	202	33,2
Ortaokul	124	20,4
Lise	150	24,7
Üniversite	130	21,4
Diğer	2	0,3
Toplam	608	100

Tablo-7 incelendiğinde örneklemi oluşturan lise öğrencilerinin Baba eğitim durumlarına bakıldığında 202'sinin (%33,2) İlkokul. 124' ünün (%20,4) Ortaokul, 150'sinin (%24,7) Lise, 130' unun (%21,4) Üniversite, 2'sinin (%0,3) Diğer eğitimi aldığı görülmektedir.

Tablo 8:Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre Frekans Tablosu

Gelir Düzeyi	Frekans	Yüzde (%)
0-1000 TL arasında	67	11
1001-1500 TL arasında	130	21,4
1501-2000 TL arasında	101	16,6
2001-2500 TL arasında	110	18,1
2501-3000 TL arasında	82	13,5
3001 TL ve üzerinde	118	19,4
Toplam	608	100

Tablo-8' ye göre örneklemdaki lise öğrencilerinin ailelerinin ortalama aylık gelir düzeylerine bakıldığında 67'sinin (%11) 0-1000 TL arasında.130'unun (%21,4) 1001-1500 TL arasında. 101'inin (%16,6) 1501-2000 TL arasında. 110'unun (%18,1) 2001-2500 TL arasında. 82'sinin (%13,5) 2501-3000 TL arasında. 118'inin ise (%19,4) 3001 TL ve üzerinde aylık gelire sahip oldukları görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1.Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırma kapsamına alınan öğrencilerin cinsiyet, yaş, okul türü, sınıfı, anne-baba eğitim durumu ve ailenin ortalama aylık geliri, değişkenler açısından sahip oldukları niteliklere ilişkin bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2. Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği(GOEKSÖ)

Araştırmada kimlik statülerini belirlemek amacı ile Bennion ve Adams (1986) tarafından geliştirilen Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği (GOEKSÖ) kullanılmıştır (Ek I). Ölçek Marcia'nın ortaya koyduğu dört kimlik statüsünü belirlemeye yönelik 64 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir.

Likert tipi 1-6 puan arasında derecelenen ölçek, kişilerarası ve ideolojik alanlardaki kimlik düzeyini ölçmekte olup kişilerarası alan arkadaşlık, flört, cinsiyet

rollerini ve boş zaman etkinlikleri; ideolojik alan ise politik düşünceler, mesleki seçimler, felsefi yaşam biçimi ve dini inançları kapsamaktadır. Kişilerarası ve ideolojik alanın her biri için dört alt ölçek bulunmaktadır. Bunlar, başarılı kimlik statüsü, askıya alınmış kimlik statüsü, ipotekli kimlik statüsü, dağınık kimlik statüsüdür. Ölçeğin puanları, verilen yanıtların toplam puanlarına dayanarak elde edilmektedir. Ölçeğin alt ölçeklerini oluşturan kimlik statülerinden her biri yukarıda belirtilen sekiz alanda sorulan 16 madde ile ölçülmektedir. Her bir kimlik statüsü için toplam puan, 16 ile 96 puan arasındadır.

Başarılı kimlik statüsü, bireyin bir araştırma periyodu sonrasında kimliğini bulmasını ifade etmekle beraber “Arkadaşlık etmek için birçok neden vardır. Ama ben yakın arkadaşlarımı kendi karar verdiğim belirli bazı değerleri ve benzerlikleri temel alarak seçiyorum” maddesi başarılı kimlik statüsünü ölçen bir maddedir.

Askıya alınmış kimlik statüsü ise bireyin hali hazırda araştırma içinde bulunduğu ancak henüz karar verme aşamasına geçememesini yansıtır. “Bir birey olarak ne derecede yetenekli olduğuma ve benim için hangi mesleklerin uygun olacağına hala karar vermeye çalışıyorum” maddesi askıya alınmış kimlik statüsünü ifade eden bir maddedir.

İpotekli kimlik statüsü, bireyin araştırma yapmadan ebeveynlerin belirlediği kimliği benimsemesi anlamına gelir. “Hoşa giden bir yaşam tarzı ile ilgili görüşlerimi annemle babam öğretti ve bana öğrettiklerini sorgulama gereksinimi duymuyorum” ifadesi ipotekli kimlik statüsünü ölçen bir ifadedir.

Dağınık kimlik statüsü, bireyin çok az rol denemelerine girdiği ya da girmedikleri ve kimlik bağlılığı yaşamamasını yansıtır. “Flört etme konusu ile ilgili olarak fazla düşünmem. Her şeyi sadece oluruna bırakırım” maddesi dağınık kimlik statüsünü ifade eden bir maddedir. (Oskay 1998).

Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeğinin Türkçe çevirisi ve uyarlaması Oskay (1998) tarafından yapılmıştır. GOEKSÖ, öncelikle kültürlerarası bir çalışmada kullanılmak üzere Oskay tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.

Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeğinin güvenirlik çalışmaları Cronbach Alfa iç tutarlılık, iki yarım test güvenirlik ve test-tekrar test yöntemleri ile hesaplanmıştır. Sırasıyla başarılı, askıya alınmış, ipotekli ve dağınık kimlik statüleri için .75, .73, .84, .67 olarak bulunmuştur. İki yarım test güvenirliği 1224 kişiden

oluşan örneklem grubundan elde edilen verilere dayanarak, sırasıyla başarılı, askıya alınmış, ipotekli ve dağınık kimlik statüleri için. 74, .73, .86 ve. 65 olarak bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirliği Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinden toplam 115 öğrenciye ilk uygulamadan dört hafta sonra GOEKSÖ uygulanarak sırasıyla başarılı, askıya alınmış, ipotekli ve dağınık kimlik statüleri için. 72, .77, .81 ve. 79 olarak bulunmuştur (Oskay 1998).

3.3.3. Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğinin Türkçe Revize Edilmiş Lise Formu (KKVGÖ-LFR):

Araştırma grubundaki öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerini ölçmek için Türkçe Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğinin Revize Edilmiş Lise Formu: KKVGÖ-LFR (Bacanlı, Doğan ve Hamamcı, 2012) kullanılmıştır.

Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğinin Lise öğrencileri için Türkçe Formu 'nun (KKVGÖ-TLF, Bacanlı, 2008) güvenilirliğini ve geçerliğini Bacanlı, Doğan ve Hamamcı (2012) yeniden incelemişlerdir. Bu inceleme sonucunda Lise Öğrencileri İçin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğinin Revize Edilmiş Formu (KKVGÖ-LFR) oluşturulmuştur.

KKVGÖ-LFR, 36 maddeli (2'si dolgu maddesi) ve 5'li derecelmeli likert tipi bir ölçektir. KKVGÖ- LFR'nin faktör yapısını belirlemek için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları KKVGÖ-LFR'nin faktör yapısının Gati ve Saka'nın (2001a) ve Bacanlı'nın (2006) ölçekleri gibi Hazırlık Eksikliği (Hazırlık Eksikliği), Bilgi Eksikliği (BE) ve Tutarsız Bilgi (Tutarsız Bilgi) (olmak üzere 3 ana ölçekten oluştuğunu göstermiştir. KKVGÖ-LFR'nin faktör yapısı dayandırıldığı teorik yapıyla (Gati ve ark. 1996) da tutarlı bulunmuştur. KKVGÖ-LFR'den alınan yüksek puan güçlük düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Puanlar 36-180 arasında değişmektedir.

KKVGÖ-LFR'nin güvenilirliği için 3 ana alt ölçeğine ve bütününe ilişkin iç tutarlık değerleri Hazırlık Eksikliği. 47, Bilgi Eksikliği. 93, Tutarsız Bilgi. 88, ölçeğin tümü için. 92 bulunmuştur. Bu değerlerin orijinal KKVGÖ'nün (Gati ve Saka, 2001a) iç tutarlık değerleriyle (Hazırlık Eksikliği= .60, Bilgi Eksikliği= .93, Tutarsız Bilgi= .83, Toplam= .92) benzer olduğu söylenebilir. KKVGÖ-LFR'nin

geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin incelemelerin sonuçları bu ölçeğin güçlü psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermiştir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

3.4.1. Verilerin Toplanması

Verileri toplamak amacıyla daha önce tesadüfi olarak belirlenen örneklem grubundaki liselere ölçeklerin uygulanacağı saatler belirlenmiştir. Belirlenen saatlerde kitapçık şekline getirilen form kullanılmıştır. Kitapçık öğrencilerin demografik bilgileri ile ilgili bilgileri elde etmek için kişisel bilgi formu, Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği (GOEKSÖ), Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeğinden (KKVGÖ-LFR) oluşmaktadır. Uygulamadan önce ölçeklerle ilgili yönergeler okunmuş ve uygulamayla ilgili bir bilgi verilmiştir. Uygulama yaklaşık 35-40 dakika sürmüştür.

3.4.2. Verilerin Analizi

İlk aşamada ölçekler ayrı ayrı değerlendirilmiş, ölçeklere eksik ve yanlış cevap veren rastgele işaretlediği düşünülen 78 öğrencinin bilgi toplama araçları, araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Araştırma verileri toplandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılarak analizler için hazır duruma getirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde değişkenlere bağlı olarak SPSS 16,0 programı kullanılarak Korelasyon Katsayısı, Regresyon ve Bağımsız Gruplar t-testi, Tek yönlü varyans analizi sonucu farklılaşma çıkan durumlarda kaynağın belirlenmesi amacıyla Tukey Testi ve Sheffe Testi analizlerinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerini yanıtlamak için elde edilen verilerin istatistiksel çözümleri sonucunda ulaşılan bulgular, bu bulgulara ait tablolar, tablolara ilişkin açıklamalar ve bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bulgu ve yorumların sıralamasında alt problemlerin sırası izlenmiştir.

Tablo 9: Lise Öğrencilerinin Cinsiyete Göre KKVGO Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları

	CİNSİYET	N	\bar{X}	Ss	t	p
KKVGÖ	Kız	302	95.32	26.82	-2.624	0.009*
Toplam	Erkek	306	100.98	26.33		
Hazırlık Eksikliği	Kız	302	30.77	5.75	0.214	0.830
	Erkek	306	30.66	5.93		
Bilgi Eksikliği	Kız	302	30.86	12.33	-1.958	0.051
	Erkek	306	32.76	11.60		
Güvenilir Olmayan Bilgi	Kız	302	33.82	13.29	-3.496	0.001*
	Erkek	306	37.56	13.08		

* p<.05

Tablo 9 incelendiğinde, “KKVGÖ Toplam” puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin puan ortalaması 100,98 iken kızlarda bu değer 95.32’dir. Kız ve erkek öğrencilerin “KKVGÖ Toplam” puan ortalamaları arasındaki fark kontrol edilen t testinden de görüldüğü üzere 0.05 anlam düzeyinde $t=-2.62$ olup $p=0.009 < 0.05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlıdır.

“Hazırlık Eksikliği” puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin puan ortalaması 30.66 iken kızlarda bu değer 30.76’dır. Kız ve erkek öğrencilerin “Hazırlık Eksikliği” puan ortalamaları arasındaki fark kontrol edilen t testinden de

görüldüğü üzere 0.05 anlam düzeyinde $t=0.214$ olup $p=0.830>0.05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yani “Hazırlık Eksikliği” puan ortalamaları cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

“Bilgi Eksikliği” puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin puan ortalaması 32.76 iken kızlarda bu değer 30.86’dır. Kız ve erkek öğrencilerin “Bilgi Eksikliği” puan ortalamaları arasındaki fark kontrol edilen t testinden de görüldüğü üzere 0.05 anlam düzeyinde $t=-1.958$ olup $p=0.051>0.05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yani “Bilgi Eksikliği” puan ortalamaları cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

“Güvenilir Olmayan Bilgi” puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin puan ortalaması 37.56 iken kızlarda bu değer 33.82’dir. Kız ve erkek öğrencilerin “Güvenilir Olmayan Bilgi” puan ortalaması arasındaki fark kontrol edilen t testinden de görüldüğü üzere 0.05 anlam düzeyinde $t=-3.496$ olup $p=0.001<0.05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 10: Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre KKVGO Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler

	OKUL	N	X	Ss
KKVGO Toplam	Anadolu	197	102.66	27.27
	Meslek	198	97.53	25.90
	İHL	213	94.57	26.43
Hazırlık Eksikliği	Anadolu	197	30.38	6.20
	Meslek	198	30.60	5.36
	İHL	213	31.13	5.91
Bilgi Eksikliği	Anadolu	197	33.92	11.55
	Meslek	198	31.40	11.99
	İHL	213	30.25	12.18
Güvenilir Olmayan Bilgi	Anadolu	197	38.36	13.46
	Meslek	198	35.53	12.90
	İHL	213	33.40	13.13

Tablo 10 incelendiğinde, okul türlerine göre “KKVGÖ Toplam” puanlarında en yüksek ortalama 102,66 ile Anadolu Lisesinde, en düşük ortalama ise 94.57 ile İHL’de; ”Hazırlık Eksikliği” puanlarında en yüksek ortalama 31.13 ile İHL’de en düşük ortalama ise 30.60 ile Meslek Lisesinde; “Bilgi Eksikliği” puanlarında en yüksek ortalama 33.92 ile Anadolu lisesinde en düşük ortalama ise 30.25 ile İHL’de; “Güvenilir Olmayan Bilgi” puanlarında en yüksek ortalama 38.36 ile Anadolu Lisesinde en düşük ortalama ise 33.40 ile İHL’ de olduğu gözlemlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizinin sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Lise Öğrencilerinin Okul Türü Durumu Değişkenine Göre KKVGO Alt Boyutlarına İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
KKVGÖ Toplam	Gruplar Arası	6782.97	2	3391.48	4.82	.08
	Gruplar İçi	424635.20	606	704.20		
	Toplam	431418.17	608			
Hazırlık Eksikliği	Gruplar Arası	61.76	2	30.88	.91	.404
	Gruplar İçi	20582.44	606	34.02		
	Toplam	20644.20	608			
Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	1429.51	2	714.76	5.03	.007*
	Gruplar İçi	85626.52	606	142.00		
	Toplam	87056.03	608			
Güvenilir Olmayan Bilgi	Gruplar Arası	2522.40	2	1261.20	7.28	.001*
	Gruplar İçi	104855.53	606	173.32		
	Toplam	107377.92	608			

* p<.05

Tablo 11 incelendiğinde, lise öğrencilerinde Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin okul türü değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda “KKVGÖ Toplam” davranışına ait hesaplanan 4.82 F değeri, “Hazırlık Eksikliği”

davranışına ait hesaplanan .91 F değeri. 05 düzeyinde anlamlı bulunmazken($p>.05$) “Bilgi Eksikliği” davranışına ait hesaplanan 5.03 F değeri ve “Güvenilir Olmayan Bilgi” davranışına ait hesaplanan 7.28 F değeri . 05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur($p<.05$).Okul türü durumuna göre bilgi eksikliği ve güvenilir olmayan bilgi davranışında farklılaşmanın kaynağının bulunması amacıyla yapılan Tukey Testi’nin sonuçları Tablo 12’te verilmiştir.

Tablo 12: Lise Öğrencilerinin Okul Türü Durumu Değişkenine Göre Bilgi Eksikliği ve Güvenilir Olmayan Bilgi Davranışına ilişkin Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) OKUL	(J) OKUL	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Bilgi Eksikliği	Anadolu	Meslek	2.53	1.20	.090
		İHL	3.68*	1.18	.005
	Meslek	Anadolu	-2.53	1.20	.090
		İHL	1.15	1.18	.591
	İHL	Anadolu	-3.68*	1.18	.005
		Meslek	-1.15	1.18	.591
Güvenilir Olmayan Bilgi	Anadolu	Meslek	2.83	1.33	.084
		İHL	4.96*	1.30	.000
	Meslek	Anadolu	-2.83	1.33	.084
		İHL	2.13	1.30	.230
	İHL	Anadolu	-4.96*	1.30	.000
		Meslek	-2.13	1.30	.230

* $p<.05$

Tablo 12 incelendiğinde, lise öğrencilerinden Anadolu Lisesi’nde olanların bilgi eksikliği davranış puan ortalamaları, İHL’de olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı bulunmuştur ve lise öğrencilerinden Anadolu Lisesi’nde olanların güvenilir olmayan bilgi davranış puan ortalamaları, İHL’de olanlardan

anlamli düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamli düzeyde farklılığın olmadığı bulunmuştur.

Tablo 13: Lise ğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre KKVGO Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler

Anne Eğitim Durumu		N	X	Ss
KKVGO Toplam	İlköğretim	485	98.04	26.16
	Lise	94	99.14	27.92
	niversite	29	97.07	32.09
Hazırlık Eksikliği	İlköğretim	485	30.79	5.77
	Lise	94	30.48	5.66
	niversite	29	30.14	7.43
Bilgi Eksikliği	İlköğretim	485	31.82	11.97
	Lise	94	32.10	12.06
	niversite	29	30.93	12.57
Güvenilir Olmayan Bilgi	İlköğretim	485	35.51	13.01
	Lise	94	36.56	14.35
	niversite	29	36.00	14.98

Tablo 13 incelendiğinde, lise ğrencilerinin anne eğitim durumuna göre “KKVGO Toplam” puanlarında en yüksek ortalama 99.14 ile lise mezunları, en düşük ortalama ise 97.07 ile niversite mezunlarında; ”Hazırlık Eksikliği” puanlarında en yüksek ortalama 30.79 ile ilköğretim mezunlarında en düşük ortalama ise 30.14 ile niversite mezunlarında; “Bilgi Eksikliği” puanlarında en yüksek ortalama 32.10 lise mezunlarında en düşük ortalama ise 30.93 ile niversite mezunlarında; “Güvenilir Olmayan Bilgi” puanlarında en yüksek ortalama 36.56 ile lise mezunlarında en düşük ortalama ise 35.51 ile ilköğretim mezunlarında olduğu gözlemlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamli olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizinin sonuçları Tablo 14’da verilmiştir.

Tablo 14: Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre KKVGO Alt Boyutlarına İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
KKVGÖ Toplam	Gruplar Arası	131.02	2	65.508	.092	.912
	Gruplar İçi	431287.15	606	715.236		
	Toplam	431418.17	608			
Hazırlık Eksikliği	Gruplar Arası	17.92	2	8.958	.263	.769
	Gruplar İçi	20626.29	606	34.093		
	Toplam	20644.20	608			
Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	30.07	2	15.033	.104	.901
	Gruplar İçi	87025.97	606	144.322		
	Toplam	87056.03	608			
Güvenilir Olmayan Bilgi	Gruplar Arası	89.64	2	44.820	.253	.777
	Gruplar İçi	107288.28	606	177.336		
	Toplam	107377.92	608			

* p<.05

Tablo 14 incelendiğinde, lise öğrencilerinde Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin Anne Eğitim Durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda “KKVGÖ Toplam” davranışına ait hesaplanan .092 F değeri, “Hazırlık Eksikliği” davranışına ait hesaplanan .263 F değeri “Bilgi Eksikliği” davranışına ait hesaplanan .104 F değeri ve “Güvenilir Olmayan Bilgi” davranışına ait hesaplanan .253 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır(p>.05).

Tablo 15: Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre KKVGO Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler

	Baba Eğitim Durumu	N	X	Ss
KKVGO Toplam	İlköğretim	326	98.25	25.89
	Lise	150	98.22	26.49
	Üniversite	132	97.90	29.05
Hazırlık Eksikliği	İlköğretim	326	30.62	5.75
	Lise	150	31.03	5.03
	Üniversite	132	30.58	6.83
Bilgi Eksikliği	İlköğretim	326	32.14	11.64
	Lise	150	31.69	12.24
	Üniversite	132	31.16	12.63
Güvenilir Olmayan Bilgi	İlköğretim	326	35.49	12.54
	Lise	150	35.51	14.01
	Üniversite	132	36.44	14.34

Tablo 15 incelendiğinde, lise öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre “KKVGO Toplam” puanlarında en yüksek ortalama 98.25 ile ilköğretim mezunları, en düşük ortalama ise 97.90 ile üniversite mezunlarında; ”Hazırlık Eksikliği” puanlarında en yüksek ortalama 31.03 ile lise mezunlarında en düşük ortalama ise 30.58 ile üniversite mezunlarında; “Bilgi Eksikliği” puanlarında en yüksek ortalama 32.14 ilköğretim mezunlarında en düşük ortalama ise 31.16 ile üniversite mezunlarında; “Güvenilir Olmayan Bilgi” puanlarında en yüksek ortalama 36.44 ile üniversite mezunlarında en düşük ortalama ise 35.49 ile ilköğretim mezunlarında olduğu gözlemlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan varyans analizinin sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16: Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre KKVGO Alt Boyutlarına İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
KKVGÖ Toplam	Gruplar Arası	11.89	2	5.95	.008	.992
	Gruplar İçi	431406.28	606	715.43		
	Toplam	431418.17	608			
Hazırlık Eksikliği	Gruplar Arası	20.54	2	10.27	.301	.740
	Gruplar İçi	20623.67	606	34.09		
	Toplam	20644.20	608			
Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	93.09	2	46.55	.323	.724
	Gruplar İçi	86962.94	606	144.22		
	Toplam	87056.03	608			
Güvenilir Olmayan Bilgi	Gruplar Arası	92.51	2	46.25		
	Gruplar İçi	107285.41	606	177.33	.261	.770
	Toplam	107377.92	608			

* p<.05

Tablo 16 incelendiğinde, Lise Öğrencilerinde Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin Baba Eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda “KKVGÖ Toplam” davranışına ait hesaplanan .008 F değeri, “Hazırlık Eksikliği” davranışına ait hesaplanan. 301 F değeri, “Bilgi Eksikliği” davranışına ait hesaplanan. 323 F değeri ve “Güvenilir Olmayan Bilgi” davranışına ait hesaplanan. 261 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır(p>.05).

Tablo 17: Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre KKVGO İle İlgili Betimsel İstatistikler

	Aile Gelir Durumu	N	\bar{X}	Ss
KKVGO Toplam	0-1000 TL arası	67	93.85	6.29
	1001-1500 TL arası	130	99.01	5.17
	1501-2000 TL arası	101	97.56	4.99
	2001-2500 TL arası	110	100.84	5.31
	2501-3000 TL arası	82	93.03	6.93
	3001- VE ÜSTÜ	118	101.28	6.51
Hazırlık Eksikliği	0-1000 TL arası	67	29.99	5.83
	1001-1500 TL arası	130	30.63	25.21
	1501-2000 TL arası	101	30.47	24.80
	2001-2500 TL arası	110	31.51	23.61
	2501-3000 TL arası	82	30.05	25.80
	3001- VE ÜSTÜ	118	31.15	29.48
Bilgi Eksikliği	0-1000 TL arası	67	30.51	30.31
	1001-1500 TL arası	130	32.35	12.22
	1501-2000 TL arası	101	32.68	11.24
	2001-2500 TL arası	110	33.13	11.28
	2501-3000 TL arası	82	27.91	11.91
	3001- VE ÜSTÜ	118	32.70	12.41
Güvenilir Olmayan Bilgiler	0-1000 TL arası	67	33.36	12.68
	1001-1500 TL arası	130	36.02	12.00
	1501-2000 TL arası	101	34.41	12.30
	2001-2500 TL arası	110	36.52	12.09
	2501-3000 TL arası	82	35.11	13.59
	3001- VE ÜSTÜ	118	37.42	14.30

Tablo 17 incelendiğinde, Ailenin gelir durumuna göre, “KKVGÖ Toplam” puanlarında en yüksek ortalama 101.28 ile 3001- ve üzeri, en düşük ortalama ise 93.03 ile 2501-3000 TL arasında geliri olanlarda; “Hazırlık Eksikliği” puanlarında en yüksek ortalama 31.51 ile 2001-2500 TL arası, en düşük ortalama ise 29.99 ile 0-1000 TL arasında geliri olanlarda; “ Bilgi Eksikliği ” puanlarında en yüksek ortalama 33.13 ile 2001 -2500 TL arası, en düşük ortalama ise 27.91 ile 2501-3000TL arasında geliri olanlarda; “Güvenilir Olmayan Bilgiler” puanlarında en yüksek ortalama 37.42 ile 3001- ve üzeri, en düşük ortalama ise 33.36 ile 0-1000 TL ve arasında geliri olanlarda gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizinin sonuçları Tablo18’de verilmiştir.

Tablo 18: Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre KKVGÖ Alt Boyutlarına İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
KKVGÖ Toplam	Gruplar Arası	5438.97	5	1087.79	1.532	.178
	Gruplar İçi	425979.20	603	709.97		
	Toplam	431418.17	608			
Hazırlık Eksikliği	Gruplar Arası	171.26	5	34.25	1.007	.413
	Gruplar İçi	20472.94	603	34.01		
	Toplam	20644.20	608			
Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	1742.49	5	348.50	2.451	.033
	Gruplar İçi	85313.55	603	142.19		
	Toplam	87056.03	608			
Güvenilir Olmayan Bilgi	Gruplar Arası	1002.94	5	200.59		
	Gruplar İçi	106374.98	603	176.70	1.135	.340
	Toplam	107377.92	608			

* p<.05

Tablo 18 incelendiğinde, lise öğrencilerinde Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin Aile Gelir Durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda “KKVGÖ Toplam” davranışına ait hesaplanan -1.532 F değeri, “Hazırlık Eksikliği” davranışına ait hesaplanan 1.007 F değeri ve “Güvenilir Olmayan Bilgi” davranışına ait hesaplanan 1.135 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmazken ($p>.05$) “Bilgi Eksikliği” davranışına ait hesaplanan 2.451 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur($p<.05$).

Tablo 19: Lise Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Kimlik Statüleri Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Başarılı	Kız	302	63.67	11.61	1.706	.088
	Erkek	306	62.07	11.57		
Moratoryum	Kız	302	53.35	11.73	-2.304	.022
	Erkek	306	55.66	12.88		
İpotekli	Kız	302	51.23	14.33	-3.005	.003
	Erkek	306	54.64	13.66		
Dağınık	Kız	302	53.26	11.18	-1.105	.270
	Erkek	306	54.33	12.78		

Tablo 19 incelendiğinde, “Başarılı Kimlik” puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin puan ortalaması 62.07 iken kızlarda bu değer 63.67’dir. Kız ve erkek öğrencilerin “Başarılı kimlik” puan ortalamaları arasındaki fark kontrol edilen t testinden de görüldüğü üzere 0.05 anlam düzeyinde $t=1.706$ olup $p=0.088>0.05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı değildir.

“Moratoryum kimlik” puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin puan ortalaması 55.66 iken kızlarda bu değer 53.35’tir. Kız ve erkek öğrencilerin “Moratoryum kimlik” puan ortalamaları arasındaki fark kontrol edilen t testinden de görüldüğü üzere 0.05 anlam düzeyinde $t=-2.304$ olup $p=0.022<0.05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlıdır.

“İpotekli kimlik” puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin puan ortalaması 54.64 iken kızlarda bu değer 51.23’tür. Kız ve erkek öğrencilerin “İpotekli kimlik” puan ortalamaları arasındaki fark kontrol edilen t testinden de görüldüğü üzere 0.05 anlam düzeyinde $t=-3.005$ olup $p=0.003<0.05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlıdır.

“Dağınık kimlik” puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin puan ortalaması 53.26 iken kızlarda bu değer 54.33’tür. Kız ve erkek öğrencilerin “Dağınık kimlik” puan ortalaması arasındaki fark kontrol edilen t testinden de görüldüğü üzere 0.05 anlam düzeyinde $t=-1.105$ olup $p=0.270>0.05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 20: Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Kimlik Statüleri Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler

	Okul türü	N	X	Ss
Başarılı	Anadolu	197	63.71	11.45
	Meslek	198	60.30	11.29
	İHL	213	64.46	11.69
Moratoryum	Anadolu	197	57.84	11.91
	Meslek	198	53.53	11.76
	İHL	213	52.33	12.74
İpotekli	Anadolu	197	55.18	14.18
	Meslek	198	51.05	13.57
	İHL	213	52.65	14.25
Dağınık	Anadolu	197	56.70	12.31
	Meslek	198	53.08	10.65
	İHL	213	51.79	12.46

Tablo 20 incelendiğinde, okul türlerine göre “Başarılı kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 64.46 ile İHL’de, en düşük ortalama ise 60.30 ile Meslek Lisesi’nde; “Moratoryum kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 57.84 ile Anadolu Lisesi’nde en düşük ortalama ise 52.33 ile İHL’de; “İpotekli kimlik” puanlarında en

yüksek ortalama 55.18 ile Anadolu lisesinde en düşük ortalama ise 51.05 ile Meslek Lisesi'nde; "Dağınık kimlik " puanlarında en yüksek ortalama 56.70 ile Anadolu Lisesinde en düşük ortalama ise 51.79 ile İHL' de olduğu gözlemlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizinin sonuçları Tablo 21'te verilmiştir.

Tablo 21: Lise Öğrencilerinin Okul Türü Durumu Değişkenine Göre Kimlik Statülerine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başarılı	Gruplar Arası	1979.24	2	989.62	7.51	.001
	Gruplar İçi	79761.15	606	131.84		
	Toplam	81740.40	608			
Moratoryum	Gruplar Arası	3378.53	2	1689.27	11.43	.000
	Gruplar İçi	89285.17	606	147.82		
	Toplam	92663.70	608			
İpotekli	Gruplar Arası	1715.25	2	857.62	4.37	.013
	Gruplar İçi	118771.96	606	196.32		
	Toplam	120487.21	608			
Dağınık	Gruplar Arası	2616.40	2	1308.20	9.31	.000
	Gruplar İçi	84837.08	606	140.46		
	Toplam	87453.48	608			

* p<.05

Tablo 21 incelendiğinde, lise öğrencilerinde ego kimlik statülerinin okul türü değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda "Başarılı kimlik" statüsüne ait hesaplanan 7.51 F değeri, "Moratoryum kimlik " statüsüne ait hesaplanan 11.43 F değeri, "İpotekli kimlik " statüsüne ait hesaplanan 4.37 F değeri ve "Dağınık kimlik" statüsüne ait hesaplanan 9.31 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur (p<.05). Okul türü durumuna göre farklılaşmanın kaynağının bulunması amacıyla yapılan Scheffe Testi'nin sonuçları Tablo 22'te verilmiştir.

Tablo 22: Lise Öğrencilerinin Okul Türü Durumu Değişkenine Göre Başarılı, Moratoryum, İpotekli, Dağınık kimlik statülerine ilişkin Scheffe Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) OKUL	(J) OKUL	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	P
Başarılı	Anadolu	Meslek	3.41*	1.16	.013
		İHL	-.75	1.14	.806
	Meslek	Anadolu	-3.41*	1.16	.013
		İHL	-4.15*	1.13	.001
	İHL	Anadolu	.75	1.14	.806
		Meslek	4.15*	1.13	.001
Moratoryum	Anadolu	Meslek	4,30*	1.23	.002
		İHL	5,50*	1.20	.000
	Meslek	Anadolu	-4,30*	1.23	.002
		İHL	1,20	1.20	.608
	İHL	Anadolu	-5,50*	1.20	.000
		Meslek	-1,20	1.20	.608
İpotekli	Anadolu	Meslek	4,13*	1.41	.014
		İHL	2,53	1.39	.189
	Meslek	Anadolu	-4,13*	1.41	.014
		İHL	-1,60	1.38	.512
	İHL	Anadolu	-2,53	1.39	.189
		Meslek	1,60	1.38	.512
Dağınık	Anadolu	Meslek	3,62*	1,19	.010
		İHL	4,91*	1,17	.000
	Meslek	Anadolu	-3,62*	1,19	.010
		İHL	1,29	1,17	.547
	İHL	Anadolu	-4,91*	1,17	.000
		Meslek	-1,29	1,17	.547

* p<.05

Tablo 22 incelendiğinde, lise öğrencilerinden Anadolu Lisesi'nde olanların başarılı kimlik statüsü puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde olanlardan anlamlı

düzeyde yüksek, Meslek Lisesi'nde olanların Anadolu Lisesi ve İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmada ise anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı bulunmuştur. Anadolu Lisesi'nde olanların moratoryum kimlik statüsü puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde ve İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde farklı olduğu ve Meslek Lisesi'nde olanların İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmada ise anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı bulunmuştur. Anadolu Lisesi'nde olanların ipotekli kimlik statüsü puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı bulunmuştur. Anadolu Lisesi'nde olanların dağınık puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde ve İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde farklı olduğu ve Meslek Lisesi'nde olanların İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı bulunmuştur.

Tablo 23: Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Ego Kimlik Statüleri İle İlgili Betimsel İstatistikler

Anne Eğitim Durumu		N	X	Ss
Başarılı	İlköğretim	485	62.85	11.7
	Lise	94	63.55	9.94
	Üniversite	29	60.86	14.85
Moratoryum	İlköğretim	485	54.47	12.31
	Lise	94	54.59	11.71
	Üniversite	29	54.93	15.53
İpotekli	İlköğretim	485	52.98	14.12
	Lise	94	52.36	13.21
	Üniversite	29	54.21	16.54
Dağınık	İlköğretim	485	53.64	11.91
	Lise	94	54.31	11.04
	Üniversite	29	54.79	16.48

Tablo-23: incelendiğinde, lise öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre “başarılı kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 63.55 ile lise mezunları, en düşük ortalama ise 60.86 ile üniversite mezunlarında; ”moratoryum kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 54.93 ile üniversite mezunlarında en düşük ortalama ise 54.47 ile

ilköğretim mezunlarında; “ipotekli kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 54.21 üniversite mezunlarında en düşük ortalama ise 52.36 ile lise mezunlarında; “dağınık kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 54.79 ile üniversite mezunlarında en düşük ortalama ise 53.64 ile ilköğretim mezunlarında olduğu gözlemlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizinin sonuçları Tablo24 'da verilmiştir.

Tablo 24: Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kimlik Statülerine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başarılı	Gruplar Arası	161	2	80.5	.597	.551
	Gruplar İçi	81579.39	606	134.84		
	Toplam	81740.4	608	0		
Moratoryum	Gruplar Arası	6.48	2	3.24	.021	.979
	Gruplar İçi	92657.22	606	153.41		
	Toplam	92663.7	608	0		
İpotekli	Gruplar Arası	78.88	2	39.44	.198	.820
	Gruplar İçi	120408.3	606	199.02		
	Toplam	120487.2	608	0		
Dağınık	Gruplar Arası	65.22	2	32.61	.225	.798
	Gruplar İçi	87388.26	606	144.68		
	Toplam	87453.48	608	0		

* p<.05

Tablo 24 incelendiğinde, lise öğrencilerinde kimlik statülerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda “başarılı kimlik” davranışına ait hesaplanan .597 F değeri, “moratoryum kimlik” davranışına ait hesaplanan .021 F değeri “ipotekli kimlik” davranışına ait hesaplanan .198 F değeri ve “dağınık kimlik” davranışına ait hesaplanan .225 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır(p>.05).

Tablo 25: Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Ego Kimlik Statüleri Puanları İle İlgili Betimsel İstatistikler

Baba Eğitim Durumu		N	X	Ss
Başarılı	İlköğretim	326	63.03	10.93
	Lise	150	63.44	12.9
	Üniversite	132	61.79	11.7
Moratoryum	İlköğretim	326	54.73	11.85
	Lise	150	54.05	12.66
	Üniversite	132	54.49	13.33
İpotekli	İlköğretim	326	53.71	13.81
	Lise	150	50.86	14.68
	Üniversite	132	53.42	13.97
Dağınık	İlköğretim	326	54.42	11.52
	Lise	150	53.05	11.86
	Üniversite	132	53.12	13.32

Tablo 25 incelendiğinde, lise öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre “Başarılı Kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 63.44 ile lise mezunları, en düşük ortalama ise 61.79 ile üniversite mezunlarında; ”moratoryum kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 54.73 ile ilköğretim mezunlarında en düşük ortalama ise 54.05 ile lise mezunlarında; “ipotekli kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 53.71 ile ilköğretim mezunlarında en düşük ortalama ise 50.86 ile lise mezunlarında; “dağınık kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 54.42 ile ilköğretim mezunlarında en düşük ortalama ise 53.05 ile lise mezunlarında olduğu gözlemlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizinin sonuçları Tablo26’da verilmiştir.

Tablo 26: Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Ego Kimlik Statülerine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başarılı	Gruplar Arası	211.68	2	105.84	0.785	0.456
	Gruplar İçi	81528.71	606	134.76		
	Toplam	81740.4	608			
Moratoryum	Gruplar Arası	47.86	2	23.93	0.156	0.856
	Gruplar İçi	92615.84	606	153.34		
	Toplam	92663.7	608			
İpotekli	Gruplar Arası	874.01	2	437.01	2.21	0.111
	Gruplar İçi	119613.2	606	197.71		
	Toplam	120487.2	608			
Dağınık	Gruplar Arası	268.76	2	134.38	0.931	0.395
	Gruplar İçi	87184.72	606	144.35		
	Toplam	87453.48	608			

* p<.05

Tablo 26 incelendiğinde, lise öğrencilerinde ego kimlik statülerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda “başarılı kimlik ” davranışına ait hesaplanan .785 F değeri, “moratoryum kimlik” davranışına ait hesaplanan .156 F değeri, “ipotekli kimlik” davranışına ait hesaplanan 2.21 F değeri ve “dağınık kimlik ” davranışına ait hesaplanan .931 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır(p>.05).

Tablo 27: Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Kimlik Statüleri İle İlgili Betimsel İstatistikler

	Aile Gelir Durumu	N	\bar{X}	Ss
Başarılı	0-1000 TL arası	67	66.09	11.15
	1001-1500 TL arası	130	62.58	10.65
	1501-2000 TL arası	101	60.13	11.49
	2001-2500 TL arası	110	63.89	10.33
	2501-3000 TL arası	82	62.11	12.59
	3001- VE ÜSTÜ	118	63.24	12.94
Moratoryum	0-1000 TL arası	67	55.64	13.12
	1001-1500 TL arası	130	55.95	12.1
	1501-2000 TL arası	101	52.18	11.16
	2001-2500 TL arası	110	54.31	11.87
	2501-3000 TL arası	82	54.02	12.96
	3001- VE ÜSTÜ	118	54.79	13.14
İpotekli	0-1000 TL arası	67	53.82	14.01
	1001-1500 TL arası	130	55.24	13.41
	1501-2000 TL arası	101	50.17	13.94
	2001-2500 TL arası	110	51.98	13.74
	2501-3000 TL arası	82	53.01	14.13
	3001- VE ÜSTÜ	118	53.15	15.06
Dağınık	0-1000 TL arası	67	54.46	11.53
	1001-1500 TL arası	130	55.45	11.88
	1501-2000 TL arası	101	51.37	11.16
	2001-2500 TL arası	110	54.31	11.13
	2501-3000 TL arası	82	51.75	13.32
	3001- VE ÜSTÜ	118	54.61	12.71

Tablo-27: İncelendiğinde, ailenin gelir durumuna göre, “başarılı kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 66.09 ile 0-1000 TL arasında, en düşük ortalama ise 60.13 ile 1501-2000 TL arasında geliri olanlarda; “moratoryum kimlik” puanlarında

en yüksek ortalama 55.95 ile 1001-1500 TL arası, en düşük ortalama ise 52.18 ile 1501-2000 TL arasında geliri olanlarda; “ipotekli kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 55.24 ile 1001-1500 TL arası, en düşük ortalama ise 50.17 ile 1501-2000 TL arasında geliri olanlarda; “dağınık kimlik” puanlarında en yüksek ortalama 55.45 ile 1001-1500 TL arası, en düşük ortalama ise 51.37 ile 1501-2000 TL arasında geliri olanlarda gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan varyans analizinin sonuçları Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28: Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Kimlik Statülerine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Başarılı	Gruplar Arası	1641.98	5	328.4	2.468	0.032
	Gruplar İçi	80098.42	603	133.05		
	Toplam	81740.4	608			
Moratoryum	Gruplar Arası	938.73	5	187.75	1.23	0.293
	Gruplar İçi	91724.97	603	152.62		
	Toplam	92663.7	608			
İpotekli	Gruplar Arası	1621.41	5	324.28	1.642	0.147
	Gruplar İçi	118865.8	603	197.45		
	Toplam	120487.2	608			
Dağınık	Gruplar Arası	1428.53	5	285.71	1.996	0.077
	Gruplar İçi	86024.95	603	143.14		
	Toplam	87453.48	608			

* p<.05

Tablo-28: incelendiğinde, lise öğrencilerinde kimlik statülerinin aile gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda “moratoryum kimlik” davranışına ait hesaplanan 1.23 F değeri, “ipotekli kimlik” davranışına ait hesaplanan 1.642 F değeri, “dağınık kimlik” davranışına ait hesaplanan 1.996 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmazken(p>.05) “başarılı kimlik ” davranışına ait hesaplanan 2.468 F değeri .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur(p<.05). Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan varyans analizinin sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29: Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre başarılı Kimlik Statüsüne ilişkin Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) OKUL	(J) OKUL	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.
Başarılı	0-1000 arası	1001-1500 TL arası	3.5	1.73	0.332
		1501-2000 TL arası	5.96*	1.82	0.014
		2001-2500 TL arası	2.2	1.79	0.822
		2501-3000 TL arası	3.98	1.9	0.291
		3001- ve ÜSTÜ	2.85	1.76	0.588
	1001-1500 arası	0-1000 TL arası	-3.5	1.73	0.332
		1501-2000 TL arası	2.46	1.53	0.595
		2001-2500 TL arası	-1.31	1.49	0.953
		2501-3000 TL arası	0.47	1.63	1
		3001- ve ÜSTÜ	-0.65	1.47	0.998
	1501-2000 arası	0-1000 TL arası	-5.96*	1.82	0.014
		1001-1501 TL arası	-2.46	1.53	0.595
		2001-2501 TL arası	-3.76	1.59	0.17
		2501-3000 TL arası	-1.98	1.71	0.858
		3001- ve ÜSTÜ	-3.11	1.56	0.35
	2001-2501 arası	0-1000 TL arası	-2.2	1.79	0.822
		1001-1501 TL arası	1.31	1.49	0.953
		1501-2000 TL arası	3.76	1.59	0.17
		2501-3000 TL arası	1.78	1.68	0.898
		3001- ve ÜSTÜ	0.65	1.53	0.998
	2501-3000 arası	0-1000 TL arası	-3.98	1.9	0.291
		1001-1501 TL arası	-0.47	1.63	1
		1501-2000 TL arası	1.98	1.71	0.858
		2001-2501 arası	-1.78	1.68	0.898
3001- ve ÜSTÜ		-1.13	1.66	0.984	
3000 ve ÜSTÜ	0-1000 TL arası	-2.85	1.76	0.588	
	1001-1501 TL arası	0.65	1.47	0.998	
	1501-2000 TL arası	3.11	1.56	0.35	
	2001-2501 arası	-0.65	1.53	0.998	
	3001- ve ÜSTÜ	1.13	1.66	0.984	

Tablo 29: incelendiğinde, lise öğrencilerinden aile gelir durumu 0-1000 TL arasında başarı puan ortalamaları, 1501-2000 TL arasında olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur($p<.05$). Yapılan diğer ikili karşılaştırmada ise anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı bulunmuştur.

Tablo 30: Lise Öğrencilerinin KKVGO ve Ego Kimlik Statüleri arasındaki ilişki

		KKVGO Toplam	Hazırlık Eksikliği	Bilgi Eksikliği	Güvenilir Olmayan Bilgi	Başarılı	Moratoryum	İpotekli	Dağınmık
KKKVG Toplam	Pearson Korelasyon	1							
Hazırlık Eksikliği	Pearson Korelasyon	.589**	1						
Bilgi Eksikliği	Pearson Korelasyon	.926**	.446**	1					
Güvenilir Olmayan Bilgi	Pearson Korelasyon	.916**	.349**	.764**	1				
Başarılı	Pearson Korelasyon	-.055	.160**	-.108**	-.087*	1			
Moratoryum	Pearson Korelasyon	.402**	.212**	.359**	.379**	.420**	1**		
İpotekli	Pearson Korelasyon	.315**	.145**	.255**	.326**	.351**	.629**	1**	
Dağınmık	Pearson Korelasyon	.410**	.162**	.365**	.413**	.331**	.727**	.623**	1**

Tablo 30 incelendiğinde; KKVGO Toplam Puanları ile Hazırlık Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r= .589$), Bilgi Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r= .926$), Güvenilir Olmayan Bilgi arasında pozitif yönlü ($r=.916$), Moratoryum Kişilik arasında pozitif yönlü($r=.402$), İpotekli Kişilik arasında pozitif yönlü

($r=.315$), Dağınık Kişilik arasında pozitif yönlü ($r=.410$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

Hazırlık Eksikliği ile KKVGO Toplam Puanları arasında pozitif yönlü ($r=.589$), Bilgi Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r=.446$), Güvenilir Olmayan Bilgi arasında pozitif yönlü ($r=.349$), Başarılı Kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.160$), Moratoryum Kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.212$), İpotekli Kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.145$), Dağınık Kimlik Arasında pozitif yönlü ($r=.162$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

Bilgi Eksikliği ile KKVGO Toplam Puanları arasında pozitif yönlü ($r=.926$), Hazırlık Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r=.446$), Güvenilir Olmayan Bilgi arasında pozitif yönlü ($r=.764$), Başarılı Kimlik arasında negatif yönlü ($r=-.108$), Moratoryum Kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.359$), İpotekli Kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.255$), Dağınık Kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.365$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

Güvenilir Olmayan Bilgi ile KKVGO Toplam Puanları arasında pozitif yönlü ($r=.916$), Hazırlık Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r=.349$), Bilgi Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r=.764$), Başarılı Kimlik arasında negatif yönlü ($r=-.087$), Moratoryum Kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.379$), İpotekli Kişilik arasında pozitif yönlü ($r=.326$), Dağınık kişilik arasında pozitif yönlü ($r=.413$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

Başarılı Kimlik ile Hazırlık Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r=.160$), Bilgi Eksikliği arasında negatif yönlü ($r=-.108$), Güvenilir Olmayan Bilgi arasında negatif yönlü ($r=-.087$), Moratoryum Kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.420$), ipotekli kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.351$), dağınık kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.331$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

Moratoryum Kimlik ile KKVGO Toplam Puanları arasında pozitif yönlü ($r=.402$), Hazırlık Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r=.212$), Bilgi Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r=.359$), Güvenilir Olmayan Bilgi arasında pozitif yönlü ($r=.379$), Başarılı Kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.420$), İpotekli kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.629$), dağınık kimlik arasında pozitif yönlü ($r=.727$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p<.05$).

İpotekli kimlik ile KKVGO Toplam Puanları arasında pozitif yönlü ($r = .315$), Hazırlık Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r = .145$), Bilgi Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r = .255$), Güvenilir Olmayan Bilgi arasında pozitif yönlü ($r = .326$), Başarılı Kimlik arasında pozitif yönlü ($r = .351$), Moratoryum Kimlik arasında pozitif yönlü ($r = .629$), Dağınık kimlik arasında pozitif yönlü ($r = .623$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p < .05$).

Dağınık Kimlik ile KKVGO Toplam Puanları arasında pozitif yönlü ($r = .410$), Hazırlık Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r = .162$), Bilgi Eksikliği arasında pozitif yönlü ($r = .365$), Güvenilir Olmayan Bilgi arasında pozitif yönlü ($r = .413$), Başarılı Kimlik arasında pozitif yönlü ($r = .331$), Moratoryum Kimlik arasında pozitif yönlü ($r = .727$), İpotekli kimlik arasında pozitif yönlü ($r = .623$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur ($p < .05$).

Tablo 31: KKVGO'nun Ego Kimlik Statüleri Alt Ölçek Puanlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	β	S β	t	p
Standart	67.734		11.537	.000
Başarılı Kimlik	-.655	-.285	-7.295	.000
Moratoryum Kimlik	.639	.295	5.308	.000
İpotekli Kimlik	.150	.079	1.646	.100
Dağınık Kimlik	.536	.241	4.476	.000

Not. $R = .507$; $R^2 = .257$; $F = 51.850$; $p < .05$

Tablo 31 incelendiğinde, lise öğrencileri için KKVGO Toplam puan ile Ego Kimlik Statüleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür ($R = .507$, $p < .05$). KKVGO Toplam puan, Ego Kimlik Statülerindeki varyansın %25,7'sini açıklamaktadır. KKVGO Toplam puan yordayıcılarının hangileri olduğunu anlamak için beta ve t değerlerine baktığımızda Başarılı Kimlik ($\beta = -.655$, $p < .05$), Moratoryum kimlik ($\beta = .639$, $p < .05$) ve Dağınık kimliğin ($\beta = .536$, $p < .05$) KKVGO Toplam puanının önemli yordayıcıları olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM V

Yorum ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümde istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular, alt problem cümlelerine uygun bir biçimde tartışılarak yorumlanmıştır.

Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ile cinsiyet açısından bir ilişki var mıdır?

Cinsiyet farklılıklarına göre, lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlük düzeylerinin genel puana göre anlamlı çıkmıştır. Alt testlere bakıldığında ise sadece “güvenilir olmayan bilgi” puan ortalamaları arasında bir farklılık vardır. Cinsiyet faktörüne göre kariyer karar verme güçlük düzeyi farklılık göstermesi yönündeki bu beklenti kültürel faktörlerden kaynaklı olabilir. Toplumumuzda aile hayatında kızlardan daha çok anne olması evinin işleriyle uğraşması, çocuklarına bakması beklenirken erkeklerdeki beklenti daha çok bir iş sahibi olması ailenin geçimini sağlaması şeklindedir. Bu beklenti erkeklerin iş bulma kaygısını arttırmakta ve meslek sahibi olmak için güdülemektedir. Bu beklentiyle birlikte, araştırma elde edilen verilerin istatistiksel analizler sonucunda bu beklentiye destekleyen bulgular elde edilmiştir.

Araştırmada lise öğrencilerinin kariyer karar vermede cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olması bazı araştırma bulguları ile uygunluk gösterse de Kariyer karar verme güçlüklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı çeşitli araştırmalarda incelenmiştir. Tien (2001 ve 2005) Tayvanlı ve Çinli erkek öğrencilerin ve Hijazi ve arkadaşları (2004) İsraili ve Batı Filistin’de yaşayan Arap erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre *motivasyon eksikliği* ile ilgili daha çok karar verme güçlüğü yaşadıklarını bulmuşlardır. Creed ve Yin (2005) ve Hijazi ve arkadaşları (2004) erkek öğrencilerin *Bilgi eksikliği ve Tutarsız bilgi* ile ilgili kariyer karar verme güçlüklerini kızlara göre daha çok yaşadıklarını bulmuşlardır. Bacanlı (2008) Türkiye’deki, Gati ve Saka (2001a) İsraili, Hijazi ve arkadaşları (2004) İsraili ve Batı Filistin’de yaşayan Arap ergen kızların erkeklerden *genel kararsızlıkla* ilgili, erkeklerin ise kızlardan *dışsal çatışmalarla* ilgili karar verme güçlüklerini daha çok yaşadıklarını bulmuşlardır. Ayrıca Bacanlı (2008) kızların *fonksiyonel olmayan*

inançlarla ilgili karar verme güçlüklerini erkeklerden daha fazla yaşadıklarını bulmuştur. Yalım Yaman (2014) 11. Ve 12. Sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada kız ve erkek öğrencilerin kariyer kararsızlığı puanları arasında anlamlı düzeyde negatif bir fark ortaya koymuştur. Buna göre, kız öğrencilerin kariyer kararsızlığı ortalama puanları, erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur. Kleiman ve arkadaşları (2004) ve Mutlu (2011) ise KKVGO toplam ve alt ölçek puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulamamışlardır.

“Güvenilir Olmayan Bilgi” puan ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin yüksek puanın karar verme ve karar verme sürecindeki adımlarla ilgili bilgi noksanlığı ve yanlış bilgilerinin var olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, bu bilgiler ışığında değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin yetenekleri, mesleki değerleri, ilgileri, kariyer seçenekleri ve ek bilgi edinme yolları hakkında kız öğrencilerden daha az güvenilir olmayan bilgiye sahip oldukları ve bu nedenle kariyer kararsızlığı yaşadıkları söylenebilir.

Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Kariyer Karar Verme Güçlükleri Arasında bir İlişki var mıdır?

Yapılan analizler incelendiğinde, lise öğrencilerinde Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin okul türü değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda “KKVGO Toplam” davranışına ait hesaplanan değer ile “Hazırlık Eksikliği” davranışına ait hesaplanan değer anlamlı bulunmazken, “Bilgi Eksikliği” davranışına ait hesaplanan değer ve “Güvenilir Olmayan Bilgi” davranışına ait hesaplanan değer anlamlı bulunmuştur. Okul türü durumuna göre bilgi eksikliği ve güvenilir olmayan bilgi davranışında farklılaşmanın kaynağının lise öğrencilerinden Anadolu Lisesi’nde olanların bilgi eksikliği davranış puan ortalamaları, İHL’de olanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu durumun İHL ye giden öğrencilerin gelecekle ilgili meslek tercihlerinde okul türünden dolayı (imam hatip) gidebilecekleri meslekler hakkında daha net bilgileri olduğundan (İlahiyat, İslami ilimler fakültesi, Din kültürü ve Ahlak Bilgi Öğretmenliği gibi) düşünülmektedir. Anadolu Lisesi öğrencilerinin tercih edebilecekleri yükseköğretim programları daha geniş seçenek imkânı olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapılan Araştırmalara Bakıldığında Özetmel (2012). Kariyer Kararsızlığı ile Mesleki Karar Verme Öz Yetkinlik ve Kontrol Odağı Arasındaki İlişkileri incelediği çalışmada okul türüne göre mesleki ve teknik liseye devam eden öğrencilerin mesleki kararsızlıkları, genel liseye devam eden öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Mutlu (2012) lise 1. sınıf öğrencilerinin lise türüne göre kariyer karar verme güçlük düzeyleri açısından akademik ve meslek eğitimi veren lisede öğrenim gören öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulmamıştır.

Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna ve Baba Eğitim Durumuna Göre Kariyer Karar Verme Güçlükleri Arasında bir İlişki var mıdır?

Super (1990) ailenin eğitim durumunun, sosyo-ekonomik düzeyin, ilgilerin, zekânın ve değerlerin meslek kararı vermede belirleyici bir role sahip olduğunu bildirmiştir. De Ridder' e (1990) göre meslek kararı verme ailenin sosyo-ekonomik düzeyinden, anne babanın eğitim düzeyinden ailedeki kişi sayısından ve karakterden etkilenir.

Yapılan araştırmada lise öğrencilerinin anne ve baba eğitim durumları arttıkkça Kariyer Karar Verme Güçlüklerine ilişkin durumlarının azalacağı düşünölmekte iken elde edilen bulgularda anne ve baba eğitim durumları değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin eğitim durumları yükseldikçe çocuklarına karşı mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı anlamında daha işlevsel olabilecekleri, özellikle bilgi eksikliği ve güvenilir olmayan bilgi konusunda daha etkili yardımcı olabilecekleri düşünölebilir iken bulgu olarak anlamlı bir fark olmaması annelerinde mesleki rehberlik yönlendirme anlamında çok fazla bilgiye sahip olmadıkları düşünöncesi doğurabilir.

Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Kariyer Karar Verme Güçlükleri Arasında bir İlişki var mıdır?

Bacanlı (1997)'ya göre alt sosyo-ekonomik düzeyde eğitimi, ekonomik durumu ve toplumsal statüsü düşük kişiler yer almaktadır. Bu düzeydeki öğrencilerin kariyer kararsızlığı yaşamalarının alt-sosyo ekonomik düzeydeki ekonomik ve toplumsal koşullardan kaynaklandığı söylenebilir. Alt sosyo-ekonomik seviyedeki çevrede yetişen bireyler kişisel özelliklerini fark etme ve çevresel imkânlarla mukayese etme olanağına sahip olmayabilirler. Kendileri hakkında yeterli bilgiye

sahip olmayan bireyler hangi konularda yetenek sahibi olduğunu, kariyer için gerekli olan özelliğin var olup olmadığını, mesleklerle ilgili nereden arama yapılacağını bilemediği için kariyer seçenekleri arasında seçim yapmakta zorlanıyor olabilirler. Ekonomik düzeyi yüksek olan ebeveynler, çocuklarına bireysel ve mesleki özelliklerinin farkına varmasına yönelik değişik imkânlar sağlamaktadırlar. Creed ve Yin (2005) kariyer karar verme güçlüklerinin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmadığını belirtmektedir. Bacanlı (2013) aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin Hazırlık Eksikliği puanları orta olan öğrencilerden anlamlı olarak daha düşük bulmuş olup aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin Bilgi Eksikliği puanları orta öğrencilerinkinden anlamlı olarak daha düşük bulmuştur. Aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin Tutarsız Bilgi puanları orta olan öğrencilerinkinden anlamlı olarak daha düşük bulmuştur. Aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin KKVGO-LFR toplam puanları orta olan öğrencilerinkinden anlamlı olarak daha düşük bulmuştur.

Lise öğrencilerinde Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin Aile Gelir Durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan analiz sonucunda hesaplanan değer anlamlı bulunmamıştır. Bu bulguların anlamlı çıkmamasının aile gelir durumu kişisel bilgi formunda öğrencilere sorulurken en yüksek 3000 TL ve üzeri bir değer verilmesi. Karşılaştırma yapılırken iki değer arasındaki farkın daha da yüksek olmasının Kariyer Karar Verme Güçlüklerinin sosyo-ekonomik düzey açısından ilişkisini daha da net açıklayacağı düşünülmektedir. Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Kariyer Karar Verme Güçlükleri Arasındaki İlişkiyi araştırarak bundan sonraki araştırmacılar için örneklem grubundaki öğrencilerin bir kısmının özel okullarda okuyan gelir seviyesi daha da yüksek olduğu düşünülen öğrencilere uygulamasının daha anlamlı sonuçlar elde edebileceği söylenilebilir.

Lise öğrencilerinin Ego Kimlik Statüleri ile cinsiyet açısından bir ilişki var mıdır?

Yapılan analizlerde lise öğrencilerinin moratoryum kimlik ve ipotekli kimlik statülerinin de cinsiyete göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında bulunan sonuçlar ile benzerlikler ve farklılıklar olduğu

gözlenmiştir. Şahin (2009), Yetiştirme yurdunda kalan kızların kararsız kimlik statüsü puan ortalamaları erkeklerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu, Ailesi ile beraber yaşayan ergen grubunda erkeklerin bağımlı kimlik statüsü puan ortalamaları kızlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Oral(2012), Kimlik Statülerinde cinsiyet değişkeni ile alakalı yaptığı analiz neticesinde askıya alınmış, başarılı ve ipotekli kimlik statülerinde kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulamamış. Fakat dağınık kimlik statüsünde cinsiyet açısından anlamlı fark bulmuştur. Buna göre kız öğrencilerin dağınık kimlik statüsü puan ortalamasının erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Kimlik statüleri ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılıklar bulan (Varan, 1990; Çakır. 2001; Morsünbül, 2005; Çakır ve Aydın, 2005; Gündoğdu ve Zeren, 2004; Şahin 2009; Graf, Mullis ve Mullis 2008; Bergh ve Erling 2005.) ve anlamlı farklılıklar bulmayan (Archer, 1982; Streitmatter, 1993; Oflazoğlu, 2000) çalışmalara rastlanmaktadır.

Morsünbül (2005), üniversite ve lise öğrencilerinden oluşan araştırma grubuyla yaptığı çalışmada cinsiyet faktöründe, dağınık kimlik statüleri açısından kızlarla erkekler arasında farklılık saptamıştır. Erkeklerin puanının, kızlarinkinden yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak Kimlik statüleri ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında cinsiyet değişkeni açısından birbirinden çok farklı sonuçlara sahip çalışmaların olduğu görülmektedir. bu araştırmanın neticesi bazı araştırma bulguları ile benzeşirken bazıları ile de benzeşmemektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere cinsiyet faktörünün kimlik statüleri ile ilişkisinin tutarsız sonuçlar verdiği görülmektedir. Varan'a (1990) göre ergen kimlik gelişimi sürecinde bulunduğu kültürün değerlerini, dini öğelerini, ideolojilerini gözden geçirir; inanabileceği değerleri, görüşleri bulmaya çalışmaktadır. Cinsiyetin ego kimlik statüleri ile ilişkisinin tutarsız sonuçlar vermesinde bu durumun etkili olduğu söylenebilir.

Lise öğrencilerinin Ego Kimlik Statüleri ile okul türü açısından bir ilişki var mıdır?

Araştırmada Başarılı kimlik statüsüne sahip bireylerin akademik olarak daha başarılı okullara gitme ihtimali düşünüldüğünde yapılan araştırmada lise

öğrencilerinden Anadolu Lisesi'nde olanların başarılı kimlik statüsü puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum akademik başarı ile başarılı kimlik statüsü arasındaki pozitif yönde bir ilişkinin de olduğunu göstermektedir.

Oral(2012) Ergenlerin okul türlerine göre Kimlik Statüleri arasındaki ilişkiye baktığı araştırmasında başarılı kimlik statüsü sonuçlarına göre, genel liseye devam eden öğrencilerin başarılı kimlik statüsü puan ortalamasının, Anadolu lisesine devam eden öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Askıya alınmış kimlik statülerinde ise meslek lisesine devam eden öğrencilerin Anadolu lisesinde ve genel liseye devam eden öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. İpotekli kimlik statüsünde ise, meslek lisesine devam eden öğrencilerin Anadolu lisesinde ve genel liseye devam eden öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Dağınık kimlik statüsünde ise meslek lisesine devam eden öğrencilerin puan ortalamasının Anadolu lisesine ve genel liseye devam eden öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek olduğunu bulunmuştur. Bu çalışma yapıldığında (2012) Türkiye'de lise türleri olarak Genel liseler(herhangi bir sınava girmeden okul başarısına bakılmadan yerleşilen liseler)mevcutken. Şu anda Genel liseler Anadolu lisesine dönüştürülmüş ve TEOG sistemindeki başarı puanlarına göre yerleştirme yapılmaktadır.

Oral(2012) ın yaptığı araştırma ile bulunan sonuçlar uygunluk göstermektedir. Lise öğrencilerinin Ego Kimlik Statüleri ile okul türü açısından araştıran başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Lise Öğrencilerinin Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Ego Kimlik Statüleri açısından bir ilişki var mıdır?

Lise öğrencilerinde kimlik statülerinin anne be baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Literatüre baktığımız zaman Akar (2012) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin ebeveynlerinin eğitim durumları ile kimlik statüleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı yönünde bulgular elde etmiştir. Çakır (2001) lise son sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada kimlik statülerinin babanın eğitim durumu ile

ilişkili olduğu anne eğitim düzeyi ile ise ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kimlik gelişimi ile anne baba eğitim durumu arasındaki sonuçlar çelişkilidir. Annenin eğitim durumunun kimlik gelişiminde farklılık yarattığına ilişkin bulgunun (Uzman,2002) yanında farklılık yaratmadığına (Kağan, 1999) ilişkin bulgu da vardır.

Eğitim seviyesi yüksek ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda daha duyarlı ve daha bilinçli olabilirler ve çocuklarını daha destekleyici tutum içerisine girebilirler. Ancak araştırmada bu doğrultuda bilgiler edinilmemiştir.

Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeyi Durumuna Göre Ego Kimlik Statüleri açısından bir ilişki var mıdır?

Literatüre bakıldığında Archer (1982), yaptığı araştırmada ailenin ekonomik durum ile kimlik gelişimi arasında anlamlı bir farka rastlamamıştır. Varan (1990), üst sosyo ekonomik düzeyde olan öğrencilerin daha çok başarılı kimlik statüsünde olduğunu bulmuştur. Birgi (2010), ekonomik durum kötüleştikçe kimlik duygusu puanlarının yükseldiğini belirtmiştir. Uzman (2002), çalışmasında Archer ile benzer sonuçlar elde etmiştir. Kağan (1999) Kıbrıslı ve Türkiyeli üniversite öğrencilerinin kimlik gelişimlerinin ailenin aylık geliri açısından farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Uzman'a göre (2002) öğrencilerin gelişimlerini etkileyen etkenlerden biri ailenin sosyoekonomik düzeyidir. Genellikle üst ve orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına göre sosyal ve eğitsel olanaklar yönünden daha iyi durumda oldukları söylenir. Aynı zamanda düşük sosyoekonomik düzeydeki aileleri gençlere karşı daha çok geleneksel ve sınırlayıcı yaklaşımlar içinde olduğu, orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin ise gencin ihtiyaçlarını dikkate alan, gencin davranış ve isteklerine hoşgörülü, yardımcı bir tutum sergilediği ileri sürülür. Hem ailenin sağladığı olanaklar hem de ailenin destekleyici tutumunun gencin arayış içine girmesine ve sağlıklı kararlar vermesine neden olabilir.

Lise öğrencilerinin Aile Gelir Durumu ile Ego Kimlik Statüleri Arasında İlişkiye bakıldığında bu çalışmada yapılan araştırma sonucu oluşan verilerde sadece "Başarılı Kimlik " davranışına ait hesaplanan puanlarda anlamlı bir ilişki

bulunmuştur. Aile gelir durumu düşük olanların yüksek olanlardan pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Lise Öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlükleri ile Ego Kimlik Statüleri açısından bir ilişki var mıdır?

Yapılan araştırmada Lise öğrencileri için KKVGO Toplam puan ile Ego Kimlik Statüleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Beta ve t değerlerine baktığımızda Başarılı Kimlik, Moratoryum kimlik ve Dağınık kimliğin KKVGO Toplam puanının önemli yordayıcıları olduğu bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında Morgan ve Ness, (2003) üniversite öğrencilerinin Kariyer karar verme güçlüklerinin, ayrışmamış ego kimlik statüleriyle ve düşük düzeyde yetkinlik inançlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Kariyer kararsızlığının ilişkili olduğu değişkenleri belirlemek amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Bu araştırmaların bir kısmında, akılcı olmayan inançlar ve mesleki olgunluk (Bacanlı, 2012; Hamamcı ve Çoban: 2007), öz saygı ve öz güven (Kishor, 1981; Santos, 2001) ve kaygı (Fuqua, Seaworth, & Newman, 1987; Öztemel, 2012) ile kariyer kararsızlığı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Diğer bir kısım araştırmalarda ise, kariyer kararsızlığı ile öz yetkinlik (Taylor & Betz, 1983; Betz 1996; Creed, Patton, & Bartrum, 2004;; Guay, Ratelle, Senécal, Larose, & Deschênes, 2006; Gati ve ark., 2011;) ve kontrol odağı (Fuqua, Blum, & Hartman, 1988; Gati ve ark., 2011; Lee, Yu ve Lee, 2008; Santos ve Ferreira, 2012; Taylor, 1982) değişkenleri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. (Aktaran; Öztemel 2012) . Literatür taramasında Kariyer Karar Verme Güçlükleri ile Ego Kimlik Statüleri arasındaki ilişkiyi yordamaya yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanılanamamıştır.

BÖLÜM VI

Sonuç Ve Öneriler

Bu çalışmada lise öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlükleri ile Ego Kimlik Statüleri arasındaki ilişki ile ilgili şu sonuçlara varılmıştır.

6.1. Sonuçlar

Çalışmada elde edilen bulgulardan aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Lise öğrencilerinin cinsiyete göre kariyer karar verme güçlükleri arasında toplam puan üzerinden bakıldığında erkek öğrencilerin lehine farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Kariyer karar verme alt ölçeklerine bakıldığında hazırlık eksikliği ve bilgi eksikliği alt boyutlarında anlamlı farklılık olmamakla beraber güvenilir olmayan bilgi alt boyutunda erkekler lehine farklılık görüldüğü tespit edilmiştir.

Lise öğrencilerinin okul türüne göre kariyer karar verme güçlüklerine bakıldığında kariyer karar verme güçlükleri toplam puan ve alt ölçeklerden hazırlık eksikliği puanında bir farklılık tespit edilmemiş olup Anadolu Lisesi'nde olanların bilgi eksikliği ve güvenilir olmayan bilgi davranış puan ortalamaları, İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Lise öğrencilerinin anne ve baba eğitim durumlarına göre kariyer karar verme güçlüklerinde anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Kariyer karar verme güçlüklerinin ailenin gelir durumu açısından farklılaşım farklılaşmadığına bakıldığında sadece bilgi eksikliği puanına ait bir farklılaşma olduğu bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin kimlik statülerinde cinsiyete göre farklılaşım farklılaşmadığına bakıldığında başarılı ve dağınık kimlik statüsünde anlamlı bir farklılaşma bulunmamış olup ipotekli ve moratoryum kimlik statülerinde erkekler lehine farklılaşma bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin kimlik statülerine göre okul türü farklılaşması olup olmadığına bakıldığında lise öğrencilerinden Anadolu Lisesi'nde olanların başarılı kimlik statüsü Meslek Lisesi'nde olanlardan anlamlı düzeyde yüksek. Anadolu Lisesi'nde olanların moratoryum kimlik statüsü puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde ve İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde farklı olduğu Anadolu Lisesi'nde olanların ipotekli kimlik statüsü puan ortalamaları, Meslek lisesi'nde olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Anadolu Lisesi'nde olanların dağılık puan ortalamaları, Meslek Lisesi'nde ve İHL'de olanlardan anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin Ego Kimlik Statüleri ile Anne ve Baba Eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Lise öğrencilerinin aile gelir durumlarına göre kimlik statülerinde anlamlı bir farklılaşma olup olmadığına bakıldığında sadece başarılı kimlik statüsünde bir farklılaşmanın olduğu belirlenmiştir. Bu farklılaşma aile gelir durumu 0-1000 TL olanların 1501-2000 TL arasında olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu yönündedir.

Lise öğrencilerinin Ego Kimlik Statüleri ile Kariyer Karar Verme Güçlükleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür kariyer karar verme güçlükleri toplam puanına göre Başarılı Kimlik, Moratoryum kimlik ve Dağılık kimliğinin kariyer karar verme güçlükleri Toplam puanının önemli yordayıcıları olduğu bulunmuştur.

6.2. Öneriler

Bu çalışma, Konya ili merkez ilçelerinde öğrenim gören 9.10. ve 11. Sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Bu araştırmanın değişik şehirlerde öğrenim gören öğrencileriyle tekrarlanması araştırmanın genellenebilmesine katkı sağlayacağı için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma değişik kültürel öğeleri olan illerde ve okul türü olarak özel okullarda dâhil edilebilir. Kariyer karar verme güçlük düzeyi ile ilişkili olabileceği düşünülen bağlanma stilleri, anne-baba tutumları, kaygı gibi değişkenler dâhil edilebilir.

Okul psikolojik danışmanları ilkokuldan başlayıp lise sona kadar öğrencilerinin kariyer gelişimlerini zenginleştirmeyi amaçlayan bireysel kariyer psikolojik danışma, mesleki grup rehberliği, grupla kariyer psikolojik danışma ve benzeri yardım hizmetlerini planlarken öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerinde hazırlık eksikliği, Bilgi eksikliği ve güvenilir olmayan bilgi durumlarını azaltmaya yönelik etkinliklere yer vermeleri önerilmektedir.

Öğrencilerin yükseköğretime devam etmeleri ve doyum aldığı bir mesleğe sahip olması o meslekte kariyer planlaması yapması öğrencinin kendi gelişimine katkı sağlayabileceği gibi ülke ekonomisine de olumlu yönde etki edecektir. Bu bağlamda hem lise çağında hem de yükseköğretim çağında bireylere verilecek mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hem birey hem de toplum açısından önem arz etmektedir.

Psikolojik danışmanlar tarafından kariyer kararsızlığı ve meslek seçimi ile ilgili öğretmenlere ve ailelere yönelik eğitici seminerler düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Abraham, K.G. (1986). Ego identity differences among Anglo-American and Mexican- American adolescents. *Journal of Adolescence*. 9, 151-166.
- Adams, Gerald R. ve R.M. Jones. “*Female Adolescents Identity Development: Age Comparision and Perceived Child Rearing*”, *Development Psychology*. 19, 2: 249–256, 1983.
- Akar. A(2012). *Üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Akdeniz, S. (2009). *Ergenlerin meslek kararı verme yetkinliklerinin algılanan ana baba tutumu ve bazı değişkenler açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Akos, P., Konold, T., & Niles, S. G. (2004). *A career readiness typology and typtal membership in middle school*. *The Career Development Quarterly*, 55(1), 53-66.
- Albion, M. J. and Fogarty, G. J. (2002). *Factors influencing career decision making in adolescents and adults*. *Journal of Career Assessment*, 10, 91-126.
- Amir, T. and Gati, I. (2006). *Facets of career decision-making difficulties*. *British Journal of Guidance and Counselling*, 34, 483-503.
- Amir, T., Gati, I. and Kleiman, T., (2008). *Understanding and Interpreting Career Decision-Making Difficulties*, *Journal of Career Assessment* 2008; 16; 281
- Amir, T., Gati, I., Kleiman, T., & Saada, T. (2004). *Using the Internet to diagnose high school students' career related decision-making difficulties*. *Hayiutz Hachinuchi*, 13, 189-216
- Andrew, J. H., Stefan, H., ve Elisabeth, B. (2008). *A multi-objective model for environmental investment decision making*. *Comput. Oper. Res.*, 35(1), 253- 266
- Archer, Sally L. “*The Lower Age Boundaries of Identity Development*”, *Child Development*. 53: 1551–1556, 1982.

- Arslan, C., Hamarta, E., Özyeşil, Z. ve Saygın, Y. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlığın Kimlik Statüleri Açısından İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 31.
- Arslan, E. (2008). *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçleri*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Arslan, E. ve Arı, R. (2008). *Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlama, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19,3-60.
- Aslan, S. ve Güven, M. (2010). *Bağlanma ve kişisel uyum arasındaki ilişkide ayrışma bireyleşmenin aracılığı*. Eğitim ve Bilim, 35(157), 181-191.
- Aytekin, A. (2005). *Meslek Seçimini Etkileyen Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faktörler, Isparta Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Bacanlı, F. (1995). *Kariyer grup Rehberliğinin Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, F. (2005). *Lise öğrencileri için kariyer grup rehberliği programı ve uygulama kılavuzu: 4* (Gözden Geçirilmiş 2. baskı). Y. Kuzgun and F. Bacanlı (Dizi Editörleri), Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçları ve Programlar Dizisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, F. (2006). *Career search self-efficacy expectation scale: Validity and reliability studies*. Educational Sciences: Theory & Practice, 6 (2),(318-330).
- Bacanlı, F. (2006b). *Personality characteristics as predictors of personal indecisiveness*. Journal of Career Development, 32, 320-332.
- Bacanlı, F. (2008). *Career Decision-Making Difficulties of Turkish Adolescents. Conselling International Perspective: Global Demands and Local Needs*. Bahçeşehir University (Oral Presentation) April 25-27.

Bacanlı, F. (2012). *Karar verme stratejileri ve ego kimlik statüleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Eğitim ve Bilim (Education and Science) , 37(163)(17-28).

Bacanlı, F. (2012). *Kariyer Karar Verme Güçlükleri ve Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançların İlişkisi..* Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, , 4 (37), (86-95).

Bacanlı, F., Doğan, H. Ve Hamamcı, Z. (2012, Mayıs). *Lise Öğrencileri İçin Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği'nin Faktör Yapısının ve Güvenirliğinin Yeniden İncelenmesi. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Eğitim Konferansı'nda (ICEC 2012) sunulan bildiri*. İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Bacanlı, F., Eşici, H. ve Özünlü, M. B. (2013). Kariyer karar verme güçlüklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(40), 198-211.

Baş, N (2013) *Ergenlerin Bağlanma Stilleri ve Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi.Adana

Bell, D. E., Raiffa, H. ve Tversky, A. (1988). *Descriptive, normative, and prescriptive interactions in decision making*. In D. E. Bell, H. Raiffa, ve A. Tversky (Eds.), Decision making (pp. 9-30). New York: Cambridge University Press.

Betz, N.E., & Hackett, G. (1981). The relationship of career-related selfefficacy expectations to perceived career options in college women and men. *Journal of Counseling Psychology*, 28 (5), 399-410.

Bordin, E. S. and Kopplin, D. A. (1973). *Motivational conflict and vocational development*. Journal of Counseling Psychology, 20, 154-161.

Bozgeyikli, H. (2005). *Mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bozgeyikli, H. ve Doğan, H. (2008) *Bilgisayar Destekli Kariyer grup Rehberliğinin ilköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Meslek Kararı Vermede Kendilerini Yetkin Görme Düzeylerine Etkisi*. II. Pdr Uygulamaları Sempozyumu, S.Ü. Eğitim Fakültesi, Konya.

- Bozgeyikli, H., Bacanlı, F., & Doğan, H. (2009). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar verme yetkinliklerinin yordayıcılarının incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21,125-136.
- Bradley, Graham ve Paul Matsukis. "Identity Status and Youth Recklessness", Youth Studies Australia. 19, 4: 48–53, 2000.
- Brown, D. (1990). *Models of career decision making*. In D. Brown and L, Brooks (Eds.), Career choice and decision making (2nd ed., pp. 395-421). San Francisco: Jussey-Uass
- Brown, D.& Sargeant, M. (2007). *Job Satisfaction, Organizational Commitment, And Religious Commitment of Full-time University Employees*. Journal of Research on Christian Education, 16, 211-241
- Brown, S. D., & Krane, N. E. (2000). *Four (or five) sessions and a cloud of dust: Old assumptions and new observations about career counseling*. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), Handbook of counseling psychology (pp. 740-766). New York: John Wiley.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*, 3. Basım, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. (9.baskı) . Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Callahan, G. A., & Greenhaus, J. H. (1992). The career indecision of managers and professionals: An examination of multiple subtypes. Journal of Vocational Behavior, 41, 212-231.
- Camp, D.C. (2000). *Career decision-making difficulties in high school students: A study of reliability and validity of the career decision making difficulties questionnaire*. Doctoral Dissertation, University of Memphis, USA.
- Campbell, D. & Stanley, J. (1963). *Experimental and quasi-experimental designs for research*. Chicago, IL: Rand-McNally.
- Campbell, R. E., and Cellini, J. V. (1981). *A diagnostic taxonomy of adult career problems*. Journal of Vocational Behavior, 19, 175 190.

Carney, C., Wells, C. (1995) *Discover the Career Within You*. New York:Brook/Cole Publishing Company.,

Catherine J, Michael C, Anthony and Martin (2006). *Management Learning*; 37; 377

Chartrand, J. M., Robbins, S. B., Morrill, W. H., & Boggs, K. (1990). *The development and validation of the career factors inventory*. Journal of Counseling Psychology, 37, 490-501.

Creed, P. A., & Yin, W. O. (2007). *Reliability and Validity of a Chinese Version of the Career Decision-Making Difficulties Questionnaire*. International Journal for Educational and Vocational Guidance, 6, 47-63.

Crites, J. O. (1969). *Vocational psychology*. New York: McGraw-Hill.

Crites, J. O. (1978). *Theory and research handbook for the Career Maturity Inventory*. Monterey, CA: CTB/McGraw-Hill.

Çakır, M.A. (2003). *Bir mesleki grup rehberliği programının lise öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çelen, H.N. (2007). *Ergenlik ve Genç Yetişkinlik*, İstanbul: Papatya Yayıncılık: 96

Dereboy, İ.F. (1993). *Kimlik bocalaması: Anlamak, tanımak, ele almak*, Malatya: Özmert Ofset.

Doğan, H. (2005). *Bilgi Verici Danışmanlık Programının Üniversiteye Giriş Sınavı ve Üniversite Eğitimine ilişkin Yanlış inançlara Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Doğan, H. (2010). *Kariyer karar verme grup rehberliği programının 9. sınıf öğrencilerinin kariyer karar verme güçlük düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Ergin, E.(2015) *Beliren yetişkinlik döneminde kimlik statüleri ve başa çıkma stratejileri ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, İstanbul.

Erikson, E.H. (1963). *Childhood and society*, New York: Norton.

- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
- Erikson, E.H. (1980). *Identity and life cycle*. New York: W. W. Norton& Company,Inc.
- Eryüksel, G. (1987). *Ergenlerin kimlik statülerinin incelenmesine ilişkin kesitsel bir çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gati, I. (1986). *Making Career decisions: A sequential elimination approach*. Journal of Counseling Psychology, 33, 408-417.
- Gati, I. (1990). *Interpreting and applying career decision-making models: A comment on Carson and Mowesian*. Journal of Counseling Psychology, 37, 508-514.
- Gati, I. (1994). *Computer-assisted career counseling: Dilemmas, problems, and possible solutions*. Journal of Counseling and Development, 73, 51-56.
- Gati, I. (1998). *Using career-related aspects to elicit preferences and. Characterize occupations for a better person-environment fit*. Journal of Vocational Behavior, 52, 343-356.
- Gati, I. ve Saka, N. (2001). *High school students' career related decision-making difficulties*. Journal of Counseling and Development, 79, 331-340.
- Gati, I. ve Saka, N. (2001). *Internet-based versus paper-and-pencil assessment: Measuring career decision-making difficulties*. Journal of Career Assessment, 9, 397-416.
- Gati, I. ve Tal, S. (2008) *International Handbook of Career Guidance: Decision Making Models and Career Guidance*, In:Eds: James A. Athanasou R. Van Esbroeck. (pp: 157-185, pringer International Handbooks of Education
- Gati, I., & Shenhav, M. (1988). *MESHIV (as known MBCD in English) - A computer assisted career decision making system*. Man and Work, 1, 73-83 (in Hebrew).

- Gati, I., & Tikotzki, Y. (1989). *Strategies for the collection and processing of occupational information in making career decisions*. *Journal of Counseling Psychology*, 36, 430-439.
- Gati, I., Garty, Y. Ve Fassa, N. (1996). *Using career-related aspects to assess personenvironment fit*. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 196-206.
- Gati, I., Krausz, M. ve Osipow, S. H. (1996). *A taxonomy of difficulties in career decision making*. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 510-526.
- Gati, I., Krausz, M., Ever-Hadani, T., ve Saka, N. (2001). *The effectiveness of computer assisted career guidance systems in the facilitation of the career decision-making process of young adults*. *Man and Work*, 11, 7-36 (in Hebrew).
- Gati, I., Saka, N. ve Krausz, M. (2001). "Should I use a computer-assisted career guidance system?" *It depends on where your career decision-making difficulties lie*. *British Journal of Guidance and Counselling*, 29, 301-321.
- Gati, I., Saka, N., Malka, M., Orenshtein, A., Sharav, D. ve Zarihan M. (2001). *High school students' career-related decision-making difficulties*. *Hayitutz Hachinuchi*, 10, 11-38 (in Hebrew).
- Gati, I., Shenhav, M., & Givon, M. (1993). *Processes involved in career preferences and compromises*. *Journal of Counseling Psychology*, 40, 53-64.
- Gati, I., ve Asher, I. (2001). *Prescreening, in-depth exploration, and choice: From decision theory to career counseling practice*. *Career Development Quarterly*, 50, 140-157.
- Gati, I., ve Asher, I. (2001). *The PIC model for career decision making: Prescreening, in-depth exploration, and choice*. In: F. T. L. Leong ve A. Barak (Fds.), *Contemporary models in vocational psychology* (pp. 7-54). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Gelatt, H. B. (1962). *Decision-making: A conceptual frame of reference for counseling*. *Journal of Counseling Psychology*, 9, 240-245.

Germeijs, V., & Verschueren, K. (2006a). *High school students' career decisionmaking process: Development and validation of the study choice task inventory*. Journal of Career Assessment, 14(4), 449-471.

Germeijs, V., Verschueren, K., & Soenens, B. (2006). *Indecisiveness and high school students' career decision making process: Longitudinal associations and the mediational role of anxiety*. Journal of Counseling Psychology, 53(4), 397- 410.

Germeijs, V., and De Boeck, P. (2003). *A measurement scale for indecisiveness and its relationship to career indecision and other types of indecision*. European Journal of Psychological Assessment, 18, 113-122.

Ginzberg, E., Ginzburg, S.W., Alexrad, S., ve Henna, J.L. (1951). *Occupational Choice: An Approach to a General Theory*. New York: Columbia University Pres.

Glaize, D. L., & Myrick, R. D. (1984). *Interpersonal groups or computers? A study of career maturity and career decidedness*. Vocational Guidance Quarterly, 32, 168-176.

Gordon, L. & Meyer, J. C. (2002). *Career indecision amongst prospective university students*. South African Journal of Psychology, 52(4), 41-47.

Gore Jr., P. A., Bobek, B. L., & Robbins, S. B. (2006). *Computer-based career exploration: Usage patterns and a typology of users*. Journal of Career Assessment, 14(4), 421-436.

Gottfredson, L. S. (1981). *Circumscription and compromise: A developmental theory of occupational aspirations*. Journal of Counseling Psychology, 28, 549-579.

Gönül, E. (2008). *Kimlik statülerinin 22-30 yaşlar arasındaki genç yetişkinlerin yaşadığı kaygı düzeyi ile ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Graf, S.C., Mullis, R.L. & Mullis, A.K. (2008). *Identity Formation of United States American and Asian Indian Adolescents*, Adolescence, 43, 169, 57-69.

Hamacı, Z. ve Hamurlu, M.K. (2005). *Anne babaların meslek gelişimine Yardımcı olmaya yönelik tutumları ve Bilgi düzeylerinin çocuklarının mesleki Kararsızlıkları ile ilişkisi*, İnönü Üniversite Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 6 Sayı: 10.

- Hargrove, R. (2001). *The Influence Of A 10-Week Career Exploratory Curriculum On The Career Maturity Of Jrotc Students: Implications For The Transition From School-To-Work Process*, Unpublished Doctoral Thesis, Orangeburg, South Carolina
- Harren, V. A. (1979). *A model of career decision making for college students*. *Journal of Vocational Behavior*, 14, 119-133.
- Harry, L., Carol, H. (2004). *Impact of a Career Intervention on At-Risk Middle School Students' Career Maturity Levels, Academic Achievement, and Self- Esteem*. *Professional School Counseling*, Vol. 8, Issue 2
- Hartman, B. W., Jenkins, S.J., Fuqua, D.R., Sutherland, V. E. (1987). *An analysis of gender differences in the factors structure of the Career Decision Scale*. *Educational and Psychological Measurement*, 47, 1093- 1106.
- Hartman, B.W., Fuqua, D.R., Blum, C.R. (1985). *A Path Analytic Model of Career Indecision*. *Vocational Guidance Quarterly*, 33. 231-240.
- Hijazi, Y., Tatar, M. ve Gati, I. (2004). *Career decision-making difficulties among Israeli and Palestinian Arab high-school seniors*. *Professional School Counseling*, 8, 64-72.
- Hilton, T. L. (1962). *Career decision-making*. *Journal of Counselling Psychology*, 9 (4), 291-298.
- Holland, J. L. (1985). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environment* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices* (3rd ed.). Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Janis, I. L., ve Mann, L. (1977). *Decision making*. New York: Free Press. Jepsen, D. A. ve Dilley, J. S. (1974). *Vocational decision-making models: A review and comparative analysis*. *Review of Educational Research*, 44, 331-349.

- Jepsen, D. A. (1992). *Turning career decision making models into career interventions*. Paper presented at the annual meeting of the American Psychological Association, San Francisco, CA.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., ve Johnson-Holubec, E. (1992). *Advanced cooperative learning*. Edina, MN: Interaction Book Company.
- Johnson, L. S. (2000). *The relevance of school to career: A study in student awareness*. *Journal of Career Development*, 26(4), 263-276. Retrieved April 24, 2007, from ProQuest database.
- Johnston, J. A., Buescher, K. L., & Heppner, M. J. (1988). *Computerized career information and guidance systems: Caveat emptor*. *Journal of Counseling and Development*, 67, 39-41.
- Jones, Stephen R. G. (1992). *Was There a Hawthorne Effect?*, *The American Journal of Sociology*. 98(3) pp. 451-468
- Julien, H. E. (1999). *Barriers to adolescents' information seeking for career decision making*. *Journal of the American Society for Information Science*, 50, 38- 48.
- Katz, M. R. (1966). *A model for guidance for career decision making*. *Vocational Guidance Quarterly*, 15, 2-10.
- Katz, M. R. (1993). *Computer-assisted career decision making*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Kelly, K. R., & Lee, W. C. (2002). *Mapping the domain of career decision problems*. *Journal of Vocational Behavior*, 61, 302-326.
- Kelly, K.R. (2003). *Refining measurement of career indecision types: A validity study*. *Journal of Counseling and Development*, 81, 445-454.
- Kilk, K. L. (1997). *The relationship between dysfunctional career thoughts and choosing an academic major*. *Dissertation Abstracts International*, 58(08), 3038A

Kirk, R. (1968). *Experimental Design: Procedures for the Behavioral Sciences*. Belmont, California: Brooks/Cole Publishing Company.

Kleiman, T. ve Gati, I. (2004). *Challenges of Internet-based assessment: Measuring career decision-making difficulties*. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 37, 41-55.

Kleiman, T., Gati, I., Peterson, G., Sampson, J., Reardon, R., & Lenz, J. (2004). *Dysfunctional thinking and difficulties in career decision making*. *Journal of Career Assessment*, 12, 213-331.

Kovalski, T. M., & Horan, J. J. (1999). *The effects of Internet-based cognitive restructuring on the irrational career beliefs of adolescent girls*. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 13, 145-152

Kraus, L. And Hughey, K. (1999). *The Impact of An Intervention on Career Decision- Making Self-Efficacy and Career Indecision*. *Professional School Counseling*, V.2, 384-391.

Krieshok T. S., Black M. D. and McKay R. A., (2006). *Reason, intuition, and engagement: A trilateral model of adaptive career decision-making*. Unpublished manuscript, School of Education, University of Kansas.

Kroger, J. (1985). *Separation-Individuation and Ego Identity Status in New Zealand University Students*. *Journal of Youth and Adolescence*. 14. 133-147.

Krumboltz, J. D. (1994). *The Career Beliefs Inventory*. *Journal of Counseling and Development*, 72, 424-428.

Kuzgun, Y. (2006a). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kuzgun, Y. (2006b). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. (İkinci Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Lancaster, P. L., Rudolph, C., Perkins, S., ve Patten, T. (1999). *Difficulties in career decision making: A study of the reliability and validity of the career decision difficulties questionnaire*. *Journal of Career Assessment*, 7, 393-413.

- Larson, L. M., Heppner, P.P. (1985). *The relationship of problemsolving appraisal to career decision and indecision*. Journal of Vocational Behaviour, 26, 55-65.
- Lease S.H and Dahlbeck, D.T. (2009). *Parental Influences, Career Decision-Making Attributions, and Self Efficacy: Differences for Men and Women?* Journal of Career Development, 36,pp.95-113
- Leong, F. T. L., & Chervinko, S. (1996). *Construct validity of career indecision: Negative personality traits as predictors of career indecision*. Journal of Career Assessment, 4, 315-329.
- Lewis, C.C. (1981). "How Adolescents Approach Decision: Changes Over Grades Seven to Twelve and Policy." Child Development, 52, 538-544.
- Lichtenberg, J. W., M. Shaffer and B. M. Arachtingi. (1993) "Expected utility and sequential elimination models of career decision making". Journal of Vocational Behavior, 42,
- Loos, L.A. (2008). *Career Education: Addressing Career Indecision and Career Decision In Middle School Students*. unpublished doctoral dissertation, Capella University
- Lounsbury, J.W., Tatum, H. E. Etc. (1999). *An Investigation of Career Decidedness in Relation to `Big Five' Personality Constructs and Life Satisfaction*. College Student Journal, 33. 646-652.
- MacCrimmon, K.R. (1968) *Decision making among multiple – attribute alternatives: A Survey and Consolidated Approach*. RAND Memorandum, RM-4823-ARPA.
- Mann, L., Harmoni, R. ve Power, C. (1989). *Adolescent decision-making: The development of competence*. Journal of Adolescence, 12, 265-278.
- Maples, M. R., & Luzzo, D. A. (2005). *Evaluating DISCOVER's effectiveness in enhancing college students' social cognitive career development*. Career Development Quarterly, 53, 274-285.
- Marcia, J. (1989). *Identity and intervention*, Journal of Adolescence, 12, 401-410.

Marcia, J. (1994). *The empirical study of ego identity*. In Bomsa, H.A., Tobi, L.G., Grotevant, H.D. & Levita, D.J. (Eds.). *Identity and development: On interdisciplinary approach*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.

Marcia, J.E. (1966). *Development and validation of ego identity status*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.

Marcia, J.E. (1966). *Identity in Adolescence*. (In) J. Adelson (Ed.). *Handbook of Adolescent Psychology*. John Wiley & Sons Inc. Canada. 159-187

Matos, M., Barbosa, S., Almeida, H. & Costa, M. C. (1999). *Parental Attachment In Portuguese Late Adolescents*, *Journal of Adolescence*, 22, 805-818.

Mau, W. C. (2001). *Assessing career decision-making difficulties: A cross-cultural study*. *Journal of Career Assessment*, 9, 353-364.

Mau, W. C., & Jepsen, D. A. (1992). *Effects of computer-assisted instruction in using format decision-making strategies to choose a college major*. *Journal of Counseling Psychology*, 39, 185-192.

Mau, W., Hitchcock, R., & Calvert, C. (1998). *High school students' career plans: The influence of other's expectations*. *Professional School Counseling*, 2, 161-166.

Mau, W.C. (2004). *Cultural dimensions of career decision-making difficulties*. *The Career Development Quarterly*, 53, 67-78.

Meir, E. 1., & Yaari, Y. (1988). *The relationship between congruent specialty choice within occupation and satisfaction*, *Journal of Vocational Behavior*, 33, 99- 117.

Miller, G. (1956). *The Magical Number Seven, Plus or Minus Two: Some Limits on Our Capacity for Processing Information*, *The Psychological Review*, 1956, vol. 63, pp. 81-97

Mitchell, L. K. ve Krumboltz, J. D. (1984). *Research on human decision making: Implications for career decision making and counseling*. In S. D. Brown and R. W. Lent (Eds.), *Handbook of counseling psychology* (pp. 238-282). New York: Wiley.

Mitchell, L. K. Ve Krumboltz, J. D. (1990). *Social learning approach to career decision making: Krumboltz's theory*. In D. Brown, L., Brooks, and Associates (Eds.), *Career choice and development* (2nd ed., pp. 145-196). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Morgan, T., ve Ness, D. (2003), *Career decision making difficulties of first year students*. *The Canadian Journal of Career Development*, 2, 33-37.

Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Morsünbül, Ü. ve Tümen, B. (2008). *Ergenlik döneminde kimlik ve bağlanma ilişkileri: kimlik statüleri ve bağlanma stilleri üzerinden bir inceleme*. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15 (1), 2008.

Naylor, D. F., & Krumboltz, D. J. (1994). *The independence of aptitudes, interests and career beliefs*. *The Career Development Quarterly*, 43, 152-160.

Newman, J. L., Gray, E.A., Fuqua, D.R. (1999). *The relation of career indecision to personality dimensions of the california psychological inventory*. *Journal of Vocational Behavior*, 54, 174-187.

Niles, S. G., Erford, B. T., Hunt, B., ve Watts, R. H. Jr. (1997). *Decision-making styles and career development in college students*. *Journal of College Student Development*. 38 (5), 479-488.

Niles, S. G., & Harris-Bowlsbey, J. (2005). *Career development interventions in the 21st century*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Oliver, L. W., & Spokane, A. R. (1988). *Career-intervention outcome: What contributes to client gain?* *Journal of Counseling Psychology*, 35, 447-462.

Oral T.(2012) *Ergenlerde Kimlik Statülerinin Başarı Amaç Yönelimlerini Yordamadaki Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli

- Orndorf, R. M. & Herr, E.L. (1996). *A comparative study of declared and undeclared college students on career uncertainty and involvement in career development activities*. Journal of Counseling & Development, 74, 632-640.
- Osborn, D. S. (1998). *The relationships among perfectionism, dysfunctional career thoughts, and career indecision* Doctoral dissertation, Florida State University, Dissertation
- Osborn, D. S., & Reardon, R. C. (2006). *Using the self-directed search: Career explorer with high-risk middle school students*. The Career Development Quarterly, 54(3), 269-273
- Osborn, D. S., Peterson, G. W., Sampson, J. P., Jr., & Reardon, R. C. (2003). *Client anticipations about computer-assisted career guidance outcomes*. Career Development Quarterly, 51, 356-367.
- Osipow, S. H. (1999). *Assessing career indecision*. Journal of Vocational Behavior, 55, 147-154.
- Osipow, S. H. ve Fitzgerald, L. F. (1996). *Theories of career development* (4th ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Osipow, S. H. ve Gati, I. (1998). *Construct and concurrent validity of the career decision-making difficulties questionnaire*. Journal of Career Assessment, 6, 347-364.
- Osipow, S. H., Carney, C. G. ve Barak, A. (1976). *A scale of educational-vocational undecidedness: A typological approach*. Journal of Vocational Behavior, 9, 233-243.
- Osipow, S. H., Walsh, W. B., & Tosi, D. I. (1980). *A survey of counseling methods*. Homewood, IL: Dorsey Press.
- Oskay, G. (1998) *Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları*, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2,9, 17-24.

- Oweini, A., Abdo, R. (2000). *An experimental career counseling workshop for Lebanese secondary school students*. High School Journal. V.83. 51-64.
- Öztemel, K. (2012). *Kariyer kararsızlığı ile mesleki karar verme öz yetkinlik ve kontrol odağı arasındaki ilişkiler*. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32(2), (459-477).
- Öztemel, K. (2013). *An investigation of career indecision level of high school students: Relationships with personal indecisiveness and anxiety*. The Online Journal of Counseling and Education, 2(2), 46-58.
- Öztemel, K. (2013). *Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcıları olarak algılanan sosyal destek ve cinsiyet*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(3), (241-257).
- Öztemel, K. (2013). *Testing the validity of the emotional and personality-related career decision-making difficulties questionnaire in Turkish Culture*. Journal of Career Development, 40, (390-407).
- Öztemel, K. (2014). *Career indecisiveness of Turkish high school students: Associations with personality characteristics*. Journal of Career Assessment, 22 (4), (666-681).
- Öztemel, K. (2014). *Duygusal ve kişilik ilişkili kariyer karar verme güçlükleri ölçeğinin kısa formu*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5 (42), (244-255).
- Öztemel, K. (2016). *Five-factor personality characteristics and self-esteem as predictors of personal indecisiveness*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi], 31(1),(112-124).Ankara.
- Pala, S. (2007). *Madde bağımlısı olan ergenlerin kimlik statülerinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Parsons, F. (1909). *Choosing a vocation*. Boston. MA: Houghton Mifflin

- Parsons, R. N., Nalbone, D. P., Killmer, J. M., & Wetchler, J. L. (2007). *Identity development, differentiation, personal authority, and degree of religiosity as predictors of interfaith marital satisfaction*. *American Journal of Family Therapy*, 35, 343-361.
- Patton, W., & Creed, P. A. (2001). *Perspectives on Donald Super's construct of career maturity*. *International Journal of Educational and Vocational Guidance*, 1, 1-18.
- Phillips, S. D. (1994). *Choice and change: Convergence from the decision-making perspective*. In M. L.
- Phillips, S. D., and Paziienza, N.J. (1988). *History and theory of the assessment of career development and decision making*. In W. B. Walsh & S. H. Osipow (Eds.), *Career decision making* (pp. 1-31). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Pinder, F. A., & Fitzgerald, P. W. (1984). *The effectiveness of a computerized guidance system in promoting career decision-making*. *Journal of Vocational Behavior*, 24, 123-131.
- Pişkin, M. (2011). Kariyer Gelişim Sürecini Etkileyen Faktörler. İçinde: Binnur Yeşilyaprak (ed.). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya*, (s.43-78). Ankara: PEGEM Akademi.
- Pitz, G. F., & Harren, V. A. (1980). *An analysis of career decision making from the point of view of information processing and decision theory*. *Journal of Vocational Behavior*; 16, 320-346.
- Price, D.D., Finniss, D.G. ve Benedetti, F. (2008) "A Comprehensive Review of the Placebo Effect: Recent Advances and Current Thought" *Annual Review of Psychology*. 2008. vol.59 pp.565-90
- Pryor, R. G. L. (1981). *Tracing the development of the work aspect preference scale*. *Australian Psychologist*, 16, 241-257.

Reese, R. J., and Miller, C. D. (2006). *Effectiveness of a university career development course on career decision-making self-efficacy*. *Journal of Career Assessment*, 14, 252-266.

Roaten, G. A. K. (2004). *The Effects Of A Career Development Intervention On The Career Decision-Making Skills Of High School Students*, unpublished doctoral dissertation, Texas A&M University.

Roe, A. (1956). *The psychology of occupations*. New York: Wiley. Rojewski, J. W. (1994). Career indecision types for rural adolescents from disadvantaged and nondisadvantaged backgrounds. *Journal of Counseling Psychology*, 41, 356- 363.

Rounds, B. J. ve Tinsley, H. E. A. (1984). *Diagnosis and treatment of vocational problems*. In S. D. Brown ve R W. Lent (Fds.), *Handbook of counseling psychology* (pp. 137-177). New York: Wiley.

Saaty, T. L. (1994). "How to Make a Decision: "The Analytic Hierarchy Process", *Interfaces*, C.24, S.6, s.21.

Saaty, T. L. (2000). *Fundamentals of Decision Making And Priority Theory* (6.basım, USA: RWS)

Saka, N. ve Gati, I. (2007). *Applying decision theory to facilitating adolescent career choices*. In V. B. Skorikov and W. Patton (Eds.), *Career development in childhood and adolescence* pp. 181-202).

Salkind, Neil J. (2007). *Encyclopedia of Measurement And Statistics*: SAGE Reference Publication.

Salomone, P. R. (1982). *Difficult cases in career counseling*: H. The indecisive client. *Personnel and Guidance Journal*, 60, 496-500.

Sampson, J. P., Jr., Peterson, G. W., Reardon, R. C., & Lenz, J. G. (2007). *Key elements of the Cognitive Information Processing Approach to Designing Career Services*. Tallahassee, FL: Florida State University, Center for the Study of Technology in Counseling and Career Development.

Sampson, J. P., Jr., Reardon, R. C., Peterson, G. W., ve Lenz, J. G. (2004). *Career counseling and services: A cognitive information processing approach* . Pacific Grove , CA : Brooks/Cole.

Sandhu, Damanjit ve Suninger Tung. “*Contributions of Family Environment and Identity Formation Towards Adolescents’ Alienation*”, *Pakistan Journal of Psychological Research*. 19, 1–2: 1–14, 2004.

Santos, P. J. (2001). *Predictors of generalized indecision among Portuguese secondary school students*. *Journal of Career Assessment*, 9, 381-396.

Sauermann, H. (2005). *Vocational choice: A decision making perspective*. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 273-303.

Saunders, D. E., Peterson, G. W., Sampson, J. P., & Reardon, R. C. (2000). *Relation of depression and dysfunctional career thinking to career indecision*. *Journal of Vocational Behavior*, 56, 288-298.

Savickas R. W. Lent (Eds.),(2005). *Convergence in career development theories: Implications for science and practice* Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press. 155 163.

Savickas, M. L. (1995). *Constructivist counseling for career indecision*. *Career Development Quarterly*, 43, 363-367.

Savickas, M.L. (1990). *The Career Decision-Making Course: Description and Field Test*. *Career Development Quarterly*, 38, 3, 275-276.

Sharf, R.S. (2002). *Applying career development theory to counseling*. (3rd edition). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.

Sharf, Richard, S. (1992) *Applying Creer Development Theory to Counseling*, Wadsworth, Inc., Belmont, California

Shertzer, Bruce ve Stone, Shelley C. (1976). *Fundamentals of Guidance*. Houghton Mifflin Company. Boston

- Skorikov, V. (2007). *Continuity in adolescent career preparation and its effects on adjustment*. Journal of Vocational Behavior, 70, 8-24.
- Streitmatter, J. "Gender Differences in Identity Development: An Examination Of Longitudinal Data", Adolescence, 28, 109: 55–67, 1993.
- Super, D. E. (1963). *The definition and measurement of early career behavior: A first formulation*. Personnel and Guidance Journal, 41.
- Super, D. E. (1972). *Vocational development theory: Persons, positions, and processes*. In J.
- Super, D. E. (1980). *A life-span, life-space approach to career development*. Journal of Vocational Behavior, 16, 282-298.
- Super, D. E. (1990). *A life-span, life-space approach to career development*. In D. Brown, L. Brooks ve Associates (Fds.), Career choice and development, 2nd ed., pp. 197-261.
- Super, D. E. and Overstreet, P.L. (1960). *The Vocational Maturity of Ninth Grade Boys*. New York: Teachers College Press, Columbia University.
- Super, D.E. (1953). *A theory of vocational development*. American Psychologist, 8, 185-190.
- Super, D.E. (1957). *The psychology of careers*. New York: Harper & Row.
- Super, D.E., Bohn, M.C. (1970). *Occupational Psychology*. London: Tavistock Pub.Ltd.
- Süslü, D.P. (2002). *Çalışan ve Öğrenci Ergenlerde Kimlik Duygusu Kazanımının Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Şahin, G. (2009). *Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Taylor R. ve G. Oskay. "Identity Formation In Turkish and American Late Adolescents", Journal of Cross Cultural Psychology, 26, 1: 8–22, 1995.

Taylor, K.M., ve Betz, N.E. (1983). *Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision*. Journal of Vocational Behavior, 22, 63-81.

Tien, S. H. L (2005). *The validation of the career decision-making difficulties scale in a Chinese culture*. Journal of Career Assessment, 13, 114-127.

Tinsley, H. E. A. (1992). *Career decision making and career indecision*. Journal of Vocational Behavior, 41, 209-211.

Tinsley, H. E. A., Bowman, S. L., & York, D. C. (1989). CDS, MVS, *Vocational Rating Scale, and Decision Rating Scale: Do they measure the same thing?* Journal of Counseling Psychology, 36,115-120.

Tolbert, E. L. (1974).*Counseling For Career Development*. Liounghtou Mifflin Company, Boston

Trusty, J. (1998).*Family Influences on Educational Expectations of Late Adolescents* The Journal of Educational Research, Vol. 91, No. 5 pp. 260-270

Tversky, A. (1972). "Elimination By Aspects: A Theory of Choice." Psychological Review. 79.281-299.

Ülkü, S., (1976) *Lise 1. sınıflarda uygulanan bir grup rehberliği programının "Yöneltme" açısından etkililiginin araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara

Varan, A. (1990). *Liseli Gençlerin Kimlik Statülerinin Cinsiyet, Yaş ve Sosyo Kültürel Çevre Açısından İncelenmesi*, Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Vondracek, F. W., Hostetler. M. Etc.(1990) *Dimensions of Career Indecision*. Journal of Counselling Psychology, 37. 98-106.

Vroom, V. H. (1964). *Work and Motivation*. New York: John Wiley and Sons. Co.

Walsh, W. B., and Holland, J. L. (1992). *A theory of personality types and work environments*. In W. B. Walsh, K. H. Craik, and R. H. Price (Eds.), *Personenvironment psychology: Models and perspectives* (pp. 35-69). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Walsh, W. B., and Osipow, S. H. (Eds.) (1988). *Career decision making*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Waterman, A. S. (1982). *Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review of research*. *Developmental Psychology*, 18(3), 341–358.

Whiston, S. C., Sexton, T. L., & Lasoff, D. L. (1998). *Career-intervention outcome: A replication and extension of Oliver and Spokane*. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 150-165.

Whiston, S.C. and Keller, B.K. (2004). The Influences of the Family of Origin on Career Development: A Review and Analysis. *The Counseling Psychologist*, 32; 493-568.

Williamson, E. G. (1950). *Counseling adolescents*. New York: McGraw-Hill

Wilson, L. M. (2000). *The relationship between parental attachment, career decision making self-efficacy, gender, race and career indecision*, Doctoral Dissertation. The Florida State University,

Woodman, P.L. (2008). *The effects of a coaching program on students' career decision-making difficulties*, Unpublished Doctoral Thesis, The University of Memphis

Yalim Yaman. (2014). A study on career indecision of 11th and 12th grade students: testing gender, career Beliefs, academic self-efficacy and problem solving Skills through path analysis Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi. Ankara

Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E., (2008). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yenihayat, T.(2011). *Üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri, kişilik özellikleri ve algıladıkları ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* . Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. İstanbul

Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya* (Editör ve bölüm yazarı) (3.baskı) Ankara: PegemA

Yip, T., Seaton, E. K., & Sellers, R. M. (2006). *African American racial identity across the lifespan: Identity status, identity content, and depressive symptoms*. Child development, 77, 1504-1517.

Zaccaria. Joseph S.(1970) *Theories of Occupational Choice and Vocational Development*, Houghton Mifflin Company, Boston,

Zakay, D. ve Barak, A. (1984). *Meaning and career decision making*. Journal of Vocational Behavior, 24, 1-14.

Zakay, D., & Tsal, Y. (1993). *The impact of using forced decision-making strategies on postdecisional confidence*. Journal of Behavioral Decision Making, 6, 53-68.

Zeleny, M.(1982). *Multiple Criteria Decision Making*. McGraw-Hill, New York.

Zhou, S. ve Santos, D., (2007). *Career Decision-Making Difficulties Of British And Chinese international University Students*. British Journal of Guidance and Counseling, Vol 35, No. 2.

Zunker, V. G. (1990). *Career Counseling: Applied Concepts of Life Planning*. (3. Ed.) Pacific Grove, CA; Brooks/Cole.

Zytowski, D. G. (1969). *The concept of work values*. Vocational Guidance Quarterly, 18, 176-186.

EKLER

ÖLÇEK FORMU

AÇIKLAMA

Sevgili öğrenciler, bu formda sunulan ölçeklerden elde edilen sonuçlar, yüksek lisans tez çalışmamızda kullanılacaktır. Bu bilgilerin gizli kalacağı ve başka hiçbir yerde hiçbir şekilde kullanılmayacağı araştırmacı tarafından garanti edilmektedir. Ölçeklerin maddelerine içtenlikle cevap vermeniz, tez çalışmamızın amacına ulaşabilmesi açısından son derece önemlidir.

Formu doldururken lütfen kurşun kalem kullanınız. Duyarlılığınız ve katkınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Zeliha TRAŞ
Danışman

Zekeriya GÖKCE
Yüksek Lisans Öğrencisi

KONYA-2015

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Cinsiyetiniz	Kız ☐	Erkek ☐
2. Yaşınız (Lütfen yazınız)		
3. Sınıf Düzeyiniz	9. sınıf ☐	10. sınıf ☐ 11.sınıf ☐
4.Annenizin Eğitim Durumu	İlkokul ☐	Lise ☐
	Ortaokul ☐	Üniversite ☐
	Diğer.....	
5.Babanızın Eğitim Durumu	İlkokul ☐	Lise ☐
	Ortaokul ☐	Üniversite ☐
	Diğer.....	
6. Ailenizin Gelir Düzeyi	0-1000 TL ☐	1501-2000 TL ☐
	1001-1500 TL ☐	2001 -2500 TL ☐
	2501 -3000 TL ☐	3001 ve Üstü ☐

KKVGÖ (Liseler için)

Bu ölçeğin amacı meslek seçme sürecinizle ilgili karar verme güçlüklerinizi belirlemeyi hedeflemektedir. Lütfen, aşağıdaki her bir ifadeyi dikkatlice okuyup size en uygun olan seçeneğe X işareti koyarak cevaplayınız.

1. Hangi liseyi seçeceğinize karar verdiniz mi? () Evet () Hayır

2. Bu kararınıza ne kadar güveniyorsunuz?

Hiç güvenmiyorum 1 2 3 4 5 Çok güveniyorum.

Aşağıdaki her bir ifade “bana hiç uygun değil” den “bana çok uygun” olana doğru derecelendirilmiştir. Her bir ifade için sizi hangi seçenek daha iyi tanımlıyorsa o seçeneğe “X” işareti koyunuz.	Bana hiç	Bana pek	Bana biraz	Bana uygun	Bana çok
1. Bir meslek seçmem gerektiğini biliyorum, fakat bugünlerde içimde bir meslek seçme isteği yok.	1	2	3	4	5
5. Genellikle kararlarımı bu konuda uzman ya da güvendiğim kişilerin onaylamalarına veya desteklemelerine ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5
17. Yeteneklerimin ve kişilik özelliklerimin gelecekte nasıl olacağını bilmediğim için bir meslek kararı vermek bana zor geliyor.	1	2	3	4	5
23. Meslek tercihlerimi sürekli değiştirdiğim için (örn. Bazen kendi işimi kurmak, bazen de bir yerde memur olmak istiyorum) bir meslek kararı vermek bana zor geliyor.	1	2	3	4	5
29. Bir meslekten beklentilerimi belli bir meslek karşılamadığı ve beklentilerimin hiçbirinden de vazgeçemediğim için bir meslek kararı vermek bana zor geliyor (Örn. Hem serbest bir meslekte çalışmak, hem de düzenli bir maaşım olsun istiyorum.)	1	2	3	4	5
33. Okuldaki rehber öğretmenlerle seçmeyi düşündüğüm meslekler ve istediğim mesleklerin özellikleri hakkında aynı fikirde olmadığım için bir mesleğe karar vermek bana zor geliyor.	1	2	3	4	5

En son olarak hangi mesleği seçeceğinize karar verirken yaşadığınız genel güçlük derecesini aşağıdaki seçeneklerden birine X işareti koyarak değerlendiriniz

Düşük düzeyde 1 2 3 4 5 Yüksek düzeyde

EGO KİMLİK STATÜLERİ ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler. Bu anket 64 maddeden oluşmaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyunuz ve okuduğunuz maddenin sizin için ne kadar doğru veya yanlış olduğunu seçeneklerden birini çarpı ile (X) işaretleyerek belirtiniz. Şayet bir maddenin birden fazla bölümü varsa, cevabınızı maddenin tümüne göre veriniz.

		Çok Doğru	Oldukça Doğru	Biraz Doğru	Yanlış	Oldukça Yanlış	Çok Yanlış
1	Gerçekten istediğim bir meslek seçmiş değilim. Karşıma daha iyisi çıkana kadar bulacağım herhangi bir işte çalışırım.	6	5	4	3	2	1
6	Bazen teklif edildiğinde boş zaman uğraşlarına katıldığım olur. Ancak, kendi başıma bir şey denediğim enderdir.	6	5	4	3	2	1
7	Flört konusunda etraflıca düşünmüş değilim. Zaten flört edip etmemek beni pek fazla ilgilendirmiyor.	6	5	4	3	2	1
8	Politika çok fazla değişen bir şey. Fakat ben politik olarak neyi desteklediğime ve neye inandığıma çok önem veriyorum.	6	5	4	3	2	1
14	Henüz gerçekten benimsediğim bir boş zaman uğraşım olmamasına rağmen değişik uğraşlar deneyerek, gerçekten ilgilenebileceğim bir uğraş bulmaya çalışıyorum.	6	5	4	3	2	1
15	Geçmiş deneyimlerime dayanarak, artık nasıl bir flört istediğime karar verdim.	6	5	4	3	2	1
25	Benim için en uygun işi bulmak beni pek ilgilendirmiyor, herhangi bir iş olabilir. Yani karşıma ne iş çıkarsa çalışırım.	6	5	4	3	2	1
26	Benim için dinin ne anlam ifade ettiği konusunda pek emin değilim. Bu konuda bir karara varmayı istiyorum ama henüz arayışım bitmiş değil.	6	5	4	3	2	1
27	Erkeklerin ve kadınların rolleri hakkında düşüncelerim anne- babam ve ailemden geliyor. Konu hakkında daha fazla düşünmeye gerek duymadım.	6	5	4	3	2	1
28	Arzu ettiğim yaşam biçimini anne-babamdan öğrendim ve onların bana öğrettiklerini sorgulama ihtiyacı hissetmiyorum.	6	5	4	3	2	1
37	Ben sadece anne-babamın onaylayacağı arkadaşlar seçerim.	6	5	4	3	2	1
45	Çok çeşitli arkadaşlıklar denedim; artık şimdi, bir arkadaşta neler aradığımı çok iyi biliyorum.	6	5	4	3	2	1
53	Hiç yakın arkadaşım yok. Çeşitli gruplara takılmak hoşuma gidiyor.	6	5	4	3	2	1
64	Anne-babamın kürtaj, idam, yolsuzluk gibi çeşitli konularda kendi politik ve ahlaki inançları olmuştur ve ben her zaman onların inançlarını benimsemişimdir.	6	5	4	3	2	1

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Zekeriya GÖKCE	İmza:	
Doğum Yeri:	Bozkır		
Doğum Tarihi:	25.12.1980		
Medeni Durumu:	Evli		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Abdullah Tenekeci İ Okulu		Konya/Çumra	1986-1991
Ortaöğretim	Cumhuriyet Lisesi	Ortaokul Kısımı	Konya/Çumra	1991-1994
Lise	Cumhuriyet Lisesi	Yabancı Dil Ağırlıklı Lise Kısımı	Konya/Çumra	1995-1999
Lisans	Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik Psikolojik Dan. A.B.D	Ankara	2000-2004
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik Psikolojik Dan. A.B.D	Konya	2012-2016

Becerileri:	Bilgisayar.
-------------	-------------

İlgi Alanları:	Kitap, sinema,
----------------	----------------

İş Deneyimi:	2004-2006 Karapınar Mehmet Akif Ersoy İ.Okulu(Rehber Öğretmen) 2006-2007 Van Erciş 108.Topcu Alayı Komutanlığı(Sağlık Asteğmen) 2007-2008 Karapınar Mehmet Akif Ersoy İ.Okulu(Rehber Öğretmen) 2008-2010 Şanlıurfa Birecik Dumlupınar İlkokulu(Rehber Öğretmen) 2010-2013 Karatay İMKB Teknik Ve Eml (Rehber Öğretmen) 2013-... Meram Rehberlik Araştırma Merkezi (Rehber Öğretmen)
--------------	--

Aldığı Ödüller:	Karapınar MEB Teşekkür Belgesi
-----------------	--------------------------------

Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Doç Dr. Zeliha TRAŞ 05332822676 Mustafa DURLANIK 5064190300 (Meram RAM Müdürü)
--	---

Tel:	505 778 51 87
------	---------------

Adres	Meram Rehberlik Araştırma Merkezi .Pirebi Mh. Kemha Sok. No:6 Meram Konya Mail adresi: gokcezeki42@gmail.com
-------	---